

Gezinnen van niet-EU-herkomst

Auteur: Yinthe Feys (Agentschap Binnenlands Bestuur)

1 INLEIDING

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Begin 2016 was 20,5% van de bevolking in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst, 11,3% was van niet-EU-herkomst. Bij de jongste leeftijdsgroepen ligt het aandeel nog hoger: 37% van de 0-5-jarigen in het Vlaamse Gewest is van buitenlandse herkomst, bij de 6-11-jarigen gaat het om 34% en bij de 12-17-jarigen om 30% (Noppe et al., 2018). Ongeveer een derde van de kinderen in Vlaanderen groeit op in een gezin van buitenlandse herkomst.

Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan. Hiervoor worden allerlei data verzameld. In de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor worden administratieve en andere statistische gegevens uit verschillende bronnen gebundeld om inzicht te geven in de maatschappelijke positie en participatie van personen van buitenlandse herkomst. Met de gezinsenquête, waar een aanvullende steekproef werd getrokken van gezinnen met minstens één ouderfiguur die een niet-EU-herkomst heeft, wilden we deze groep beter uit de cijfers oplichten. In deze bijdrage wordt alle informatie rond gezinnen van niet-EU-herkomst uiteengezet die in het kader van de gezinsenquête werd verzameld.

Leeswijzer

De gezinsenquête is een schriftelijke enquête bij gezinnen met kinderen tussen 0 en 25 jaar uit het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (referentiepersoon ouder dan 18 jaar) met vragen over de thema's gezinsvorming en gezinsontbinding, de combinatie gezin, zorg en werk, opvoeding, het welbevinden en de ondersteuning van gezinnen. Deze enquête gaat uit van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en focust op het creëren van een geïntegreerde set indicatoren voor het gezinsbeleid en zal de minister bevoegd voor gezinsbeleid toelaten om de soms snel veranderende realiteit waarin gezinnen leven beter in te schatten en op te volgen. Voor een meer uitvoerige bespreking van het opzet, de doelstellingen en de werkwijze van de gezinsenquête, verwijzen we de lezer graag door naar het [methodologisch rapport](#) (Audenaert & Stuyck, 2018a).

Aangezien het aantal gezinnen met een buitenlandse herkomst in Vlaanderen de afgelopen jaren sterk is toegenomen, werd op initiatief van het Agentschap Binnenlands Bestuur een samenwerkingsverband opgezet, in het bijzonder met het team Integratie en Inburgering, om voormelde thema's ook te bevragen bij deze doelgroep. Vanuit de bezorgdheid dat personen met een niet-EU-herkomst vaak ondervertegenwoordigd zijn in schriftelijke, Nederlandstalige enquêtes, heeft het Agentschap Binnenlands Bestuur een bijkomende steekproef gefinancierd van gezinnen met minstens één ouderfiguur met een niet-EU-herkomst. Hiervoor werd de definitie van herkomst gehanteerd zoals deze werd opgesteld door de Commissie Integratiebeleid in de nota aan de Vlaamse Regering van 8/5/2015 (0237/1). Een bijhorende omzendbrief regelt de wijze van operationalisering van de herkomstvariabele voor de Vlaamse overheid. Voor de afbakening van personen van niet-EU-herkomst (EU en vrijhandelsassociatie) worden alle personen genomen die *geen* herkomst hebben uit de volgende landen: België, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg, Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden, Finland, Italië, Spanje, Portugal, Griekenland, Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus, Kroatië, Liechtenstein, Zwitserland, Noorwegen, IJsland (Audenaert & Stuyck, 2018a).

Om de respondenten op te delen in herkomstgroepen wordt, naar analogie met voormelde nota, gewerkt met een cascadesysteem. In eerste instantie wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Als dat een buitenlandse nationaliteit is, dan wordt de respondent ingedeeld in de herkomstgroep die met die buitenlandse nationaliteit overeenstemt. Indien deze nationaliteit onbekend of Belgisch is, dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Als dat een buitenlandse nationaliteit is, dan wordt de respondent ingedeeld in de herkomstgroep die met deze nationaliteit overeenstemt. Indien ook deze nationaliteit onbekend of Belgisch is, dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de respondent zelf. Als dat een buitenlandse nationaliteit is, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die overeenkomt met die buitenlandse nationaliteit. Indien deze nationaliteit onbekend of Belgisch is, dan wordt gekeken naar de huidige nationaliteit van de respondent. De persoon wordt dan ingedeeld in de herkomstgroep die overeenstemt met die buitenlandse nationaliteit. Indien alle vier deze nationaliteiten Belgisch zijn, dan wordt de respondent onderverdeeld in de groep van Belgische herkomst. De respondent heeft dus een buitenlandse herkomst indien ofwel hij-/zijzelf een buitenlandse huidige nationaliteit of een buitenlandse geboortenationaliteit heeft, ofwel minstens één van zijn/haar ouders een niet-Belgische geboortenationaliteit heeft (Audenaert & Stuyck, 2018a).

In deze bijdrage bundelen we de gegevens over personen van Belgische of EU-herkomst en van niet-EU-herkomst, op basis van het vragenboekje ingevuld door de aangeschreven personen (niet het vragenboekje van de partner) en de uitbreiding bij personen van niet-EU-herkomst. In totaal werden 9.000 gezinnen aangeschreven voor de basissteekproef en 2.000 personen bij de aanvullende steekproef (enkel de ouder met een niet-EU-herkomst werd aangeschreven). De gerealiseerde steekproef bestaat uit 2.683 respondenten (respectievelijk 2.189 personen van de basissteekproef en 494 personen van de uitbreiding bij niet-EU-burgers).

De percentages zijn gewogen zodat ze representatief zijn voor de populatie gezinnen in Vlaanderen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest¹ met minstens één kind jonger dan 25 jaar (zoals gekend in het Rijksregister) voor de kenmerken geslacht, leeftijd en herkomst. De verdeling van gezinnen naar gezinstype, het aantal kinderen en de leeftijd van het jongste kind wijkt niet af van de verdeling van gezinnen volgens dezelfde kenmerken in de bevolkingsregisters (Belgen woonachtig in een Belgische gemeente en vreemdelingen met permanente verblijfsvergunning) (Audenaert & Stuyck, 2018a).

Een beperking van de gehanteerde werkwijze is dat gescheiden ouders waarvan geen enkel (stief)kind zijn of haar domicilie bij de ouder gevestigd heeft, niet in de steekproef zijn opgenomen, ook al verblijven één of meerdere kinderen deeltijds bij deze ouder. Aangezien kinderen na een scheiding nog vaak hun domicilie bij de moeder gevestigd hebben, zijn gescheiden vaders ondervertegenwoordigd in de steekproef. Omdat het Rijksregister aan de hand van domicilie huishoudens opbouwt uit individuele gegevens, is hiervoor vooralsnog geen pasklare oplossing voorhanden. Door een steekproef te trekken uit de bevolkingsregisters van het Rijksregister sluiten we bovendien a priori een aantal groepen van burgers uit, zoals personen zonder wettige verblijfsvergunning. Uit een studie van de respons blijkt daarnaast dat lager opgeleiden en niet-werkenden ondervertegenwoordigd zijn in de gerealiseerde steekproef (Audenaert & Stuyck, 2018a).

Significante verbanden tussen twee kenmerken worden getoetst aan de hand van een Rao-Scott Chi-kwadraattoets (2de orde). Deze toets is een variant van de Pearson Chi-kwadraattoets met een correctie voor het steekproefdesign. Indien de gebruikte toets hiervan afwijkt, wordt dit telkens uitdrukkelijk vermeld. Het niveau van significantie wordt weergegeven met * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$ of n.s. (niet significant). We geven telkens de gewogen percentages mee, evenals het aantal respondenten (niet gewogen n) waarop de percentages berekend zijn. Omdat de gegevens werden verzameld tijdens één enkel bevragingsmoment en we ons in deze bijdrage hoofdzakelijk beperken tot een bivariate beschrijving, kunnen we geen uitspraken doen over oorzakelijke verbanden tussen kenmerken van respondenten.

In wat volgt worden de gelijkenissen en verschillen naar herkomst uit de verschillende bijdragen geschreven in het kader van de gezinsenquête gebundeld. Waar wenselijk worden deze aangevuld met bijkomende analyses. Wanneer cijfers gebaseerd zijn op één van de andere bijdragen, wordt dit uitdrukkelijk vermeld in de tekst en onder de tabel of figuur. Enkel de resultaten die betrekking hebben op de volledige databank (m.n. de basissteekproef en de aanvullende steekproef bij personen van niet-EU-herkomst) worden opgenomen. Vragen die enkel aan de basissteekproef werden gesteld, worden voor deze bijdrage buiten beschouwing gelaten. Voor de volledige vragenlijst en context van de gestelde vragen, verwijzen we de lezer graag door naar het [methodologisch rapport](#) (Audenaert & Stuyck, 2018a).

In deze bijdrage komen volgende thema's aan bod:

achtergrondkenmerken	inkomen, armoede en schulden	samenstelling van het gezin	partnerrelatie
opvoeding	combinatie gezin en werk	taakverdeling in het gezin	welbevinden

---

¹ Voor inwoners uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest diende de identiteitskaart in het Nederlands te zijn uitgereikt.

2 ACHTERGRONDKENMERKEN

In de gezinsenquête werden een aantal achtergrondkenmerken bevraagd. Achtereenvolgens worden de kenmerken herkomst, opleidingsniveau, werksituatie, woonplaats, religie en het taalgebruik met partner en kinderen besproken. Voor een meer uitvoerige bespreking van de achtergrondvariabelen, verwijzen we de lezer graag door naar [wie nam deel aan de gezinsenquête?](#) (Audenaert & Stuyck, 2018b).

2.1 HERKOMST

Naar **herkomst** zien we dat 13,8% van de respondenten van de gezinsenquête een niet-EU-herkomst heeft (n = 666). 76,3% van de respondenten heeft een Belgische herkomst (n = 1.835) en 9,8% van de respondenten heeft een EU-herkomst (maar geen Belgische) (n = 142) (Audenaert & Stuyck, 2018a, 2018b).

Tabel 1 toont aan dat de aandelen mannen en vrouwen nauwelijks verschillen naar herkomst. Een opdeling van de respondenten naar herkomst en leeftijd toont wel aan dat de aandelen bij personen met een niet-EU-herkomst significant hoger liggen in de jongere leeftijdscategorieën (respectievelijk 20,0% bij de respondenten jonger dan 35 jaar en 16,3% bij de 35-44-jarigen) dan bij de oudere leeftijdscategorieën (9,2% bij de 45-54-jarigen en 6,7% bij de 55-jarigen en ouder). Daartegenover nemen de aandelen respondenten met een Belgische of EU-herkomst toe naarmate de leeftijd stijgt; van 71,4% naar 80,1% voor respondenten met een Belgische herkomst en van 8,6% naar 13,2% voor personen met een EU-herkomst. De respondenten met een niet-EU-herkomst zijn met andere woorden jonger dan de respondenten van Belgische herkomst (referentiecategorie). Er is zowel voor mannen als voor vrouwen van niet-EU-herkomst een significant verschil in leeftijdsstructuur ten opzichte van respondenten van Belgische herkomst; voor vrouwen is dit verschil het meest uitgesproken. Bij de respondenten met een EU-herkomst zien we geen significante verschillen naar leeftijd. Respondenten met een EU-herkomst verschillen op het vlak van leeftijdsstructuur dus niet van de respondenten van Belgische herkomst, noch voor mannen, noch voor vrouwen (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Tabel 1. Herkomst naar geslacht en leeftijd (rij- en kolompercentages)

Respondenten naar geslacht, leeftijd en herkomst									
	Mannen			Vrouwen			Totaal		
	België	EU	niet-EU	België	EU	niet-EU	België	EU	niet-EU
Totaal (n.s.)	77,1	9,4	13,5	75,8	10,1	14,1	76,3	9,8	13,8
Leeftijd	ref.	n.s.	***	ref.	n.s.	***	ref.	n.s.	***
jonger dan 35 jaar	70,4	10,0	19,5	71,9	7,8	20,3	71,4	8,6	20,0
	16,0	18,6	25,3	22,8	18,4	34,5	19,7	18,5	30,5
35 - 44 jaar	76,3	7,7	16,0	72,1	11,3	16,6	73,9	9,8	16,3
	34,4	28,5	41,1	35,8	42,2	44,3	35,2	36,3	42,9
45 - 54 jaar	79,6	10,1	10,3	82,6	9,3	8,1	81,1	9,7	9,2
	37,3	38,7	27,6	34,8	29,3	18,4	35,9	33,3	22,4
55 jaar en ouder	81,5	11,4	7,0	77,9	15,9	6,2	80,1	13,2	6,7
	12,4	14,2	6,1	6,6	10,1	2,8	9,2	11,8	4,2
n	694	51	241	1.141	91	425	1.835	142	666

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2 voor geslacht en herkomst, logistische regressie voor herkomst (per geslacht) met leeftijd als onafhankelijke variabele).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

Op basis van de vragen naar de nationaliteit(en) van de respondent en diens ouders kunnen de respondenten ook opgedeeld worden naar **herkomstregio**, nl. België (76,3%), EU (9,8%), Europa niet-EU (1,6%), Maghreb-landen (2,9%), Turkije (2,0%), Afrika (overige) (2,0%), Azië (overige) (3,5%) en andere landen (1,0%) (Audenaert & Stuyck, 2018b). Daarnaast kunnen respondenten ook ingedeeld worden op basis van het **land van herkomst**. In alfabetische volgorde: Afghanistan, Albanië, Algerije, Angola, Argentinië, Armenië, Australië, Bangladesh, België, Bengaal, Benin, Bosnië-Herzegovina, Brazilië, Bulgarije, Burkina Faso, Burundi, Cambodja, Canada, Chili, China, Colombia, Congo, Cuba, Dominicaanse Republiek, Duitsland, Ecuador, Egypte, Eritrea, Ethiopië, Filipijnen, Frankrijk, Gambia, Ghana, Griekenland, Groot-Brittannië, Guatemala, Guinee, Haïti, Hong Kong, India, Indonesië, Irak, Iran, Israël, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Joegoslavië, Jordanië, Kameroen, Kazachstan, Kenia, Kirgizië, Koerdistan, Korea, Kosovo, Kroatië, Libanon, Liberia, Litouwen, Macedonië, Madagaskar, Maleisië, Malta, Marokko, Mauritanië, Mexico, Moldavië, Nederland, Nepal, Nieuw-Zeeland, Nigeria, Oeganda, Oekraïne, Pakistan, Palestina, Panama, Peru, Polen, Portugal, Roemenië, Rusland, Rwanda, Senegal, Servië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Sri Lanka, Suriname, Syrië, Tanzania, Thailand, Tibet, Togo, Tsjaad, Tsjechië, Tunesië, Turkije, Venezuela, Verenigde Staten, Vietnam, Wit-Rusland, Zuid-Afrika, Zuid-Korea en Zwitserland.² Naast België (n = 1.835), kwamen volgende landen het vaakst voor: Marokko (n = 124), Turkije (n = 90), Nederland (n = 55), Congo (n = 24), Rusland (n = 24), Filipijnen (n = 22), Duitsland (n = 21) en China (n = 20) (Audenaert & Stuyck, 2018a).

Wanneer gekeken wordt naar het **geboorteland**, zien we dat 15,8% van alle respondenten geboren is in een ander land dan België (n = 609). Er werden 100 verschillende landen genoemd; de vijf meest voorkomende geboortelanden (andere dan België) zijn Nederland (12,2%), Marokko (11,5%), Turkije (7,4%), Duitsland (5,5%) en Congo (3,6%) (Audenaert & Stuyck, 2018b).

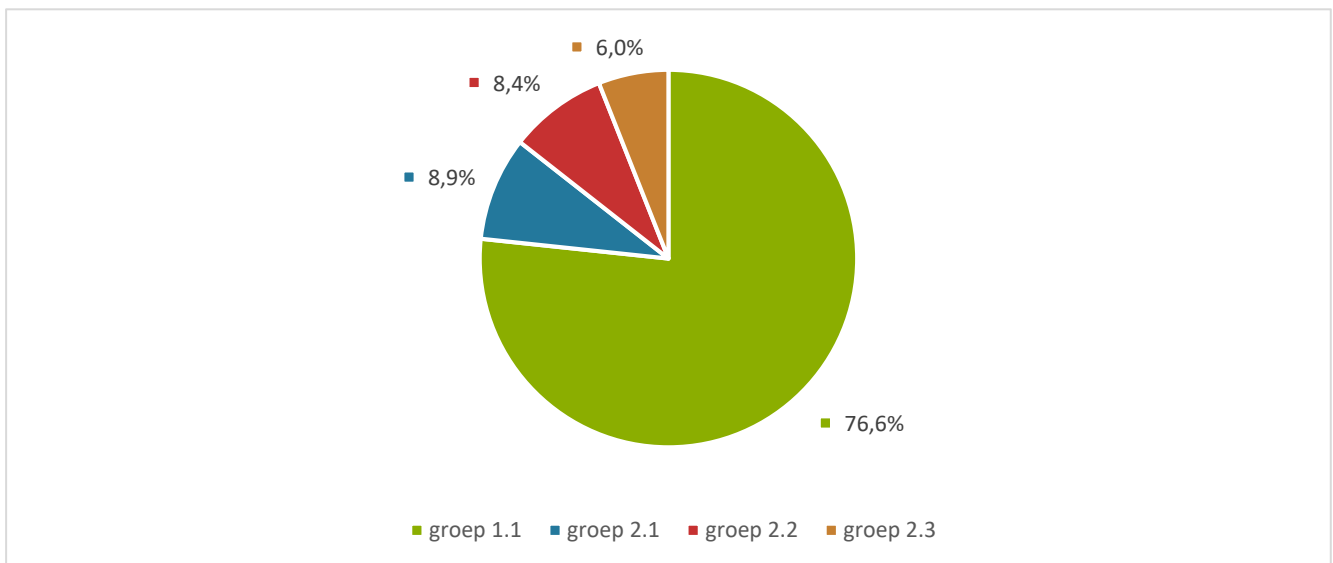
Op vlak van **huidige nationaliteit** stellen we vast dat 91,1% van de respondenten op het moment van de bevraging de Belgische nationaliteit heeft. 8,9% van de respondenten heeft een andere nationaliteit (n = 306). Hiervan heeft 18,2% de Nederlandse nationaliteit, 8,1% de Marokkaanse nationaliteit, 6,3% de Turkse nationaliteit en 5,1% de Duitse nationaliteit. Andere nationaliteiten komen telkens minder dan tien keer voor. Wat betreft **geboortenationaliteit** heeft 9,0% van de respondenten een andere dan de Belgische geboortenationaliteit (n = 355). 17,2% van deze respondenten heeft de Marokkaanse geboortenationaliteit, 13,7% de Turkse geboortenationaliteit, 9,3% de Nederlandse geboortenationaliteit en 6,8% de Italiaanse geboortenationaliteit. De overige 53,0% had nog een andere nationaliteit bij de geboorte. Bij 20,9% van de respondenten had de vader bij zijn geboorte een andere nationaliteit dan de Belgische; bij 19,4% van de respondenten had de moeder bij haar geboorte een buitenlandse nationaliteit (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Op basis van de vragen over de geboortenationaliteit en de huidige nationaliteit van de respondent en de geboortenationaliteit van diens ouders kan ook een indeling gemaakt worden naar **nationaliteitshistoriek**. Indien zowel de huidige als de geboortenationaliteit van de respondent en de geboortenationaliteit van zijn/haar beide ouders Belgisch is, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van Belgische herkomst (**groep 1.1**). Is de persoon van buitenlandse herkomst, dan wordt er een verder onderscheid gemaakt (Audenaert & Stuyck, 2018b):

- **Groep 2.1** zijn de respondenten met een huidige buitenlandse nationaliteit;
- **Groep 2.2** zijn de respondenten met een huidige Belgische nationaliteit, maar een buitenlandse geboortenationaliteit;
- **Groep 2.3** zijn de respondenten met een huidige Belgische nationaliteit en een Belgische geboortenationaliteit, maar met minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit.

² Voor 40 respondenten uit de basissteekproef beschikken we niet over informatie over de herkomst; deze respondenten worden niet opgenomen in de herkomstspecifieke berekeningen, waardoor het aantal respondenten bij deze berekeningen licht kan afwijken van berekeningen op het totaal aantal respondenten. Daarnaast beschikken we voor 23 respondenten uit de bijkomende steekproef bij niet-EU-gezinnen niet over voldoende informatie om te bepalen welke niet-EU-herkomst zij precies hebben.

Figuur 1. Nationaliteitshistoriek (percentages, n = 2.627)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

76,6% van de respondenten heeft een Belgische herkomst.³ 8,9% van de respondenten heeft op het moment van de bevraging een buitenlandse nationaliteit (geen Belgische of dubbele nationaliteit). 8,4% heeft de Belgische nationaliteit, maar had bij geboorte een andere nationaliteit. Bij 6,0% van de respondenten heeft de moeder of vader een buitenlandse geboortenationaliteit, maar is de respondent zelf als Belg geboren (Audenaert & Stuyck, 2018b).

2.2 OPLEIDINGSNIVEAU

Op het gebied van **opleidingsniveau** zien we dat respondenten met een niet-EU-herkomst minder vaak een diploma hoger onderwijs of universiteit (38,1%) hebben dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst (57,4%).⁴ Bij de respondenten met een niet-EU-herkomst verschilt het opleidingsniveau niet tussen mannen en vrouwen⁵ en niet tussen de leeftijdscategorieën⁶. Dit is wel het geval bij respondenten van Belgische of EU-herkomst: vrouwen hebben verhoudingsgewijs vaker een diploma hoger onderwijs of universiteit en het aandeel respondenten dat hoogstens een diploma secundair onderwijs heeft neemt toe met de toenemende leeftijd. We zien dit significant verschil naar leeftijd alleen bij de mannen, bij de vrouwen wijzigt het percentage lager opgeleiden nauwelijks met de toenemende leeftijd (Audenaert & Stuyck, 2018b).

³ Dit percentage wijkt licht af van het hierboven vermelde percentage (76,3% van de respondenten is van Belgische herkomst). Dit komt doordat er voor een aantal respondenten (n = 58) geen nationaliteitshistoriek bepaald kon worden. Deze respondenten werden voor de analyses rond nationaliteitshistoriek buiten beschouwing gelaten.

⁴ Dit betekenisvolle verband tussen herkomst en opleiding zien we zowel voor mannen als voor vrouwen (Rao-Scott χ^2 voor mannen: $p < 0,001$ en voor vrouwen: $p < 0,001$) en voor de leeftijdscategorieën tot 55 jaar (Rao-Scott χ^2 voor respondenten jonger dan 35 jaar: $p < 0,001$; voor de 35-44-jarigen: $p < 0,001$; voor de 45-54-jarigen: $p < 0,001$); voor de 55-jarigen en ouder is n te klein om nog betrouwbare uitspraken te kunnen doen.

⁵ We zien de verschillen in het opleidingsniveau naar geslacht dus alleen voor respondenten met een herkomst in België of de EU: Rao-Scott χ^2 voor respondenten met een herkomst in België of de EU: $p < 0,001$ en voor respondenten met een herkomst buiten de EU: $p = 0,5649$ (n.s.).

⁶ We zien de verschillen in opleidingsniveau naar leeftijd eveneens alleen voor de respondenten met een herkomst in België of de EU: Rao-Scott χ^2 voor respondenten met een herkomst in België of de EU: $p < 0,001$ en voor respondenten met een herkomst buiten de EU: $p = 0,2821$ (n.s.).

Tabel 2. Opleidingsniveau naar herkomst (percentages)

Welke is het hoogste diploma dat u heeft behaald?				
	lager secundair onderwijs	hoger secundair onderwijs	hoger onderwijs of universiteit	<i>n</i>
Totaal	14,7	30,6	54,7	2.578
Herkomst ***				
België/EU	12,2	30,3	57,4	1.918
niet-EU	29,8	32,1	38,1	638

Exclusief 'weet niet of ander diploma' (1,5%). Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

2.3 WERK

Met betrekking tot de werksituatie, nl. het al dan niet **hebben van (betaald) werk**, zien we grote verschillen naar herkomst. 90,1% van de respondenten met een Belgische of EU-herkomst heeft (betaald) werk tegenover 67,5% van de respondenten met een niet-EU-herkomst (Audenaert & Stuyck, 2018b). We zien hierbij verschillen naar geslacht en leeftijd. Deze worden verder besproken onder '[combinatie gezin en werk](#)'.

Tabel 3. Betaald werk naar herkomst (percentages)

Heeft u op dit moment (betaald) werk?			
	ja	neen	<i>n</i>
Totaal	86,9	13,1	2.674
Herkomst ***			
België/EU	90,1	9,9	1.973
niet-EU	67,5	32,5	663

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

2.4 WOONPLAATS

Wat betreft de **woonplaats** zien we dat respondenten met een niet-EU-herkomst verhoudingsgewijs meer in een grote, middelgrote of kleine stad wonen (samen 57,4%) dan personen van Belgische of EU-herkomst (samen 23,2%). We zien dit verschil zowel bij mannen als bij vrouwen, en in elke leeftijdscategorie.⁷ Respondenten van Belgische of EU-herkomst wonen verhoudingsgewijs het vaakst in een groot of klein dorp (54,5% ten opzichte van 29,1%) (Audenaert & Stuyck, 2018b).

⁷ Rao-Scott χ^2 voor mannen en vrouwen: $p < 0,001$; Rao-Scott χ^2 voor de respondenten jonger dan 35 jaar, 35-44-jarigen, 45-54-jarigen: $p < 0,001$; voor de 55-jarigen en ouder: $p < 0,05$.

Tabel 4. Woonplaats naar herkomst (percentages)

	Waar woont u?						n
	in een grote stad	in een kleine of middelgrote stad	in de rand van een stad	in een groot dorp	in een klein dorp	eerder op het platteland	
Totaal	9,1	18,8	15,4	26,4	24,6	5,7	2.591
Herkomst ***							
België/EU	6,5	16,7	15,9	28,4	26,1	6,4	1.921
niet-EU	25,8	31,6	12,4	14,6	14,5	1,1	651

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

2.5 RELIGIE

Inzake **geloofsovertuiging** zien we significante verschillen naar herkomst. Bijna twee derde van de respondenten met een Belgische of EU-herkomst is christelijk (63,6%). Iets meer dan een derde heeft geen (specifieke) geloofsovertuiging (35,7%). Moslims en andere geloofsovertuigingen komen bijna niet voor bij respondenten met een Belgische of EU-herkomst. Bij de respondenten met een niet-EU-herkomst zien we meer variatie in de geloofsovertuigingen. Een derde van de respondenten van niet-EU-herkomst is christen (34,3%); 45,5% is moslim; 7,4% heeft een andere geloofsovertuiging en 12,8% heeft geen (specifieke) geloofsovertuiging (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Aan de respondenten die aangaven dat ze christelijk zijn, werd tevens gevraagd of zij katholiek, protestant of orthodox zijn of nog een andere christelijke geloofsovertuiging aanhangen. Respondenten van Belgische of EU-herkomst gaven bijna uitsluitend aan katholiek te zijn (97,4%), bij de respondenten van niet-EU-herkomst gaat het om 55,7%. Bij deze laatste groep komen de overige christelijke geloofsovertuigingen dan ook vaker voor ($p < 0,001$).⁸

Tabel 5. Geloofsovertuiging naar herkomst (percentages)

	Welke geloofsovertuiging heeft u?				n
	christelijk	moslim	een andere	geen (specifieke)	
Totaal	59,7	6,5	1,3	32,5	2.628
Herkomst ***					
België/EU	63,6	0,4	0,4	35,7	1.953
niet-EU	34,3	45,5	7,4	12,8	652

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

In tabel 1.1 in bijlage delen we de percentages, omwille van de samenhang tussen herkomst en geloofsovertuiging, voor de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en betaald werk verder op naar herkomst. Iets meer mannen (33,8%) dan vrouwen (31,5%) zijn vrijzinnig of hebben geen (specifieke) geloofsovertuiging en iets meer vrouwen (61,1%) dan mannen (57,9%) zijn christelijk (zie tabel 1.1 in bijlage). We zien dit verschil naar geslacht evenwel enkel bij de respondenten met een niet-EU-herkomst, waar vrouwen beduidend minder vaak moslim zijn (38,5%) dan mannen (54,6%) (Audenaert & Stuyck, 2018b).

⁸ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens $n < 100$ voor de respondenten van niet-EU-herkomst.

Leeftijd hangt ook samen met geloofsovertuiging, maar deze samenhang zien we alleen bij de respondenten met een Belgische of EU-herkomst. Het aandeel respondenten met een Belgische of EU-herkomst dat zichzelf christelijk noemt neemt af naarmate men jonger is, van 61,6% bij de 55-jarigen en ouder tot 55,6% bij de respondenten jonger dan 35 jaar. De aandelen respondenten die aangeven geen (specifieke) geloofsovertuiging te hebben nemen daarentegen toe naarmate men jonger is; van 37,9% bij de 55-jarigen en ouder tot 44,0% bij de respondenten jonger dan 35 jaar. Bij de respondenten met een niet-EU-herkomst zien we deze samenhang tussen geloofsovertuiging en leeftijd niet. De geloofsovertuiging blijft min of meer constant over alle leeftijdscategorieën heen (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Ook voor het hoogst behaalde diploma zien we significante verschillen naar geloofsovertuiging. Bij de lager opgeleiden (geen diploma of hoogstens een diploma lager secundair onderwijs) is het aandeel moslims opvallend groter (18,1%) dan bij de hoger opgeleiden (bijvoorbeeld 2,9% bij de respondenten met een diploma hoger onderwijs of universiteit). Eenzelfde trend zien we voor andere geloofsovertuigingen. Maar dit specifieke verschil zien we enkel voor de respondenten met een niet-EU-herkomst (aangezien moslims en personen met een andere geloofsovertuiging met een Belgische of EU-herkomst nauwelijks voorkomen). Het aandeel moslims bij lager opgeleiden is 61,3%, tegenover 30,0% (slechts de helft) bij de hoger opgeleiden. Moslims zijn dus vaker lager opgeleid. Bij de respondenten met een Belgische of EU-herkomst zien we andere verschillen. Lager opgeleiden zijn iets vaker christelijk (68,7%) dan hoger opgeleiden (61,9%), en hoger opgeleiden geven iets vaker aan geen (specifieke) geloofsovertuiging te hebben (37,5%) dan lager opgeleiden (29,2%) (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Bij respondenten die geen betaald werk hebben is het aandeel moslims hoger (18,4%) dan bij de respondenten die betaald werk hebben (4,7%). Ook bij respondenten met een 'andere' geloofsovertuiging zien we een iets hoger aandeel bij de niet-werkenden dan bij de werkenden.⁹ Moslims en personen met een andere geloofsovertuiging hebben dus minder vaak betaald werk. Het is evenwel niet de religie op zich die aan de bron ligt van de verschillen in betaald werk, maar het opleidingsniveau. We hebben in Vlaanderen immers een specifieke groep mensen van niet-EU-herkomst, nl. mensen van Marokkaanse of Turkse herkomst (islamieten), die de voorbije decennia als (veelal laagopgeleide) gastarbeiders met hun families naar Vlaanderen kwamen (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd **hoe gelovig of niet gelovig zij zichzelf vinden** (schaal van 0-10). Scores van 0-2 worden beschouwd als 'helemaal niet gelovig', scores van 3-7 als 'noch gelovig, noch ongelovig' en scores van 8-10 als 'zeer gelovig'. Gemiddeld genomen geven respondenten een score van 4,8 op deze schaal (Audenaert & Stuyck, 2018b). Uitgesplitst naar herkomst zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst zichzelf veel vaker omschrijven als zeer gelovig (58,9%) dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (10,8%). Bij deze laatste groep is het aandeel dat zichzelf noch gelovig, noch ongelovig vindt hoog (59,9%); ook het aandeel dat zichzelf helemaal niet gelovig vindt, ligt hoger dan bij de respondenten van niet-EU-herkomst (29,3% tegenover 8,1%).

---

⁹ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens zeer kleine aantallen.

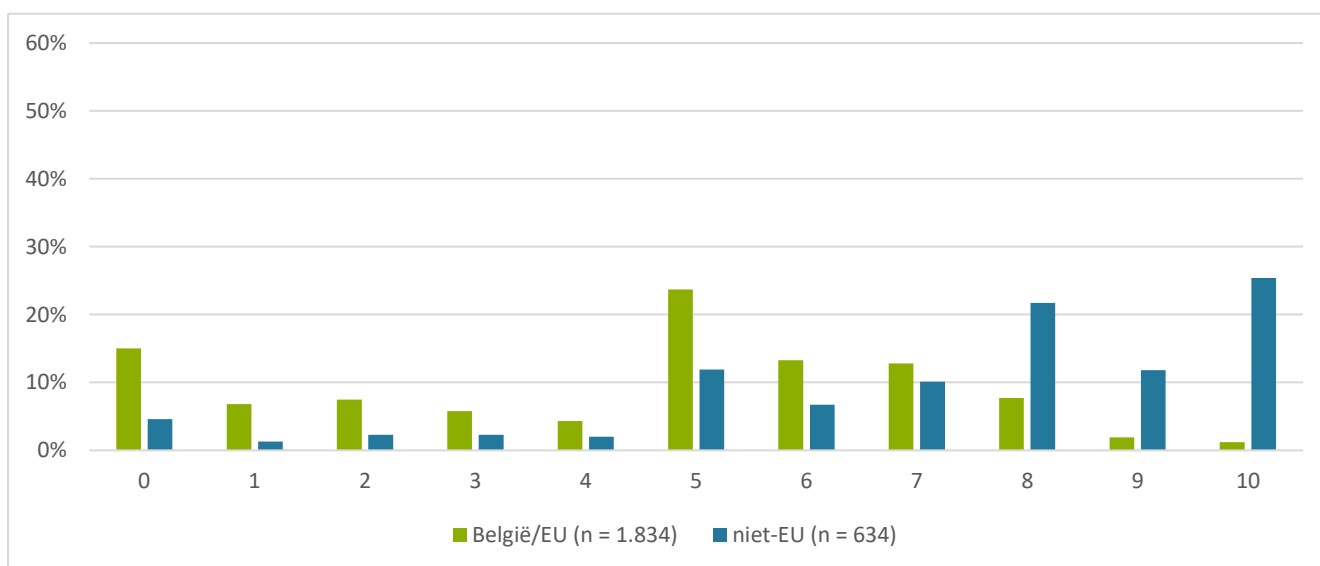
Tabel 6. Mate van gelovig zijn naar herkomst (percentages)

	Hoe gelovig of niet gelovig vindt u uzelf?			n
	helemaal niet gelovig (0-2)	noch gelovig, noch ongelovig (3-7)	zeer gelovig (8-10)	
Totaal	26,3	56,1	17,5	2.491
Herkomst ***				
België/EU	29,3	59,9	10,8	1.834
niet-EU	8,1	33,0	58,9	634

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

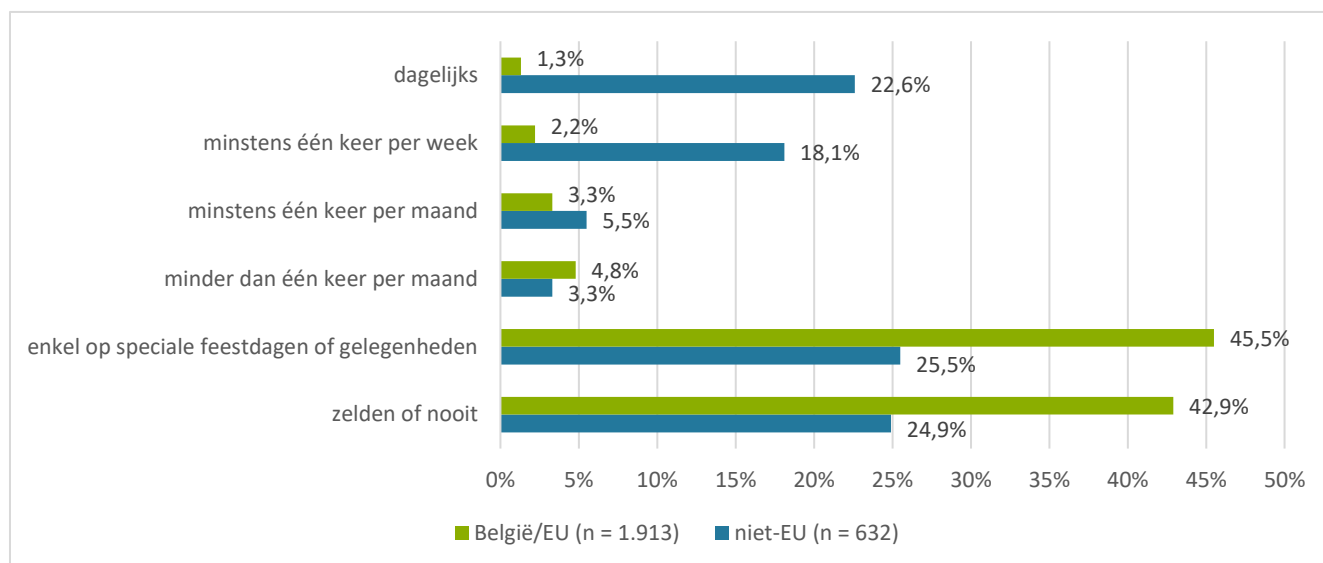
Figuur 2. Mate van gelovig zijn naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tot slot werd in dit verband aan de respondenten gevraagd *hoe vaak zij religieuze of levensbeschouwelijke diensten bijwonen of rituele handelingen verrichten*. Uit figuur 3 blijkt duidelijk dat respondenten van niet-EU-herkomst veel vaker aangeven dit dagelijks (22,6%) of minstens wekelijks (18,1%) te doen dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (respectievelijk 1,3% en 2,2%). Bijna de helft (45,5%) van de respondenten van deze laatste groep geeft aan enkel op speciale feestdagen of speciale gelegenheden religieuze of levensbeschouwelijke diensten bij te wonen of rituele handelingen te verrichten; bij de respondenten van niet-EU-herkomst gaat het om een kwart (25,5%). Een ongeveer even groot aandeel van deze laatste groep respondenten geeft aan dit zelden of nooit te doen (24,9%), bij de groep respondenten van Belgische of EU-herkomst ligt dit aandeel hoger (42,9%).

Figuur 3. Bijwonen van religieuze of levensbeschouwelijke diensten of verrichten van rituele handelingen naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: *** $p < 0,001$ (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

2.6 TAAL DIE MEN SPREEKT MET PARTNER EN KIND(EREN)

Aan de respondenten werd ook gevraagd *welke talen zij spreken met hun eventuele partner en kind(eren)*. Respondenten van Belgische of EU-herkomst spreken vaak slechts één taal met hun partner (90,5%) en kinderen (92,2%). Respondenten van niet-EU-herkomst spreken vaker 2 talen of meer dan 2 talen met hun partner (respectievelijk 37,6% en 13,9%) en met hun kinderen (respectievelijk 46,9% en 14,9%).

Tabel 7. Aantal talen gesproken met partner en kind(eren) naar herkomst (percentages)

	Welke ta(a)l(en) spreekt u met uw partner/kind(eren)?							
	Aantal talen die men spreekt met partner				Aantal talen die men spreekt met kind(eren)			
	1 taal	2 talen	3 of meer talen	n	1 taal	2 talen	3 of meer talen	n
Totaal	84,9	10,4	4,7	2.213	84,7	11,8	3,4	2.631
Herkomst		***				***		
België/EU	90,5	6,2	3,3	1.680	92,2	6,1	1,6	1.969
niet-EU	48,6	37,6	13,9	529	38,2	46,9	14,9	655

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Respondenten van Belgische of EU-herkomst spreken vaak Nederlands (96,8% en 97,7%) en in mindere mate ook Frans (6,5% en 5,0%) en Engels (5,4% en 3,2%) met hun partner en kinderen. Respondenten van niet-EU-herkomst spreken meer verschillende talen met hun partner en kinderen; ze spreken vaak Nederlands (60,4% en 75,5%), maar ook Frans (19,4% en 18,9%), Engels (20,0% en 15,7%), Arabisch (16,7% en 14,9%), Turks (13,3% en 13,1%), evenals andere talen (38,7% en 43,6%) zoals het Berbers of Duits.

Tabel 8. Talen gesproken met partner en kind(eren) naar herkomst (percentages)

Welke ta(a)l(en) spreekt u met uw partner/kind(eren)?						
	Talen die men spreekt met partner ***			Talen die men spreekt met kind(eren) ***		
	totaal	België/EU	niet-EU	totaal	België/EU	niet-EU
Nederlands	92,0	96,8	60,4	94,7	97,7	75,5
Frans	8,3	6,5	19,4	7,0	5,0	18,9
Engels	7,3	5,4	20,0	4,9	3,2	15,7
Turks	2,0	0,2	13,3	1,9	0,2	13,1
Arabisch	2,4	0,2	16,7	2,1	0,1	14,9
Andere	8,8	4,5	38,7	9,4	3,9	43,6
<i>n</i>	2.213	1.680	529	2.631	1.969	655

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

3 INKOMEN, ARMOEDE EN SCHULDEN

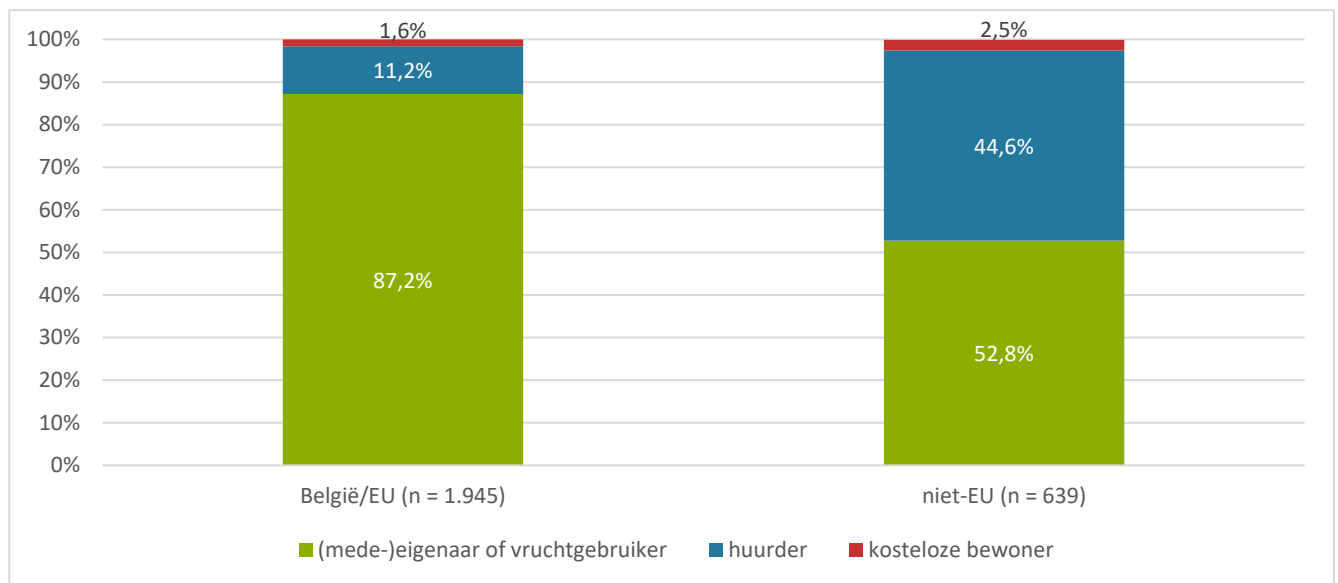
In dit gedeelte van de bijdrage worden achtereenvolgens volgende aspecten behandeld: eigenaarschap versus huren, de inkomensbronnen en eventuele bijdrage aan het gezinsinkomen, subjectieve armoede, materiële deprivatie en eventuele problemen bij het betalen van facturen. Voor een meer uitvoerige bespreking van deze cijfers, verwijzen we de lezer graag door naar [inkomen, armoede en schulden](#) (Audenaert & Van Lancker, 2018).

3.1 WONING

Aan de respondenten werd gevraagd of *zij of iemand anders van het gezin eigenaar van de woning zijn of ze de woning huren*. Respondenten met een niet-EU-herkomst zijn beduidend minder vaak eigenaar, mede-eigenaar of vruchtgebruiker van de woning (52,8%) dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (87,2%).¹⁰ Het aandeel kosteloze bewoners is bij beide groepen zeer klein (Audenaert & Van Lancker, 2018).

¹⁰ Dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen en voor elke leeftijdsgroep (Rao-Scott χ^2 voor verschillen in het bezit van de woning naar herkomst: p is telkens $< 0,001$).

Figuur 4. Woningbezit naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: *** $p < 0,001$ (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP AUDENAERT & VAN LANCKER (2018)

3.2 INKOMENSBRONNEN EN BIJDRAGE AAN HET GEZINSINKOMEN

Aan de respondenten werd gevraagd of zij, of iemand anders in het gezin, *inkomsten uit één van de bevraagde inkomensbronnen hadden* vorige maand: wedden of lonen; netto-bedrijfsinkomen (voor zelfstandigen); een uitkering voor werkloosheid of activering; een uitkering voor ziekte, invaliditeit of ongeval; een leefloon (of bestaansminimum) of een andere financiële uitkering van het OCMW; kinderbijslagen; een uitkering voor loopbaanonderbreking of tijdskrediet; pensioenen; alimentatiegelden; financiële steun van familie, vrienden of kennissen; huuropbrengsten; interesten; andere inkomensbronnen. Er werd (op gezinsniveau) eveneens gevraagd naar het al dan niet krijgen van een schooltoelage. Wanneer we kijken naar het aantal inkomensbronnen, zien we dat respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aangeven drie (32,3% versus 24,8%), vier (8,3% versus 5,6%) of meer dan vier inkomensbronnen te hebben (1,8% versus 0,9%). 2,6% van de respondenten van niet-EU-herkomst duidt geen enkele inkomensbron aan (tegenover 0,3% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst).¹¹

Tabel 9. Aantal inkomensbronnen naar herkomst (percentages)

	Aantal inkomensbronnen gerapporteerd door de respondenten						n
	0	1	2	3	4	5 of 6	
Totaal	0,6	12,7	45,7	31,3	8,0	1,7	2.530
Herkomst ***							
België/EU	0,3	12,2	45,1	32,3	8,3	1,8	1.883
niet-EU	2,6	16,4	49,7	24,8	5,6	0,9	620

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

¹¹ Deze percentages hebben betrekking op de respondenten die bij elke inkomensbron expliciet aangaven dat ze deze niet ontvangen. Ontbrekende antwoorden werden buiten beschouwing gelaten.

Respondenten van Belgische of EU-herkomst rapporteren vaker volgende inkomensbronnen: wedden of lonen (87,7%), netto-bedrijfsinkomen (voor zelfstandigen) (16,0%), uitkering voor loopbaanonderbreking of tijdscrediet (11,3%), alimentatiegelden (8,4%), huuropbrengsten (8,5%) en interesten (4,8%). Respondenten van niet-EU-herkomst krijgen dan weer vaker inkomsten door middel van een uitkering voor werkloosheid of activering (15,2%), een uitkering voor ziekte, invaliditeit of ongeval (10,7%), een leefloon (of bestaansminimum) of een andere uitkering van het OCMW (6,5%), financiële steun van familie, vrienden of kennissen (3,4%) en een schooltoelage (35,5%).

Tabel 10. Inkomensbronnen naar herkomst (percentages)

Had u en/of iemand anders in uw gezin inkomsten uit één van de volgende inkomensbronnen vorige maand?			
inkomensbronnen	totaal	België/EU	niet-EU
Wedden of lonen ***	85,0	87,7	67,6
Netto-bedrijfsinkomen (voor zelfstandigen) ***	15,2	16,0	10,4
Uitkering voor werkloosheid of activering ***	7,3	6,0	15,2
Uitkering voor ziekte, invaliditeit of ongeval *	8,3	7,8	10,7
Een leefloon (of bestaansminimum) of een andere uitkering van het OCMW ***	1,2	0,3	6,5
Kinderbijslagen (n.s.)	81,7	-	-
Uitkering voor loopbaanonderbreking of tijdscrediet ***	10,6	11,3	6,2
Pensioenen (n.s.)	3,1	-	-
Alimentatiegelden **	8,0	8,4	5,0
Financiële steun van familie, vrienden of kennissen *	2,1	1,9	3,4
Huuropbrengsten ***	8,0	8,5	4,3
Interesten ***	4,4	4,8	1,2
Schooltoelage ¹² ***	16,5	13,9	35,5
Andere inkomensbronnen (n.s.)	2,1	-	-
<i>n</i>	2.548	1.898	622

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Aan de respondenten werd tevens gevraagd in welke mate zij **zelf bijdragen aan het gezinsinkomen**. Er werd hen bij deze vraag niet gevraagd of zij een eigen inkomen uit arbeid genereerden, waardoor respondenten aangegeven kunnen hebben dat ze geen inkomen uit arbeid hebben, maar bijvoorbeeld wel hun werkloosheidsuitkering als inkomensbron aanschouwen en zij deze als bijdrage aan het gezinsinkomen zien. Naar de mate waarin men (niet) financieel bijdraagt aan het gezinsinkomen zien we verschillen naar herkomst: 19,4% van de respondenten van niet-EU-herkomst draagt niet bij aan het gezinsinkomen tegenover 2,0% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst.¹³ Respondenten van Belgische of EU-herkomst rapporteren vaker dat hun inkomen volledig (82,1%) of gedeeltelijk (16,0%) wordt opgenomen in het gezinsinkomen (Audenaert & Van Lancker, 2018). Wanneer we dit opsplitsen naar geslacht, zien we bij de respondenten van niet-EU-herkomst grote verschillen. Mannen van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat hun inkomen volledig wordt opgenomen in het gezinsinkomen dan vrouwen van niet-EU-herkomst (80,2% tegenover 61,6%). Vrouwen van niet-EU-herkomst geven dan weer vaker aan dat ze financieel niet bijdragen aan het gezinsinkomen dan mannen van niet-EU-herkomst (27,3% tegenover 9,4%).

¹² Naar het al dan niet verkrijgen van een schooltoelage werd gepeild in een afzonderlijke vraag. Hierdoor wijken de niet-gewogen aantallen bij dit item af van de overige items. Het gaat om 2.572 respondenten. Opgesplitst naar herkomst hebben 1.917 respondenten van Belgische of EU-herkomst en 624 respondenten van niet-EU-herkomst deze vraag ingevuld.

¹³ Dit verschil in het gedeeltelijk bijdragen aan het gezinsinkomen naar herkomst is te zien zowel voor mannen als voor vrouwen en in elke leeftijdsgroep (Rao-Scott χ^2 met telkens $p < 0,001$).

Tabel 11. Mate van bijdrage aan het gezinsinkomen naar herkomst (percentages)

In welke mate draagt u zelf bij aan het gezinsinkomen?				
	mijn inkomen wordt volledig opgenomen in het gezinsinkomen	ik draag maandelijks een deel bij aan het gezinsinkomen	ik draag financieel niet bij aan het gezinsinkomen	n
Totaal	80,8	15,2	4,0	2.482
Herkomst¹⁴ ***				
België/EU	82,1	16,0	2,0	
mannen	82,4	17,2	0,4	727
vrouwen	81,8	15,0	3,2	1.194
niet-EU	69,9	10,8	19,4	
mannen	80,2	10,4	9,4	195
vrouwen	61,6	11,1	27,3	337

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

3.3 SUBJECTIEVE ARMOEDE

Volgende vraag werd gesteld: ‘Met het totale beschikbare inkomen van uw gezin voor ogen, kan uw gezin zeer gemakkelijk, gemakkelijk, eerder gemakkelijk, eerder moeilijk, moeilijk of zeer moeilijk rondkomen?’ Respondenten met een niet-EU-herkomst geven significant vaker aan moeilijk tot zeer moeilijk te kunnen rondkomen met het totale beschikbare gezinsinkomen (23,4% tegenover 8,7% voor de respondenten met een Belgische of EU-herkomst)¹⁵ (Audenaert & Van Lancker, 2018).

Tabel 12. Subjectieve armoede naar herkomst (percentages)

Met het totale beschikbare inkomen van uw gezin voor ogen, kan uw gezin zeer gemakkelijk, gemakkelijk, eerder gemakkelijk, eerder moeilijk, moeilijk of zeer moeilijk rondkomen?							
	zeer moeilijk	moeilijk	eerder moeilijk	eerder gemakkelijk	gemakkelijk	zeer gemakkelijk	n
Totaal	3,6	7,2	21,0	34,4	23,9	9,9	2.573
Herkomst ***							
België/EU	2,7	5,9	20,6	35,1	24,8	10,8	1.913
niet-EU	8,4	15,0	23,6	30,4	19,3	3,2	628

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & VAN LANCKER (2018)

3.4 MATERIËLE DEPRIVATIE

Er werd naar **materiële deprivatie** gepeild aan de hand van twee vragen. Een eerste vraag luidde als volgt: ‘Er zijn bepaalde dingen die veel mensen zich niet kunnen veroorloven, ook als zij dat zouden willen. Kan uw gezin het zich veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan?’ Een tweede vraag peilde naar onverwachte uitgaven: ‘Stel dat uw gezin verplicht is een onverwachte uitgave te betalen van ongeveer 1.000 euro.’

¹⁴ Rao-Scott χ^2 voor mannen: p < 0,001 en voor vrouwen: p < 0,001.

¹⁵ De verschillen in het moeilijk tot zeer moeilijk kunnen rondkomen met het totale beschikbare gezinsbudget naar herkomst zien we zowel voor mannen als voor vrouwen en in elke leeftijdscategorie (Rao-Scott χ^2 : p < 0,001 voor mannen, voor vrouwen, voor de respondenten jonger dan 35 jaar, voor de 35-44-jarigen en de 45-54-jarigen; p < 0,05 voor de 55-jarigen en ouder).

*Kan uw gezin deze met eigen middelen betalen?*¹⁶ In tabel 13 zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst significant vaker aangeven dat ze het zich niet kunnen veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan (35,1% ten opzichte van 19,7%) en dat hun gezin een onverwachte uitgave van ongeveer 1.000 euro niet met eigen middelen kan betalen (49,8% ten opzichte van 14,4%) (Audenaert & Van Lancker, 2018).

Tabel 13. Materiële deprivatie naar herkomst (percentages)

	Kan uw gezin het zich veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan?			Kan uw gezin een onverwachte uitgave van ongeveer 1.000 euro met eigen middelen betalen?		
	ja	neen	n	ja	neen	n
Totaal	78,0	22,0	2.602	81,0	19,0	2.582
Herkomst		***			***	
België/EU	80,3	19,7	1.939	85,6	14,4	1.930
niet-EU	64,9	35,1	631	50,2	49,8	620

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & VAN LANCKER (2018)

3.5 BETALEN FACTUREN

De respondenten werden gevraagd om aan te geven of zij of hun gezin *problemen hebben met het betalen van facturen*. We zien hierbij significante verschillen naar herkomst¹⁷: 28,7% van de respondenten met een niet-EU-herkomst geeft aan problemen te hebben met het betalen van facturen tegenover 6,9% van de respondenten met een Belgische of EU-herkomst (Audenaert & Van Lancker, 2018).

Tabel 14. Problemen met betalen van facturen naar herkomst (percentages)

Heeft u problemen met het betalen van facturen?			
	ja	neen	n
Totaal	10,0	90,0	2.625
Herkomst ***			
België/EU	6,9	93,1	1.947
niet-EU	28,7	71,3	646

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & VAN LANCKER (2018)

Daarnaast werd, aan de respondenten die aangaven dat ze problemen hebben met het betalen van facturen (10,0% van de gezinnen) volgende vraag gesteld: *'Hoe vaak is het gedurende de voorbije 12 maanden voorgekomen dat u of uw gezin één of meer van de onderstaande facturen niet of niet op tijd kon betalen omwille van financiële redenen?'*

- *Huishoudelijke uitgaven* (huur van de woning, rekeningen van elektriciteit, water, gas of verwarming, telecomfacturen, gezondheidsuitgaven zoals ziekenhuisfacturen, doktersbezoek e.d., facturen van de school en andere huishoudelijke uitgaven zoals vervoer, verzekeringen,...);
- *Terugbetaling van de hypotheek/de lening voor de aankoop van de woning* (hoofdverblijfplaats);

¹⁶ Aan de respondenten werd meegegeven dat 'eigen middelen' lonen, spaargelden, pensioenen enzovoort zijn.

¹⁷ We zien de verschillen in het hebben van problemen met het betalen van facturen naar herkomst zowel voor mannen als voor vrouwen en in elke leeftijdscategorie: Rao-Scott χ^2 voor mannen en voor vrouwen: p < 0,001; voor de respondenten jonger dan 35 jaar: p < 0,01; voor de 35-44-jarigen: p < 0,001; voor de 45-54-jarigen: p < 0,001; voor de 55-jarigen en ouder: p < 0,001 (Pearson χ^2).

- *Kredieten* (terugbetaling van aankopen op afbetaling (uitgezonderd deze voor de woning), kredietopeningen, kredietkaarten, leningen op afbetaling, leningen bij particulieren);
- *Facturen van overheden* (belastingen, boetes, GAS-boetes, sociale zekerheidsbijdragen, rekening van het OCMW e.d.);
- *Andere facturen* (alimentatie, gokken, schadevergoeding aan burgerlijke partij, erelonen aan advocaten, architecten e.a.).

Deze respondenten konden, per (soort) factuur, antwoorden met ‘nooit’, ‘éénmaal’ en ‘tweemaal of meer’. In tabel 15 worden de aandelen respondenten weergegeven die minstens één keer de bevroegde facturen niet of niet op tijd konden betalen omwille van financiële redenen. Dan zien we dat respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aangeven dat ze huishoudelijke uitgaven niet (op tijd) konden betalen (94,3% ten opzichte van 84,3%). Bij de overige soorten facturen werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst.

Tabel 15. Facturen minstens één keer niet (op tijd) kunnen betalen naar herkomst (percentages)

Hoe vaak is het gedurende de voorbije 12 maanden voorgekomen dat u of uw gezin één of meer van de onderstaande facturen niet of niet op tijd kon betalen omwille van financiële redenen?				
facturen	totaal	n	België/EU	niet-EU
Huishoudelijke uitgaven *	90,2	305	94,3	84,3
Terugbetaling van de hypotheek/lening voor de aankoop van de woning (n.s.)	26,6	269	-	-
Kredieten (n.s.)	43,3	278	-	-
Facturen van overheden (n.s.)	61,3	291	-	-
Andere facturen (n.s.)	24,0	280	-	-
n			126	173

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

4 SAMENSTELLING VAN HET GEZIN

In dit gedeelte van de bijdrage diepen we de gezinssamenstelling verder uit. Veel informatie werd bekomen uit de vraag ‘*Wie behoort volgens u tot uw gezin?*’. Hierbij werd gepeild naar de personen van wie de respondent vindt dat die tot zijn/haar gezin behoren (ongeacht of dit gezinslid (nog) bij de respondent woont of gedeeltelijk ergens anders verblijft). Voor deze gezinsleden werd gevraagd naar het geslacht, de leeftijd, het verwantschap, of het gezinslid zijn/haar domicilie heeft gevestigd bij de respondent, hoeveel dagen per week het gezinslid bij de respondent verblijft, bij wie het gezinslid eventueel nog verblijft, of dit gezinslid een eigen inkomen heeft en zo ja, in welke mate hij/zij bijdraagt aan het gezinsinkomen. Er wordt achtereenvolgens ingegaan op het gezinstype, de gezinsgrootte, de gezinsleden, de domicilie van de gezinsleden en co-verblijfsouderschap, eventuele overleden kinderen of andere kinderen (die niet (meer) tot het gezin gerekend worden) en de tevredenheid met de gezinssamenstelling. Voor een meer uitvoerige bespreking van deze cijfers, verwijzen we de lezer graag door naar [de samenstelling van het gezin](#) (Audenaert, 2018a).

4.1 GEZINSTYPE

Naar herkomst zien we dat de verdeling naar **gezinstype** voor de respondenten met een Belgische of EU-herkomst nauwelijks afwijkt van het totaal. Voor de respondenten met een niet-EU-herkomst is dat anders. We zien bij deze respondenten beduidend meer gehuwde koppels (70,8% ten opzichte van 61,4%). We zien ook dat, verhoudingsgewijs, er minder ongehuwd samenwonende koppels zijn bij de niet-EU-groep (11,8% tegenover 21,2%). De verschillen blijven significant wanneer we kijken naar mannen en vrouwen apart, en wanneer we kijken binnen de leeftijdscategorieën tot en met 54 jaar¹⁸ (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Tabel 16. Gezinstype naar herkomst (percentages)

	Gezinstype			n
	gehuwd koppel	ongehuwd koppel	alleenstaande ouder	
Totaal	62,8	19,8	17,4	2.683
Herkomst ***				
België/EU	61,4	21,2	17,3	1.977
niet-EU	70,8	11,8	17,4	666

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

4.2 GEZINSGROOTTE

Wat betreft **gezinsgrootte** sommen de respondenten met een niet-EU-herkomst gemiddeld iets meer gezinsleden op (4,1) dan respondenten met een Belgische (3,9) of EU-herkomst (3,8)¹⁹ (Audenaert, 2018a). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan dat hun gezin uit vier gezinsleden bestaat (41,0% tegenover 31,8%), respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat het gezin uit meer dan 4 gezinsleden bestaat (31,6% tegenover 22,0%).

Tabel 17. Gezinsgrootte naar herkomst (percentages)

	Aantal gezinsleden (respondent inbegrepen)				n
	2 gezinsleden	3 gezinsleden	4 gezinsleden	meer dan 4 gezinsleden	
Totaal	7,9	29,1	39,5	23,4	2.644
Herkomst ***					
België/EU ²⁰	7,8	29,1	41,0	22,0	1.955
niet-EU	7,5	29,1	31,8	31,6	649

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

¹⁸ We zien verschillen in gezinstype naar herkomst voor zowel mannen als vrouwen en tot de leeftijd van 55 jaar: Rao-Scott χ^2 voor mannen: p < 0,05 en voor vrouwen: p < 0,001; Rao-Scott χ^2 voor de respondenten jonger dan 35 jaar: p < 0,001; voor de 35-44-jarigen: p < 0,001; voor de 45-54-jarigen: p < 0,05. Voor de 55-jarigen en ouder is onze steekproef te klein voor een verdere opdeling naar herkomst.

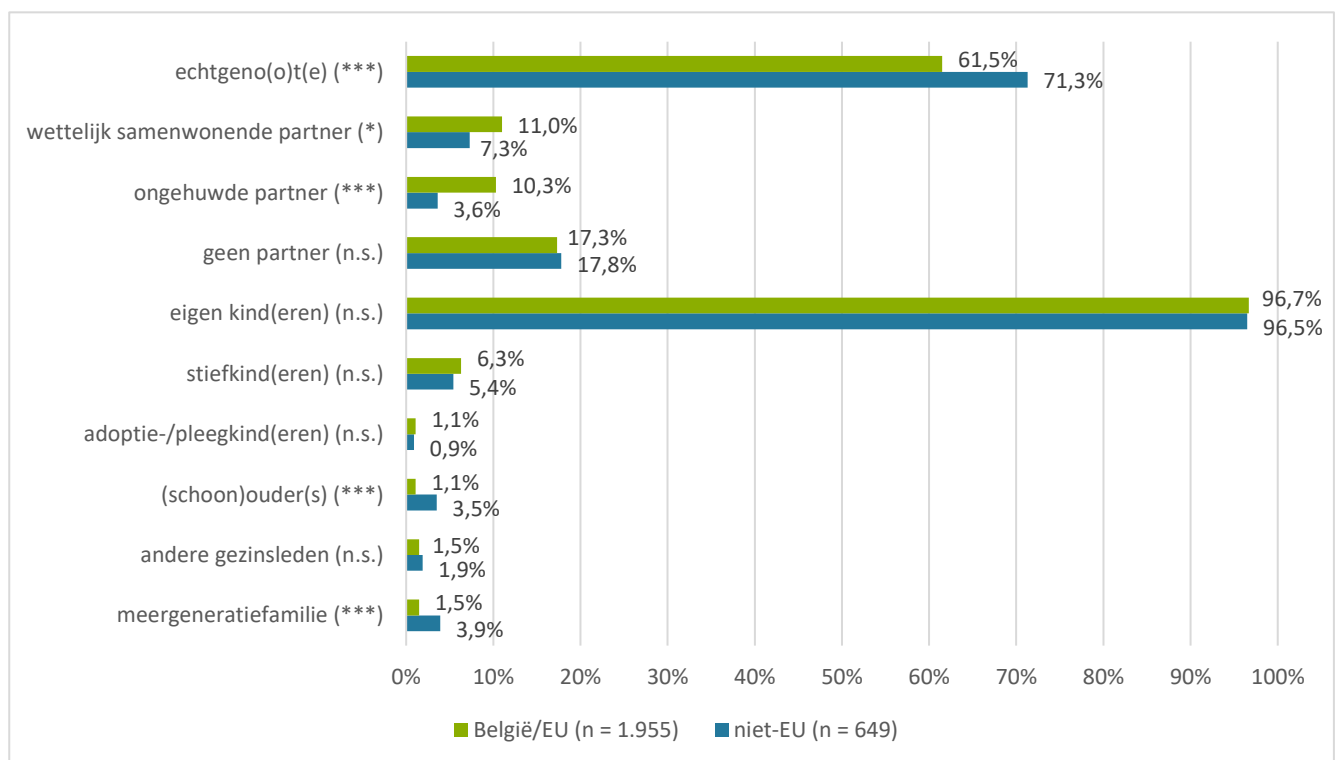
¹⁹ Significantieniveau: T-test voor verschillen in het gemiddeld aantal gezinsleden naar herkomst (België/EU versus niet-EU): p < 0,001. We zien verschillen in het gemiddeld aantal gezinsleden naar herkomst bij de mannen (T-test: p < 0,001), maar niet bij de vrouwen (T-test: p < 0,05) en ook bij de respondenten jonger dan 35 jaar (T-test: p < 0,001) en bij de 35-44-jarigen (T-test: p < 0,01), maar niet bij de andere twee leeftijdsgroepen: voor de 45-54-jarigen: T-test: p = 0,0517 (n.s.) en voor de 55-jarigen en ouder: T-test: p = 0,4153 (n.s.).

²⁰ Eén respondent van Belgische herkomst gaf slechts één gezinslid op. Het gaat om een alleenstaande moeder die meegaf dat haar dochter 'net' verhuisd was naar de vader (Audenaert, 2018a).

4.3 GEZINSLEDEN

In deze paragraaf wordt toegelicht **welke personen respondenten tot hun gezin rekenen**. Hiermee werd gepeild naar de subjectieve of gepercipieerde gezinssamenstelling; het maakt daarbij niet uit of het gezinslid niet (meer) of niet altijd bij de respondent woont. We weten ondertussen dat de meerderheid van de respondenten een partner heeft; we zien echter verschillen naar het soort relatie dat men heeft met die partner. Respondenten van niet-EU-herkomst rekenen vaker een gehuwde partner tot het gezin (71,3%), respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker een wettelijk samenwonende partner (11,0%) en een ongehuwde partner (10,3%). Daarnaast rekenen respondenten van niet-EU-herkomst vaker een (schoon)ouder tot het gezin dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (3,5% ten opzichte van 1,1%). Tot slot gingen we na hoeveel respondenten in een meergeneratiefamilie leven. Daarbij zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst iets vaker in dergelijk gezin leven dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (3,9% ten opzichte van 1,5%).

Figuur 5. Gezinsleden die tot het gezin gerekend worden naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Verder werd bekeken **hoeveel kinderen** de respondenten tot hun gezin rekenen. Hierbij werden alle kinderen meegenomen, dus zowel biologische kinderen als stiefkinderen, pleeg- en adoptiekinderen; kleinkinderen en schoonkinderen worden hier niet meegeteld. Uit tabel 18 blijkt dat respondenten met een niet-EU-herkomst vaker drie of meer kinderen tot hun gezin rekenen (32,6%) dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst (22,7%).²¹ Het aandeel respondenten dat één kind tot het gezin rekent, ligt bij beide herkomstgroepen even hoog (30,5%) (Audenaert, 2018a).

²¹ We zien de verschillen in het aantal kinderen naar herkomst (Rao-Scott χ^2) zowel voor mannen ($p < 0,001$) als voor vrouwen ($p < 0,001$) en binnen elke leeftijdsgroep uitgezonderd de 55-jarigen en ouder: voor de respondenten jonger dan 35 jaar: $p < 0,0001$; voor de 35-44-jarigen: $p < 0,01$; voor de 45-54-jarigen: $p < 0,05$; voor de 55-jarigen en ouder: $p = 0,3116$ (n.s.).

Tabel 18. Aantal kinderen in het gezin naar herkomst (percentages)

Aantal kinderen die tot het gezin gerekend worden				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen of meer	n
Totaal	30,5	45,5	24,0	2.617
Herkomst ***				
België/EU	30,5	46,8	22,7	1.940
niet-EU	30,5	36,9	32,6	637

Exclusief 'geen kinderen' (0,9%). Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT (2018A)

Gezinnen kunnen ook opgedeeld worden naar de **leeftijd van het jongste kind**. Respondenten van niet-EU-herkomst hebben verhoudingsgewijs vaker een jongste kind van 0-2 jaar (36,5%) en van 3-5 jaar (19,4%) (tegenover respondenten met een Belgische of EU-herkomst, respectievelijk 21,0% en 12,3%) en minder vaak een jongste kind van 12-17 jaar (13,4%) en van 18-24 jaar (7,8%) (tegenover respondenten van Belgische of EU-herkomst, respectievelijk 20,3% en 24,0%). Zelfs wanneer we rekening houden met de leeftijd van de respondenten (respondenten van niet-EU-herkomst zijn binnen de gezinsenquête voornamelijk jongere personen), blijkt dat respondenten met een niet-EU-herkomst vaker een jonger kind hebben dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst²² (Audenaert, 2018a).

Tabel 19. Leeftijd van het jongste kind naar herkomst (percentages)

Leeftijd jongste kind						
	0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar	n
Totaal	22,8	13,2	22,5	19,4	22,1	2.586
Herkomst ***						
België/EU	21,0	12,3	22,4	20,3	24,0	1.920
niet-EU	36,5	19,4	22,8	13,4	7,8	628

Exclusief de gezinnen met een jongste kind ouder dan 25 jaar (0,5%). Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT (2018A)

4.4 DOMICILIE GEZINSLEDEN

9,0% van de respondenten gaf voor één of meerdere gezinsleden op dat dit gezinslid zijn of haar **domicilie** (wettelijke verblijfplaats) elders gevestigd heeft, maar dat dit gezinslid wel tot het gezin gerekend wordt.²³ In de meerderheid van de gevallen blijkt het om een eigen kind, adoptie- of pleegkind te gaan (69,4%) of een stiefkind (20,5%). In mindere mate gaat het om een echtgeno(o)t(e) (1,6%) of ongehuwde partner (2,2%). De overige 7,2% zijn ex-partners, schoonkinderen, kleinkinderen, ouders, broers, zussen, andere familieleden of niet-verwanten (Audenaert, 2018a). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan dat minstens één van hun gezinsleden zijn/haar domicilie elders heeft (9,7% ten opzichte van 5,9%).

²² We zien de verschillen in de leeftijd van het jongste kind naar herkomst (Rao-Scott χ^2) zowel voor mannen ($p < 0,001$) als voor vrouwen ($p < 0,001$) en binnen elke leeftijdsgroep: voor de respondenten jonger dan 35 jaar: $p < 0,01$ (Pearson χ^2); voor de 35-44-jarigen: $p < 0,001$; voor de 45-54-jarigen: $p < 0,001$; voor de 55-jarigen en ouder: $p < 0,05$ (Pearson χ^2).

²³ De vragen rond de wettelijke en feitelijke verblijfplaats van de gezinsleden werden niet voor alle gezinsleden even goed ingevuld. Zo ontbreekt voor 38,6% van de gezinnen informatie over de wettelijke verblijfplaats voor één (26,5%) of meerdere gezinsleden (12,1%). 33,8% van de respondenten heeft de vraag naar het aantal dagen dat het gezinslid bij de respondent verblijft niet voor alle gezinsleden ingevuld (meestal ontbreekt deze informatie slechts voor één gezinslid) (Audenaert, 2018a).

Tabel 20. Domicilie gezinsleden naar herkomst (percentages)

Woont dit gezinslid officieel bij u, m.a.w. heeft dit gezinslid zijn domicilie bij u?			
	geen gezinslid dat domicilie elders heeft	minstens één gezinslid dat domicilie elders heeft	<i>n</i>
Totaal	91,0	9,0	2.639
Herkomst **			
België/EU	90,3	9,7	1.955
niet-EU	94,1	5,9	649

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

In het kader van deze bijdrage gingen we na in welke mate de respondenten aan **co-verblijfsouderschap** doen. Dit werd berekend voor de respondenten die aangeven minstens één eigen kind of stiefkind tot het gezin te rekenen waarbij we over voldoende informatie beschikten over de feitelijke verblijfplaatsen van deze kinderen ($n = 2.217$).²⁴ Voor deze kinderen werd nagegaan of ze voltijds bij de respondent inwonen, één of meer dagen per week bij de andere ouder inwonen of er een week-om-weekregeling geldt met de andere ouder. Hieruit blijkt dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker aangeven dat al hun kinderen heel de week in het gezin van de respondent wonen (96,7% ten opzichte van 87,6%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst doen vaker aan co-verblijfsouderschap: respectievelijk 6,2% en 6,7% van deze respondenten geeft aan dat minstens één van hun kinderen een aantal dagen per week bij de familie van de andere ouder inwoont of dat er bij minstens één van deze kinderen een week-om-week-regeling geldt. Het gaat hierbij meestal om één kind of twee kinderen; bij de respondenten van niet-EU-herkomst gaat het bijna uitsluitend over één kind.

Tabel 21. Co-verblijfsouderschap naar herkomst (percentages)

Co-verblijfsouderschap met (ex-)partner				
	alle kinderen wonen voltijds in bij respondent	minstens 1 kind dat één of meer dagen per week bij andere ouder inwoont	minstens één kind waarbij een week-om-weekregeling geldt met andere ouder	<i>n</i>
Totaal	89,0	5,5	5,9	2.217
Herkomst	***	***	***	
België/EU	87,6	6,2	6,7	1.626
niet-EU	96,7	1,7	1,6	565

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

4.5 OVERLEDEN KINDEREN EN ANDERE KINDEREN

Er werd bij de respondenten ook gepeild naar **doodgeboren of overleden kinderen**. 2,9% van de respondenten gaf aan één (88,6%) of meerdere kinderen (8,2%) te hebben gehad die doodgeboren zijn of later overleden zijn ($n = 79$)²⁵ (Audenaert, 2018a). Respondenten van niet-EU-herkomst geven iets vaker een overleden of doodgeboren kind op dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (4,2% tegenover 2,5%).

²⁴ We willen de lezer graag wijzen op een mogelijke beperking van dit onderzoek wat betreft het analyseren van co-ouderschapsrelaties. We hebben in het kader van de gezinsenquête immers enkel informatie over de kinderen die bij de ouder uit de steekproef verblijven.

²⁵ Van de overige 3,1% weten we niet hoeveel kinderen ze hebben die doodgeboren of later overleden zijn door item non respons (men vinkte geen antwoord aan) (Audenaert, 2018a).

Tabel 22. Overleden kinderen naar herkomst (percentages)

Heeft u kinderen die doodgeboren zijn of die later overleden zijn?			
	neen	ja	n
Totaal	97,1	2,9	2.683
Herkomst *			
België/EU	97,5	2,5	1.977
niet-EU	95,8	4,2	666

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

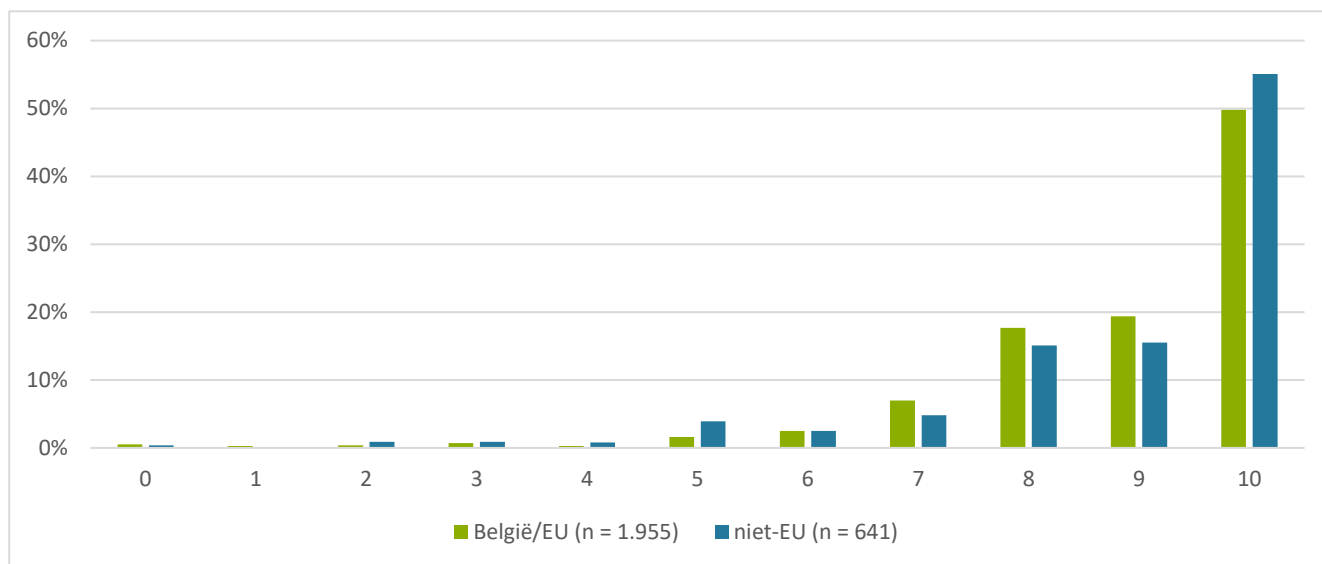
BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Aan de respondenten werd ook gevraagd of zij *nog andere kinderen* hebben waarover ze bij de andere vragen nog niets hadden ingevuld. In de vraaginstructie werd meegegeven dat dit bijvoorbeeld kinderen kunnen zijn die intussen zelf een gezin hebben of die al lang niet meer bij de respondent verblijven. 9,8% van de respondenten geeft aan dat ze nog kinderen hebben die men niet (meer) tot het gezin rekent: 5,0% één kind op, 3,1% geeft twee kinderen op, 1,3% geeft drie of meer kinderen op. In totaal gaat het om 416 kinderen (Audenaert, 2018a). Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst.

4.6 TEVREDENHEID GEZINSSAMENSTELLING

Inzake de *tevredenheid met de gezinssamenstelling* (schaal van 0-10) geven de respondenten gemiddeld een score van 8,9 (Audenaert, 2018a). Wanneer we de opdeling maken naar 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10) is er geen significant verschil naar herkomst.

Figuur 6. Tevredenheid gezinssamenstelling naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

5 PARTNERRELATIE

In de gezinsenquête werden enkele vragen gesteld rond de partner(s) van de respondent, de kwaliteit van de partnerrelatie, de steun die respondenten verkrijgen van hun partner en de tevredenheid met de relatie. Deze aspecten worden hier achtereenvolgens besproken. Voor een meer uitvoerige bespreking van de verschillende aspecten van de partnerrelatie, verwijzen we de lezer graag door naar [partnerrelaties in gezinnen](#) (Pasteels & Emmery, 2018) en [de relatie met de partner](#) (Emmery & Pasteels, 2018). De bijdrage 'partnerrelaties in gezinnen' gaat in op de partnerrelatie zelf, maar doordat de analyses van die bijdrage enkel betrekking hebben op de basissteekproef en niet op de uitbreiding van gezinnen met minstens één ouderfiguur van niet-EU-herkomst, werden deze cijfers in voorliggende bijdrage niet opgenomen. De bijdrage 'de relatie met de partner' gaat in op de kwaliteit van de partnerrelatie, de steun die respondenten krijgen van hun partner en de tevredenheid met de relatie. De analyses van die bijdrage hebben betrekking op de volledige steekproef, waardoor die cijfers wel werden opgenomen in deze overkoepelde bijdrage over gezinnen van niet-EU-herkomst.

5.1 PARTNER

Aan de respondenten werd gevraagd of zij op het moment van de bevraging een **partner** hebben. Volgende instructie werd meegegeven: 'Uw echtgenoot of echtgenote telt niet mee als uw huidige partner als: u feitelijk gescheiden bent; u van tafel en bed gescheiden bent; u uit elkaar aan het gaan bent.'. Er werd ook gevraagd naar het geslacht van de partner en of men met deze partner gehuwd is of een verklaring van wettelijk samenwonen heeft afgelegd. We weten reeds dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker gehuwd zijn (70,8% ten opzichte van 61,4%) en respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker ongehuwd (21,2% ten opzichte van 11,8%). Wanneer we bekijken of de respondenten een heteroseksuele dan wel een homoseksuele relatie hebben, zien we dat 1,8% van de respondenten (n = 42) een partner heeft van hetzelfde geslacht. 1,0% van alle respondenten geeft aan dat respondent en partner van het vrouwelijke geslacht zijn (n = 26), 0,8% van alle respondenten geeft aan dat zowel hijzelf als zijn partner van het mannelijke geslacht is (n = 16). We zien geen significante verschillen naar herkomst, maar willen wel meegeven dat een homoseksuele relatie (in aantal) binnen de gezinsenquête vaker voorkomt bij respondenten van Belgische of EU-herkomst (n = 29) dan bij respondenten van niet-EU-herkomst (n = 12).

5.2 KWALITEIT PARTNERRELATIE

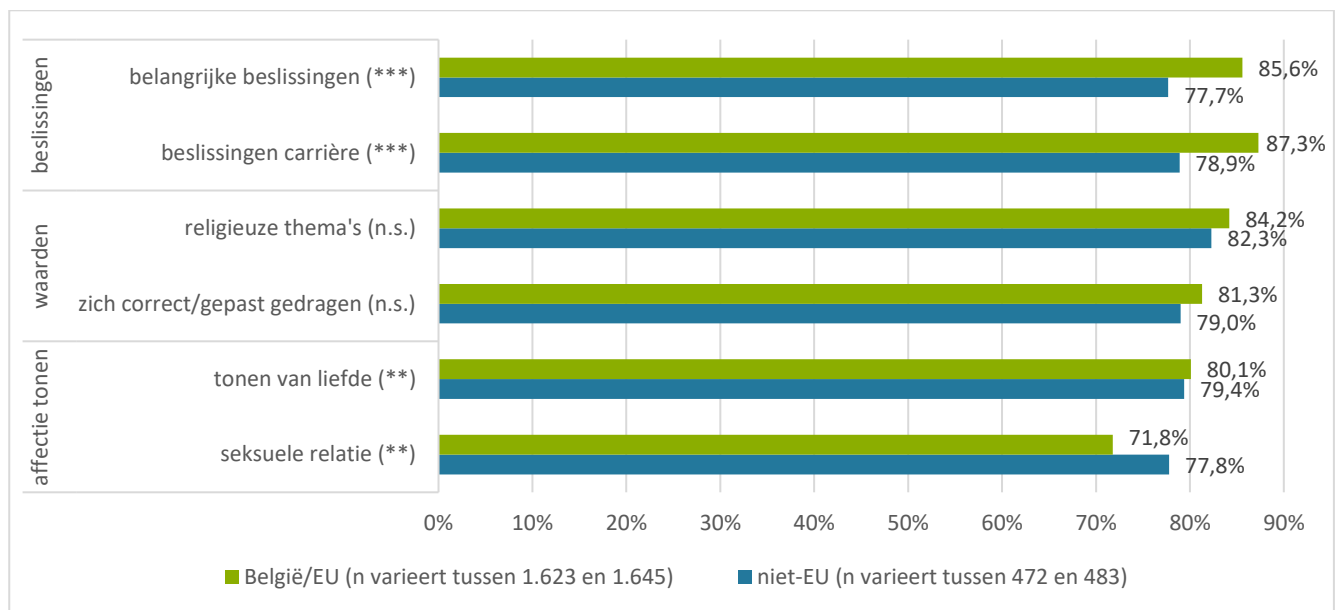
De **kwaliteit van de partnerrelatie** werd bevraagd aan de hand van de Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS), die drie globale concepten van relatiekwaliteit meet aan de hand van veertien items. Het eerste concept betreft **consensus**, de mate waarin men het eens is met de partner over een aantal thema's:

- *Beslissingen nemen*: het nemen van belangrijke beslissingen, het nemen van beslissingen over de carrière;
- *Waarden*: religieuze thema's, zich correct of gepast gedragen;
- *Affectie tonen*: het tonen van liefde voor elkaar, de seksuele relatie.

De respondenten konden antwoorden door middel van een vijfpuntenschaal gaande van 'altijd eens' tot 'nooit eens'. 72% tot 86% van de respondenten is het meestal of altijd eens met de partner over de bevraagde thema's. Toch is ook 27,6% van de respondenten het slechts soms, zelden of nooit eens over de seksuele relatie, 20,0% is het slechts soms, zelden of nooit eens over het tonen van liefde voor elkaar en 19,1% over correct of gepast gedrag (Emmery & Pasteels, 2018).

In figuur 7a worden de verschillen weergegeven (voor de antwoordcategorieën 'altijd eens' en 'meestal eens') naar herkomst. Daaruit blijkt dat respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aangeven het altijd of meestal eens te zijn met hun partner over het nemen van belangrijke beslissingen (85,6%) en beslissingen inzake hun carrière (87,3%). Ze geven ook net iets vaker aan het altijd of meestal eens te zijn over het tonen van liefde (80,1%), maar inzake de seksuele relatie rapporteren respondenten van niet-EU-herkomst vaker dat ze het altijd of meestal eens zijn hierover (77,8%).

Figuur 7a. Mate waarin men het (altijd of meestal) eens is met de partner over aspecten van consensus in de partnerrelatie naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

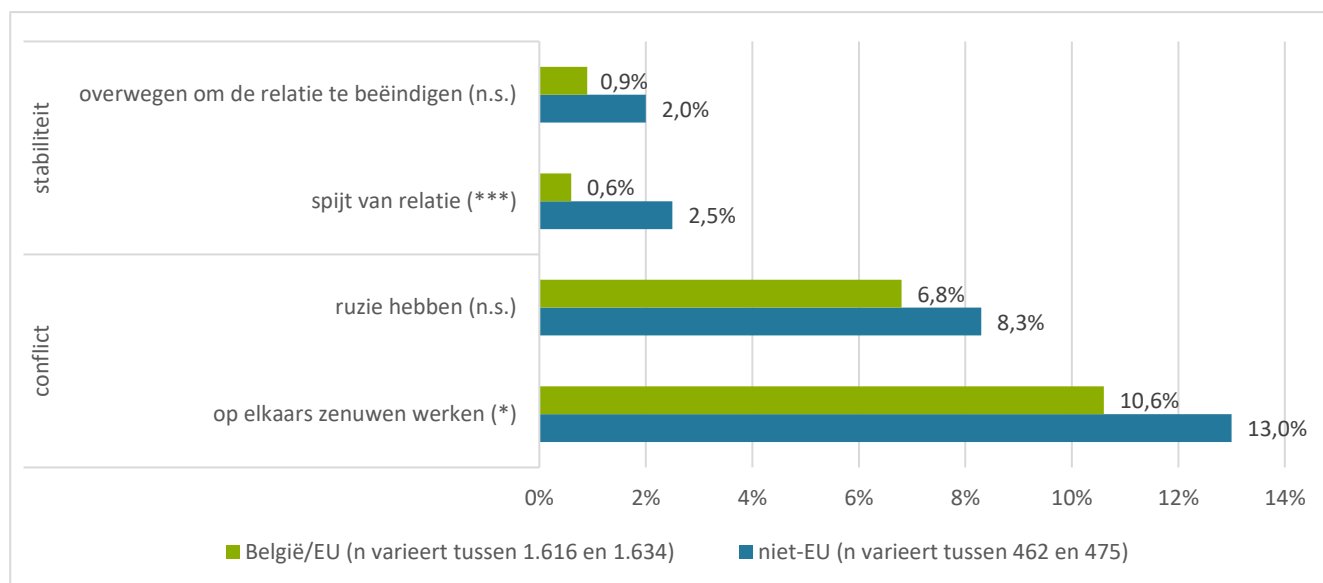
BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Het tweede concept van relatiekwaliteit dat bevraagd werd, was *satisfactie*: de mate waarin men tevreden is met de partnerrelatie. Hierbij werd gepeild naar:

- *Stabiliteit*: hoe vaak overweegt u om te scheiden, uit elkaar te gaan of om de relatie te beëindigen; hoe vaak heeft u spijt dat u getrouwd bent of dat u samenwoont (of spijt van de relatie);
- *Conflict*: hoe vaak hebben u en uw partner ruzie; hoe vaak werken u en uw partner elkaar op de zenuwen.

De respondenten konden antwoorden met 'dagelijks', 'minstens één keer per week', 'minstens één keer per maand', 'minder dan één keer per maand' of 'zelden of nooit'. Respectievelijk 91,3% en 90,3% van de respondenten geeft aan zelden of nooit spijt te hebben van de relatie of de relatie te willen beëindigen. Respectievelijk 11,0% en 7,1% van de respondenten geeft aan dat het dagelijks of wekelijks gebeurt dat hij/zij en zijn/haar partner elkaar op de zenuwen werken of ruzie hebben (Emmery & Pasteels, 2018). In figuur 7b worden de aandelen respondenten weergegeven die geantwoord hebben met 'dagelijks' of 'minstens één keer per week'. We zien dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker aangeven minstens wekelijks spijt te hebben van de relatie (2,5% tegenover 0,6%) en dat hij/zij en zijn/haar partner elkaar minstens wekelijks op de zenuwen werken (13,0% tegenover 10,6%). De verschillen zijn echter klein. Er werden geen significante verschillen naar herkomst gevonden voor het willen beëindigen van de relatie en het hebben van ruzie.

Figuur 7b. Minstens wekelijks voorkomen van een aantal aspecten van relatiesatisfactie naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

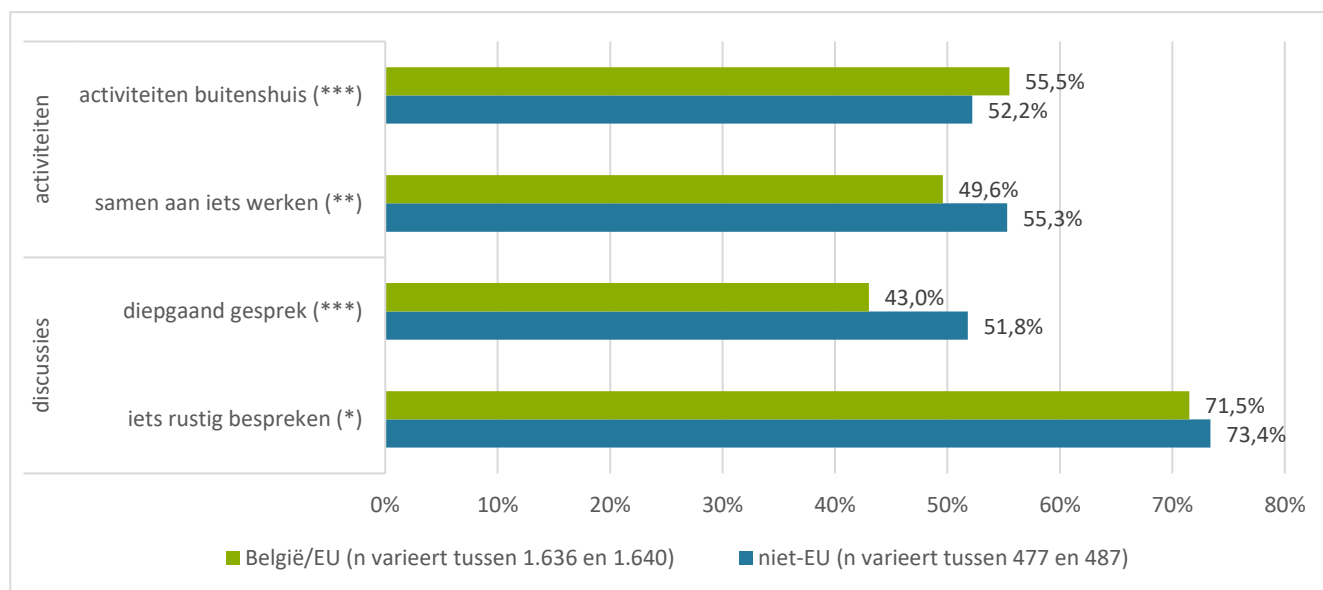
BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Als derde concept van de kwaliteit van de partnerrelatie werd gepeild naar de *cohesie*, nl. de mate waarin men:

- *Samen activiteiten doet*: hoe vaak doen u en uw partner samen activiteiten buitenshuis; hoe vaak werken u en uw partner samen aan iets;
- *Discussies voert*: hoe vaak hebben u en uw partner een diepgaand gesprek; hoe vaak bespreken u en uw partner iets rustig.

De respondenten konden ook hier antwoorden met bovenvermelde antwoordcategorieën (gaande van 'dagelijks' tot 'zelden of nooit'). Respectievelijk 71,7%, 55,1%, 50,3% en 44,2% van de respondenten geeft aan dat ze dagelijks of minstens wekelijks iets rustig bespreken met hun partner, samen activiteiten doen buitenshuis, samen aan iets werken en een diepgaand gesprek hebben (Emmery & Pasteels, 2018). Voor alle stellingen werden significante verschillen naar herkomst gevonden; deze worden in figuur 7c gepresenteerd (antwoordcategorieën 'dagelijks' en 'minstens één keer per week'). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan minstens wekelijks activiteiten met de partner te doen buitenshuis (55,5% ten opzichte van 52,2%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan weer vaker aan samen aan iets te werken (55,3% ten opzichte van 49,6%), een diepgaand gesprek te hebben met de partner (51,8% ten opzichte van 43,0%) en iets rustig te bespreken (73,4% ten opzichte van 71,5%).

Figuur 7c. Minstens wekelijks voorkomen van een aantal aspecten van cohesie in de relatie naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Emmery & Pasteels (2018) berekenden over de drie concepten heen een totaalscore die een indicatie geeft van de globale relatiekwaliteit (een hogere score wijst op een hogere relatiekwaliteit, waarbij de maximumscore in de gezinsenquête 56 bedraagt), evenals somscores voor de subschalen consensus, satisfactie en cohesie.²⁶ Bij de mannen is er een significant verschil in alle aspecten gemeten door de RDAS naar herkomst. Mannen van niet-EU-herkomst ervaren een hogere mate van consensus en van cohesie. Mannen van Belgische of EU-herkomst ervaren dan weer een hogere mate van satisfactie. Bij de vrouwen is er een significant verschil naar herkomst in consensus en cohesie, maar niet in satisfactie. Vrouwen van niet-EU-herkomst ervaren een hogere mate van consensus, vrouwen van Belgische of EU-herkomst ervaren een hogere mate van cohesie.

Tabel 23. Gemiddelde somscore subschalen en totaalscore RDAS naar geslacht en herkomst

Relatiekwaliteit								
	Mannen				Vrouwen			
	consensus	satisfactie	cohesie	RDAS	consensus	satisfactie	cohesie	RDAS
Totaal	18,4	13,9	10,0	42,3	18,5	13,6	9,9	42,3
Herkomst	**	**	**	**	***	n.s.	***	**
België/EU	18,4	13,9	9,9	42,3	18,5	-	9,9	42,3
niet-EU	18,9	13,7	10,4	42,8	18,7	-	9,7	42,4
n	844	839	864	794	1.203	-	1.227	1.120

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (T-test en oneway ANOVA).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT EMMERY & PASTEELS (2018)

²⁶ Cronbach's α : 0,85 voor de totaalscore van de RDAS; 0,81 voor 'consensus'; 0,71 voor 'satisfactie'; 0,76 voor 'cohesie'.

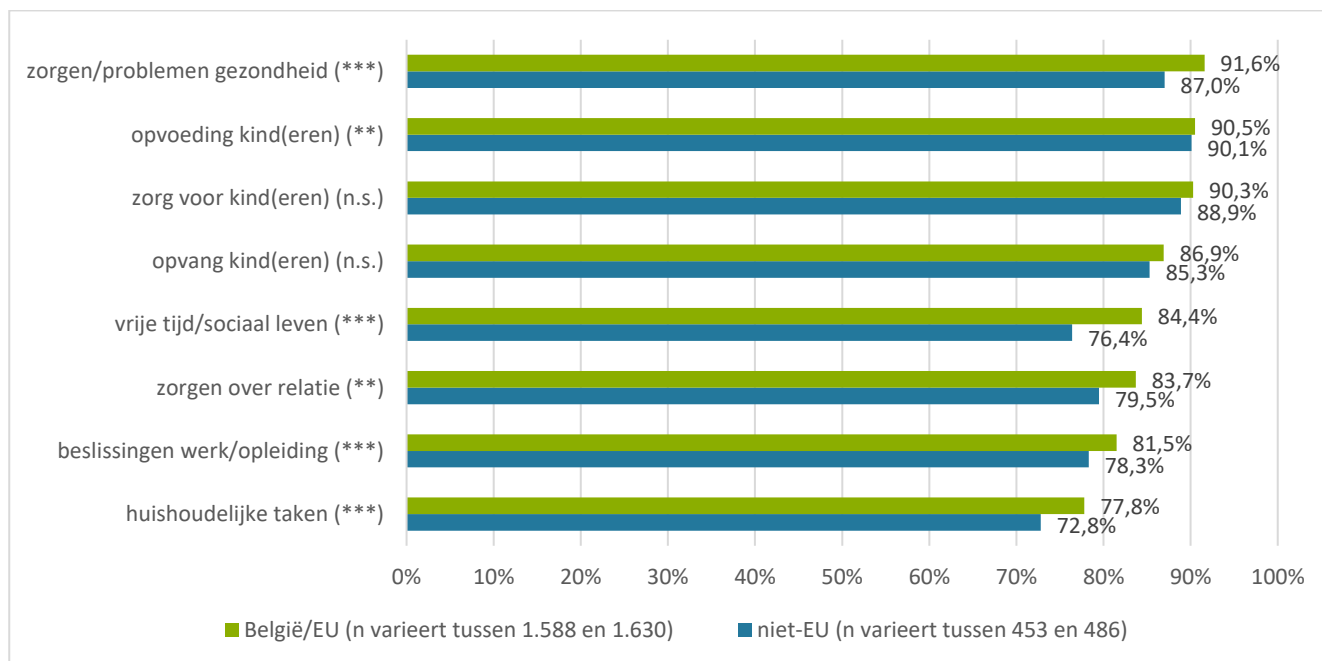
5.3 STEUN IN RELATIE

Aan de respondenten met een partner werd gevraagd *in welke mate zij zich gesteund voelen door hun partner* bij *zorgen over de relatie of problemen in de relatie*, bij de *opvoeding van hun kind(eren)*, bij *beslissingen over het werk of de opleiding*, bij de *zorg voor hun kind(eren)*, bij de *opvang van hun kind(eren)*, bij het opnemen van *mantelzorg*²⁷, bij *huishoudelijke taken*, bij hun *vrije tijd en sociaal leven* en bij *zorgen over of problemen met de gezondheid*. Respondenten konden antwoorden met ‘heel veel’, ‘tamelijk veel’, ‘een beetje maar’ of ‘(helemaal) niet’. Bij het item ‘opnemen van mantelzorg’ kregen zij eveneens de antwoordcategorie ‘niet van toepassing’ aangeboden. Omwille van het grote aandeel respondenten dat bij deze stelling aangeefde dat dit niet van toepassing is op hen (respectievelijk 77,7% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst en 59,1% van de respondenten van niet-EU-herkomst), worden deze cijfers niet weergegeven in onderstaande figuur.

De meerderheid van de respondenten voelt zich tamelijk veel of heel veel gesteund door de partner in de verschillende domeinen. Dit geldt het meest voor zorgen over of problemen met de gezondheid (90,9%), voor de opvoeding van de kinderen (90,3%) en voor de zorg voor de kinderen (90,0%). Toch voelt ook één vijfde van de respondenten zich maar een beetje of helemaal niet gesteund door de partner bij huishoudelijke taken (23,0%) en het opnemen van mantelzorg (21,6%) (Emmery & Pasteels, 2018).

In figuur 8 worden de verschillen tussen de herkomstgroepen weergegeven voor de antwoordcategorieën ‘heel veel’ en ‘tamelijk veel’. We zien dat respondenten van Belgische of EU-herkomst doorgaans meer aangeven dat ze heel veel of tamelijk veel steun krijgen van hun partner bij de bevroegde thema’s. Dit verschil is het kleinst bij de stelling over de opvoeding van de kinderen (90,5% ten opzichte van 90,1%) en het grootst bij de stelling over de vrije tijd/het sociaal leven (84,4% tegenover 76,4%).

Figuur 8. Ervaren van (heel veel of tamelijk veel) steun in de partnerrelatie naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

²⁷ In de vraaginstructie werd meegegeven dat mantelzorg de zorg is voor iemand die specifieke zorg nodig heeft, omdat hij of zij ziek is, een beperking heeft of te oud is om voor zichzelf te zorgen; de gewone zorg voor (kleine) kinderen valt niet onder mantelzorg.

Emmery & Pasteels (2018) berekenen ook een algemene score voor de gepercipieerde steun van de partner door een gemiddelde te berekenen over alle items heen (exclusief het item rond het opnemen van mantelzorg omwille van het geringe aantal respondenten waarvoor dit item van toepassing is). Scores variëren van 1 tot 4, waarbij 1 verwijst naar helemaal geen steun te percipiëren en 4 naar de perceptie van heel veel steun. De gemiddelde gepercipieerde steun in de gezinsenquête is 3,3 (n = 2.165)²⁸. Bij de mannen wordt er naar herkomst een klein statistisch significant verschil in gepercipieerde steun vastgesteld, maar dit verschil is zo klein dat het zich niet weerspiegelt in de gemiddelde score, die voor beide groepen 3,4 is. Bij de vrouwen zien we een iets groter verschil: vrouwen van niet-EU-herkomst ervaren iets meer steun van hun partner dan vrouwen van Belgische of EU-herkomst.

Tabel 24. Gemiddelde mate van gepercipieerde steun van partner naar herkomst

Gemiddelde gepercipieerde steun van de partner				
	mannen	n	vrouwen	n
Totaal	3,4	889	3,1	1.276
Herkomst	**		*	
België/EU	3,4	680	3,1	962
niet-EU	3,4	199	3,2	263

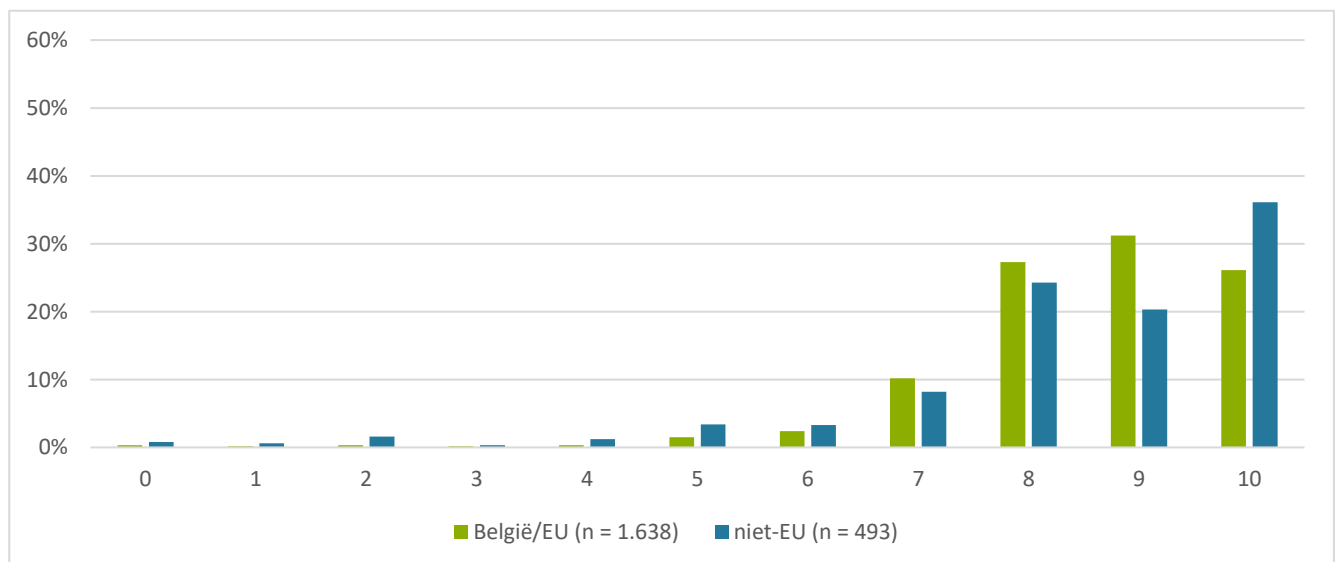
Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (T-test en oneway ANOVA).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT EMMERY & PASTEELS (2018)

5.4 TEVREDENHEID PARTNERRELATIE

Dit gedeelte van de enquête werd beëindigd met een vraag naar de *tevredenheid met de relatie* (schaal van 0-10). De gemiddelde relatietevredenheid is 8,5. Wanneer we de respondenten opdelen naar 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10), zien we geen significante verschillen naar herkomst (Emmery & Pasteels, 2018).

Figuur 9. Tevredenheid partnerrelatie naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

²⁸ Cronbach's α bedraagt 0,90 voor de schaal met acht items.

6 OPVOEDING

In de gezinsenquête werden allerlei vragen gesteld rond de opvoeding van kinderen. We gaan hier achtereenvolgens dieper in op de opvoedingsdoelen, vragen/zorgen bij de opvoeding, het gebruik van opvoedingsondersteuning, de opvoedingsbeleving en opvoedingsbelasting, de tevredenheid met het opvoeden van de kinderen, gedragsproblemen en opvoedingsgedrag. Voor een meer uitvoerige bespreking van de cijfers inzake opvoedingsdoelen, vragen/zorgen bij de opvoeding, het gebruik van opvoedingsondersteuning, de opvoedingsbeleving en opvoedingsbelasting en de tevredenheid met de opvoeding van de kinderen, verwijzen we de lezer graag door naar [opvoeding en opvoedingsondersteuning](#) (Vancoppenolle & Dupont, 2018). Voor een meer uitvoerige bespreking van de cijfers met betrekking tot gedragsproblemen en opvoedingsgedrag, verwijzen we de lezer graag door naar [kindgedrag en opvoedingsgedrag](#) (Bastaits, Van Leeuwen, & Travers, 2018). De resultaten rond opvoedingsgedrag uit laatstgenoemde bijdrage worden hier enkel algemeen besproken omwille van het gegeven dat slechts een beperkt aantal items van de oorspronkelijke vraag werden opgenomen bij de uitbreiding van niet-EU-gezinnen. Bij deze analyses werden de respondenten uit de bijkomende steekproef dan ook buiten beschouwing gelaten.

6.1 OPVOEDINGSDOELEN

De respondenten dienden vooreerst de voor hen drie belangrijkste *opvoedingsdoelen* te geven, m.n. wat ze hun kind willen bijbrengen, naast gelukkig zijn. Zij konden kiezen tussen tien opvoedingsdoelen, die toegeschreven kunnen worden aan vijf opvoedingsoriëntaties:

- *Autonomie*: gevoel voor verantwoordelijkheid hebben, zelfstandig kunnen oordelen;
- *Assertiviteit*: voor zichzelf kunnen opkomen, hun eigen doelen nastreven;
- *Sociaal gevoel*: rekening houden met anderen, verdraagzaam zijn;
- *Conformiteit*: zich correct of gepast gedragen, respect hebben voor andere mensen;
- *Prestatie*: goed opgeleid zijn, ijverig en ambitieus zijn.

Respondenten konden ook een ander doel dan bovenvermelde doelen opgeven. Vancoppenolle & Dupont (2018) bekeken welke doelen het vaakst in de top drie werden vermeld, ongeacht hun positie daarin. Daaruit blijkt dat het opvoedingsdoel 'respect hebben voor andere mensen' zowel bij ouders met een niet-EU-herkomst (58,7%) als bij ouders met een Belgische of EU-herkomst (58,5%) het vaakst naar voren geschoven wordt in de top drie. Toch zijn er ook significante verschillen op te merken naar herkomst. Ouders met een niet-EU-herkomst plaatsen 'goed opgeleid zijn' vaker in de top drie van opvoedingsdoelen dan ouders van Belgische of EU-herkomst (42,1% versus 26,7%). Ze hechten ook meer belang aan het andere op prestatiegerichte opvoedingsdoel 'ijverig en ambitieus zijn' (14,9% versus 9,7%). Ouders met een Belgische of EU-herkomst plaatsen de op assertiviteit gerichte opvoedingsdoelen vaker in de top drie dan ouders met een niet-EU-herkomst. 'Voor zichzelf kunnen opkomen' wordt door 45,1% van de ouders met een Belgische of EU-herkomst in de top drie geplaatst versus 30,9% van de ouders met een niet-EU-herkomst. Het opvoedingsdoel 'hun eigen doelen nastreven' wordt door 32,0% van de ouders met een Belgische of EU-herkomst in de top drie geplaatst, daar waar het aandeel bij ouders met een niet-EU-herkomst 22,2% bedraagt (Vancoppenolle & Dupont, 2018).

Uit de antwoorden van de respondenten kon afgeleid worden dat velen van hen bovengenoemde doelen allemaal (in meer of mindere mate) belangrijk vinden. Enkele respondenten gaven dit ook expliciet aan in hun open antwoord, nog een aantal andere respondenten maakten een rangschikking van alle doelen (i.p.v. het opmaken van een top drie). In het kader van deze bijdrage werden de aandelen uit de top drie berekend aan de hand van gewichten. Om per herkomstgroep een rangschikking te maken van de doelen die respondenten het belangrijkste achten, werd een gewicht toegekend. Het doel dat door de respondenten eerst gerangschikt werd,

kreeg het zwaarste gewicht (*15), het tweede doel kreeg een lager gewicht (*10), het derde doel kreeg het laagste gewicht (*5). Op deze manier wogen de doelen die als eerste gerangschikt werden zwaarder door dan de overige opvoedingsdoelen. Nadat deze gewogen waren, werden de cijfers opgeteld om zo een finale rangschikking te verkrijgen. In deze rangschikking zien we dat er toch enkele verschillen zijn tussen de herkomstgroepen. Bij beide groepen staat 'respect hebben voor andere mensen' en 'gevoel voor verantwoordelijkheid' hebben op de eerste of tweede plaats. Respondenten van Belgische of EU-herkomst vullen de top vijf aan met 'voor zichzelf kunnen opkomen', 'hun eigen doelen nastreven' en 'zich correct of gepast gedragen'. Deze laatste twee doelen komen ook op respectievelijk de vierde en vijfde plaats voor bij de respondenten van niet-EU-herkomst, maar zij vinden een goede opleiding nog belangrijker.

Tabel 25. Opvoedingsdoelen vermeld in top drie naar herkomst (percentages)

Opvoedingsdoelen naar frequentie van vermelding in top drie			
	totaal	België/EU	niet-EU
1. Respect hebben voor andere mensen (n.s.)	58,6	-	-
2. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben (n.s.)	48,5	-	-
3. Voor zichzelf kunnen opkomen ***	43,2	45,1	30,9
4. Hun eigen doelen nastreven ***	30,5	32,0	22,2
5. Goed opgeleid zijn ***	28,8	26,7	42,1
6. Zich correct of gepast gedragen *	28,3	27,7	33,1
7. Zelfstandig kunnen oordelen *	24,2	24,9	18,9
8. Rekening houden met anderen (n.s.)	13,1	-	-
9a. Verdraagzaam zijn (n.s.)	10,4	-	-
9b. IJverig en ambitieus zijn **	10,4	9,7	14,9
10. Ander opvoedingsdoel (n.s.)	2,9	-	-
<i>n</i>	2.553	1.904	614

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Pearson χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VANCOPPENOLLE & DUPONT (2018)

Tabel 26. Rangschikking opvoedingsdoelen (volgens toegekend gewicht) naar herkomst (percentages)²⁹

Opvoedingsdoelen gerangschikt volgens toegekend gewicht		
totaal	België/EU	niet-EU
1. Respect hebben voor andere mensen	1. Respect hebben voor andere mensen	1. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben
2. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben	2. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben	2. Respect hebben voor andere mensen
3. Voor zichzelf kunnen opkomen	3. Voor zichzelf kunnen opkomen	3. Goed opgeleid zijn
4. Hun eigen doelen nastreven	4. Hun eigen doelen nastreven	4. Zich correct of gepast gedragen
5. Zich correct of gepast gedragen	5. Zich correct of gepast gedragen	5. Voor zichzelf kunnen opkomen
6. Goed opgeleid zijn	6. Zelfstandig kunnen oordelen	6. Hun eigen doelen nastreven
7. Zelfstandig kunnen oordelen	7. Goed opgeleid zijn	7. Zelfstandig kunnen oordelen
8. Rekening houden met anderen	8. Rekening houden met anderen	8a. Rekening houden met anderen
9. Verdraagzaam zijn	9. Verdraagzaam zijn	8b. IJverig en ambitieus zijn
10. IJverig en ambitieus zijn	10. IJverig en ambitieus zijn	9. Verdraagzaam zijn
11. Ander opvoedingsdoel	11. Ander opvoedingsdoel	10. Ander opvoedingsdoel

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

²⁹ Respectievelijk 2.552, 2.547 en 2.538 respondenten duiden het voor hen eerste, tweede en derde meest belangrijke doel aan.

6.2 VRAGEN EN ZORGEN OVER DE OPVOEDING

Respondenten konden aangeven in welke mate zij het afgelopen jaar **vragen of zorgen hadden over de opvoeding van hun kind(eren)**. Ouders met een niet-EU-herkomst blijken minder vragen of zorgen te hebben over de opvoeding van hun kinderen dan ouders met een Belgische of EU-herkomst. Van deze eerste groep ouders geeft meer dan de helft van de respondenten (52,7%) immers aan (helemaal) geen vragen of zorgen te hebben gehad over de opvoeding. Bij de ouders van Belgische of EU-herkomst gaat het om 37,4% (Vancoppenolle & Dupont, 2018).

Tabel 27. Vragen of zorgen bij de opvoeding naar herkomst (percentages)

Heeft u het afgelopen jaar vragen of zorgen gehad over de opvoeding van uw kind(eren)?					
	(helemaal) niet	een beetje maar	tamelijk veel	heel veel	<i>n</i>
Totaal	39,6	41,4	14,9	4,1	2.580
Herkomst ***					
België/EU	37,4	43,0	15,9	3,7	1.909
niet-EU	52,7	32,3	8,9	6,1	634

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Pearson χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VANCOPPENOLLE & DUPONT (2018)

Respondenten die aangaven zich minstens een beetje zorgen te maken bij de opvoeding van hun kinderen, konden ook aangeven **over welke onderwerpen zij vragen hebben of zich zorgen maken**. Zij kregen de volgende onderwerpen aangereikt: emotionele problemen; ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen; claimgedrag, aandacht vragen; koppig, dwars, opstandig gedrag; agressief, druk gedrag; grensoverschrijdend gedrag; omgang met anderen; partnerkeuze; zoeken en vinden van een partner; vrijetijdsbesteding; vriendenkeuze; school of studieprestaties; studiekeuze; beroepskeuze; zoeken en vinden van werk; wonen; aanpak opvoeding in het algemeen; hun band met het kind, weten wat er in het kind omgaat; stellen van regels/grenzen en toezicht daarop; vragen over een voorziening; gezondheid; vertraging/achterstand in de ontwikkeling; geslacht/gender; beleving van seksualiteit; voeding/eetgedrag; slapen/slaapgedrag; drugsgebruik; drankgebruik; gaming; gebruik van internet en sociale media; pornogebruik; een ander onderwerp.

19,3% van de ouders geeft aan vragen of zorgen te hebben over één bepaald thema. De meeste ouders die vragen of zorgen hebben over de opvoeding, hebben deze dus over meerdere onderwerpen: 25,2% van de ouders gaf aan zich zorgen te maken over twee onderwerpen, 20,3% heeft vragen of zorgen over drie onderwerpen, 13,1% heeft vragen of zorgen over vier onderwerpen en 22,2% geeft aan vragen of zorgen te hebben over vijf of meer thema's (Vancoppenolle & Dupont, 2018). Er werden geen significante verschillen vastgesteld naar herkomst.

Tabel 28 geeft per thema het aandeel ouders weer dat aangeeft bepaalde vragen of zorgen te hebben. De drie belangrijkste onderwerpen waarover ouders zich zorgen maken zijn de school of studieprestaties (40,7%), gevolgd door emotionele problemen (28,2%) en koppig, dwars en opstandig gedrag (24,3%) (Vancoppenolle & Dupont, 2018). Bij enkele onderwerpen is er een verschil naar herkomst. Zo maken respondenten van Belgische of EU-herkomst zich verhoudingsgewijs vaker zorgen over school of studieprestaties dan respondenten van niet-EU-herkomst (41,4% ten opzichte van 34,6%), de band met hun kind (16,7% ten opzichte van 11,8%) en gaming (12,9% ten opzichte van 7,9%). Respondenten van niet-EU-herkomst maken zich meer zorgen over de vrijetijdsbesteding van hun kind (12,1% ten opzichte van 7,6%) en vriendenkeuze (9,3% ten opzichte van 4,4%).

Tabel 28. Onderwerpen waarover ouders vragen of zorgen hebben bij de opvoeding van hun kind(eren) naar herkomst (percentages)

Over welke onderwerpen had u vragen of maakte u zich zorgen bij de opvoeding van uw kind(eren)?			
	totaal	België/EU	niet-EU
1. School of studieprestaties *	40,7	41,4	34,6
2. Emotionele problemen (n.s.)	28,2	-	-
3. Koppig, dwars, opstandig gedrag (n.s.)	24,3	-	-
4. Ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen (n.s.)	20,4	-	-
5a. Stellen van regels/grenzen en toezicht daarop (n.s.)	18,6	-	-
5b. Voeding/eetgedrag (n.s.)	18,6	-	-
6. Mijn band met mijn kind, weten wat in mijn kind omgaat *	16,2	16,7	11,8
7. Studiekeuze (n.s.)	15,7	-	-
8. Gezondheid (n.s.)	15,6	-	-
9. Gebruik van internet en sociale media (n.s.)	14,8	-	-
10. Slapen/slaapgedrag (n.s.)	14,4	-	-
11. Gaming *	12,4	12,9	7,9
12. Aanpak opvoeding in het algemeen (n.s.)	10,9	-	-
13. Claimgedrag, aandacht vragen (n.s.)	9,4	-	-
14. Vrijtijdsbesteding *	8,0	7,6	12,1
15. Ander (incl. vragen over een voorziening, pornogebruik en geslacht/gender) (n.s.)	7,7	-	-
16. Vertraging/achterstand in ontwikkeling (n.s.)	7,1	-	-
17. Omgang met anderen (n.s.)	7,0	-	-
18. Agressief, druk gedrag (n.s.)	6,8	-	-
19. Zoeken en vinden van werk (n.s.)	6,4	-	-
20. Vriendenkeuze ***	5,0	4,4	9,3
21. Beroepskeuze (n.s.)	3,7	-	-
22. Partnerkeuze (n.s.)	3,5	-	-
23. Wonen (n.s.)	3,4	-	-
24a. Drugsgebruik (n.s.)	2,9	-	-
24b. Drankgebruik (n.s.)	2,9	-	-
25. Grensoverschrijdend gedrag (n.s.)	2,4	-	-
26. Zoeken en vinden van een partner (n.s.)	2,2	-	-
27. Beleving van seksualiteit (n.s.)	1,2	-	-
n	1.574	1.247	307

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

6.3 GEBRUIK VAN OPVOEDINGSONDERSTEUNING

Een volgende vraag peilde naar het **gebruik van opvoedingsondersteuning**: 'Heeft u al ooit gebruik gemaakt van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding van uw kind(eren)?' Tabel 29 toont aan dat ouders met een niet-EU-herkomst minder gebruik maakten van opvoedingsondersteuning (29,3%) dan ouders van Belgische of EU-herkomst (41,2%) (Vancoppenolle & Dupont, 2018).

Tabel 29. Gebruik van opvoedingsondersteuning bij de opvoeding van de kinderen naar herkomst (percentages)

Heeft u al ooit gebruik gemaakt van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding van uw kind(eren)?			
	ja	nee	n
Totaal	39,5	60,5	2.645
Herkomst ***			
België/EU	41,2	58,8	1.964
niet-EU	29,3	70,7	643

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Pearson χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VANCOPPENOLLE & DUPONT (2018)

Aan deze respondenten werd tevens gevraagd *welke deskundige(n)* zij geraadpleegd hebben: een huisarts, een kinderarts, de verpleegkundige van Kind en Gezin, een medewerker van een opvoedingswinkel, een therapeut/psycholoog/kinder- of jeugdpsychiater, het CLB/de school en/of een andere deskundige. 46,5% van de respondenten deed beroep op één deskundige, 34,0% op twee deskundigen, 13,8% op drie deskundigen en 5,7% op meer dan drie deskundigen. Er werden hierbij geen significante verschillen gevonden naar herkomst. Respondenten van niet-EU-herkomst deden significant vaker beroep op de huisarts (33,9%), de kinderarts (29,3%) en de verpleegkundige van Kind & Gezin (31,4%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst deden dan weer veel vaker beroep op een therapeut/psycholoog/kinder- of jeugdpsychiater (54,5% ten opzichte van 26,9%).

Tabel 30. Deskundigen geraadpleegd bij opvoedingsondersteuning naar herkomst (percentages)

Welke deskundige(n) heeft u geraadpleegd?			
	totaal	België/EU	niet-EU
Huisarts *	26,7	25,9	33,9
Kinderarts ***	17,6	16,5	29,3
Verpleegkundige Kind & Gezin ***	15,9	14,4	31,4
Medewerker van een opvoedingswinkel (n.s.)	4,9	-	-
Therapeut/psycholoog/kinder- of jeugdpsychiater ***	52,0	54,5	26,9
CLB/school (n.s.)	43,4	-	-
Een andere deskundige (n.s.)	19,1	-	-
n	997	797	189

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tot slot werd aan deze respondenten gevraagd *in welke mate dit advies, deze steun of hulp hen geholpen heeft bij het opvoeden van hun kind(eren)*. 5,4% van de respondenten geeft aan dat dit advies, deze steun of hulp hen (helemaal) niet geholpen heeft, 32,4% werd hierdoor maar een beetje geholpen, respectievelijk 42,6% en 19,6% werd tamelijk veel of veel geholpen. Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst (Vancoppenolle & Dupont, 2018).

Aan de respondenten die aangaven geen gebruik te hebben gemaakt van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding van hun kinderen, werd gevraagd *waarom zij hier geen gebruik van gemaakt hebben*. Volgende redenen werden hen voorgelegd: ik had geen behoefte; ik kreeg voldoende hulp van familie en vrienden; ik kon voldoende terecht in boeken, folders, websites; ik kende dit hulpaanbod niet; ik durfde de stap

niet te zetten; ik vond geen (gepast) aanbod in mijn buurt; het is te duur (de kostprijs); mijn partner wilde niet; mijn kind wilde niet; ik/we wilde(n) het zelf oplossen; ik geloofde niet dat men mij zou kunnen helpen; ik was bang dat het niet ernstig genoeg zou zijn; ik was bang voor de mening van anderen; een andere reden. Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven als reden vaker op dat ze hier geen behoefte aan hadden (73,8% tegenover 62,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan weer vaker op voldoende hulp van familie en vrienden te krijgen (35,3%), het hulpaanbod niet te kennen (7,0%) en dat het aanbod te duur is (3,3%).

Tabel 31. Reden(en) voor niet gebruik van opvoedingsondersteuning naar herkomst (percentages)

Waarom heeft u geen gebruik gemaakt van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding van uw kind(eren)?			
	totaal	België/EU	niet-EU
Ik had geen behoefte ***	71,8	73,8	62,4
Ik kreeg voldoende hulp van familie en vrienden **	29,4	27,9	35,3
Ik/we wilde(n) het zelf oplossen (n.s.)	12,7	-	-
Ik kon voldoende terecht in boeken, folders, websites (n.s.)	10,7	-	-
Een andere reden (incl. stap niet durven zetten, partner wilde niet, geen (gepast) aanbod gevonden, bang niet ernstig genoeg en bang voor mening anderen) (n.s.)	6,9	-	-
Ik kende dit hulpaanbod niet ***	2,8	2,0	7,0
Het is te duur (de kostprijs) *	1,9	1,6	3,3
Mijn kind wilde niet (n.s.)	1,4	-	-
Ik geloofde niet dat men mij zou kunnen helpen (n.s.)	1,3	-	-
n	1.431	1.017	398

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

6.4 OPVOEDINGSBELEVING

In de gezinsenquête werd gepeild naar de **opvoedingsbeleving** van ouders, nl. de emotionele en cognitieve processen die samengaan met het opvoedingsproces (de gedachten en gevoelens die ouders beleven bij het opvoeden). Aan respondenten werd gevraagd in welke mate zij, op een vijfpuntenschaal gaande van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal niet mee eens', het eens waren met een aantal uitspraken. Deze uitspraken konden aan drie subschalen gekoppeld worden:

- **Verrijking:** zorgen voor mijn kind(eren) maakt me gelukkig; mijn kind(eren) opvoeden is verrijkend; zorgen voor mijn kind(eren) is plezierig; mijn kind(eren) opvoeden maakt me trots;
- **Isolatie:** zorgen voor mijn kind(eren) staat de tijd die ik wil doorbrengen met mijn partner in de weg³⁰; zorgen voor mijn kind(eren) staat de tijd die ik wil doorbrengen met mijn vrienden in de weg; ik heb minder tijd om te doen wat ik graag doe; het opvoeden zorgt voor spanningen in de relatie met mijn partner;
- **Instrumentele kost:** mijn kind(eren) grootbrengen kost veel geld; ik maak me zorgen over de toekomst van mijn kind(eren); mijn kind(eren) opvoeden is emotioneel uitputtend; zorgen voor mijn kind(eren) put me lichamelijk uit.

³⁰ Respondenten zonder partner konden de antwoordcategorie 'niet van toepassing' aanduiden bij items die betrekking hebben op de relatie met de partner. Deze respondenten werden niet meegenomen bij de berekeningen.

Algemeen stellen Vancoppenolle & Dupont (2018) dat bij zeer veel ouders een positief gevoel van verrijking over het opvoeden bestaat, maar dat een deel van de ouders een aanzienlijke instrumentele kost vermeldt en dat een beperkter deel van de ouders een duidelijke impact ondervindt op zijn/haar relationeel en sociaal leven. Zij berekenden de subschaalscores voor de verschillende concepten.³¹ Per subschaal berekenden zij het gemiddelde en vergeleken ze de verdeling van de scores naar herkomst aan de hand van een Mann-Whitney U Test. Ze concluderen dat respondenten van niet-EU-herkomst de opvoeding iets positiever ervaren dan respondenten van Belgische of EU-herkomst wat betreft de subschaal 'verrijking'. Noch voor 'isolatie', noch voor 'instrumentele kost' werden significante verschillen vastgesteld.

Tabel 32. Subschaalscores opvoedingsbeleving naar herkomst

Opvoedingsbeleving				
	verrijking	isolatie	instrumentele kost	n
Totaal	4,39	2,52	3,09	2.639
Herkomst	***	n.s.	n.s.	
België/EU	4,35	-	-	1.962
niet-EU	4,61	-	-	646

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Mann-Whitney U Test voor verschillen in subschaalscores).

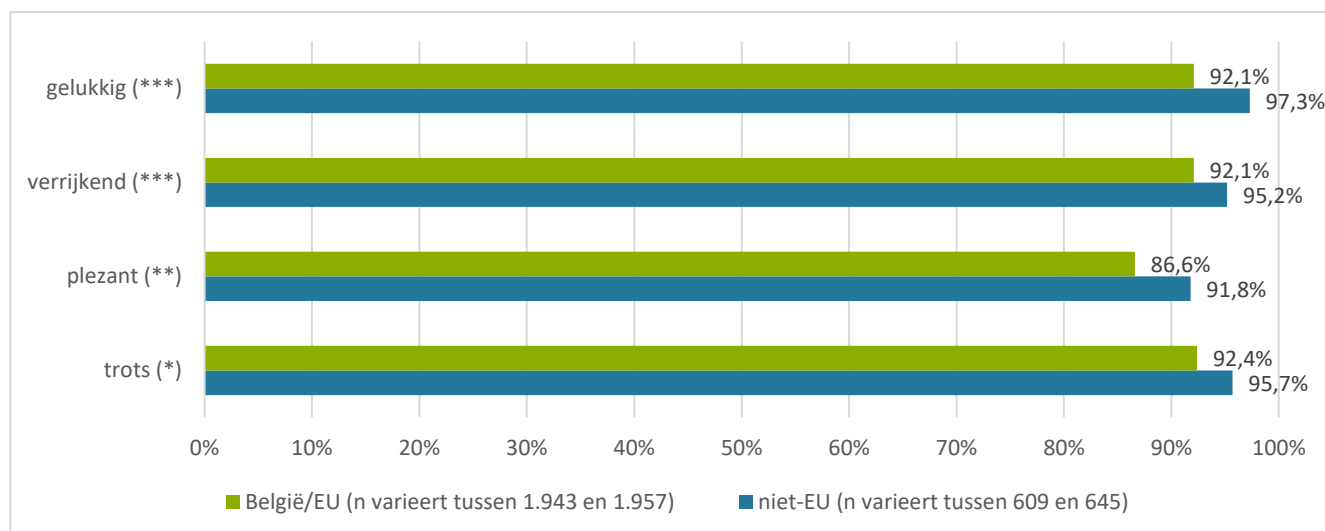
BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VANCOPPENOLLE & DUPONT (2018)

We kunnen ook kijken naar de individueel bevroegde items inzake opvoedingsbeleving. Het overgrote merendeel van de respondenten rapporteert gevoelens van geluk, verrijking, plezier en trots bij het opvoeden van de kinderen. Meer dan één derde van de respondenten beaamt wel dat ze door de kinderen minder tijd hebben om te doen wat ze graag doen (35,5%). Bijna één op de vijf respondenten geeft aan dat de kinderen de tijd die ze hebben met de partner beperken (19,7%) en dat het opvoeden voor spanningen in de relatie zorgt (19,8%). Respectievelijk 11,9% en 2,0% is het eens en helemaal eens met de stelling dat het zorgen voor de kinderen de tijd met vrienden in de weg staat. Bijna drie op de vier ouders geeft aan dat kinderen grootbrengen veel geld kost (73,7%). Meer dan de helft van de respondenten maakt zich zorgen over de toekomst van de kinderen (55,2%). Ook meer dan de helft van de respondenten stelt dat opvoeden (helemaal) niet fysiek (57,9%) of emotioneel uitputtend is (52,6%). 21,6% van de respondenten stelt dat opvoeden emotioneel uitputtend is en 18,7% stelt dat kinderen opvoeden ook lichamelijk uitputtend is (Vancoppenolle & Dupont, 2018).

In de volgende figuren wordt, per herkomstgroep, het aandeel respondenten weergegeven dat het 'helemaal mee eens' of 'eens' is met de bevroegde stellingen. Wat betreft *verrijking* zien we dat de respondenten van niet-EU-herkomst hoger scoren op deze items. Zij geven vaker aan dat het opvoeden van de kinderen hen gelukkig maakt (97,3% tegenover 92,1%), dat het opvoeden verrijkend (95,2% tegenover 92,1%) en plezierig is (91,8% tegenover 86,6%) en dat het hen trots maakt (95,7% tegenover 92,4%).

³¹ Cronbach's α : 0,83 voor 'verrijking'; 0,79 voor 'isolatie'; 0,69 voor 'instrumentele kost'.

Figuur 10a. Aandeel respondenten dat het (helemaal) eens is met een aantal aspecten van verrijking naar herkomst (percentages)

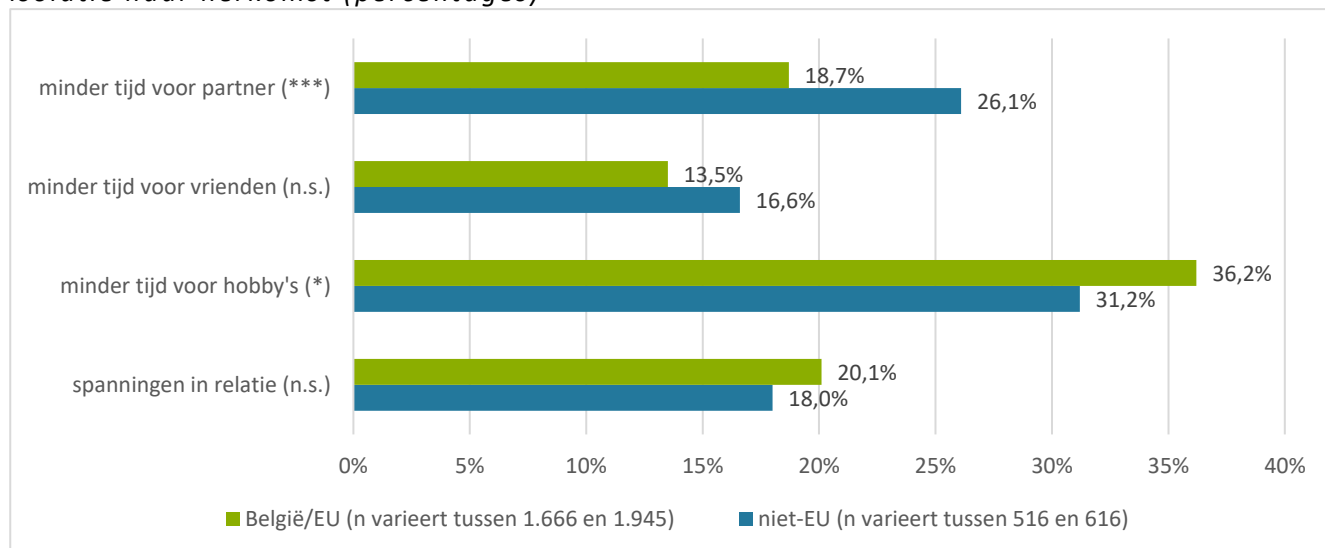

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Op vlak van *isolatie* geven respondenten van niet-EU-herkomst vaker aan dat het opvoeden de tijd die ze willen spenderen met de partner in de weg staat (26,1% tegenover 18,7%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven dan weer vaker aan dat ze door de opvoeding minder tijd hebben voor de dingen die ze graag doen (36,2% tegenover 31,2%).

Figuur 10b. Aandeel respondenten dat het (helemaal) eens is met een aantal aspecten van isolatie naar herkomst (percentages)

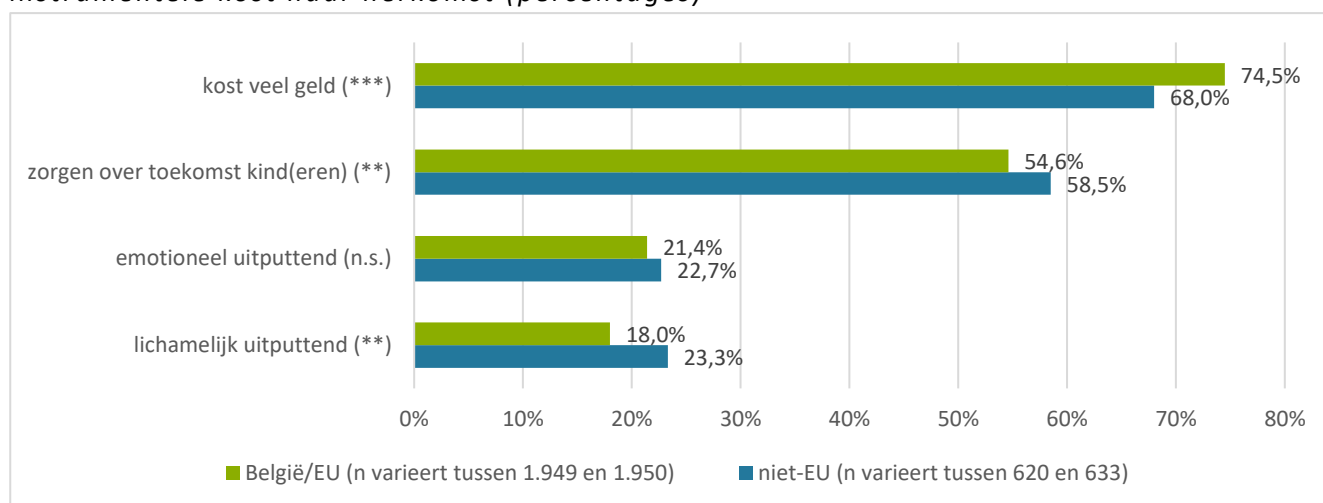
Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tot slot zien we dat, op het gebied van *instrumentele kost*, respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aangeven dat de opvoeding van hun kinderen veel geld kost (74,5% tegenover 68,0%). Respondenten van niet-EU-herkomst maken zich dan weer meer zorgen over de toekomst van hun kinderen (58,5% tegenover 54,6%) en rapporteren vaker dat de opvoeding lichamelijk uitputtend is (23,3% tegenover 18,0%).

Figuur 10c. Aandeel respondenten dat het (helemaal) eens is met een aantal aspecten van instrumentele kost naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Drie andere concepten betreffende opvoedingsbeleving werden gemeten aan de hand van enkele stellingen, waarop de respondenten konden antwoorden via een vijf-puntenschaal gaande van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal niet mee eens':

- **Opvoedingsbelasting:** ik merk dat ik goed in staat ben om voor mijn kind(eren) te zorgen; het ouderschap is moeilijker dan ik dacht; ook al doe ik mijn best, soms heb ik het gevoel dat ik mijn kind(eren) niet in de hand heb; ik heb vaak het gevoel dat ik de opvoeding van mijn kind(eren) niet goed aankan;
- **Structuur en regelmaat:** ons huis is schoon en ordelijk; wij hebben een vast tijdstip voor het avondeten; ik zorg dat mijn kind(eren) volgens vaste regels leeft/leven, dat is voor hen wat gemakkelijker;
- **Inconsistentie:** ik zet altijd door met het disciplineren van mijn kind(eren), ongeacht hoe lang het duurt; mijn kind(eren) weet/weten mij vaak te overhalen hen lichter te straffen dan ik van plan was; als ik 'nee' heb gezegd, weet/weten mijn kind(eren) mij vaak toch van gedachten te veranderen.

Vancoppenolle & Dupont (2018) berekenden een gemiddelde schaalscore voor *opvoedingsbelasting*³², waarbij een hogere score wijst op een hogere opvoedingsbelasting. Ondanks de kleine verschillen, ervaren ouders van niet-EU-herkomst de opvoeding toch als iets minder belastend (2,27 tegenover 2,32).

Tabel 33. Subschaalscores opvoedingsbelasting naar herkomst

Opvoedingsbelasting		
	subschaalscore	n
Totaal	2,31	2.646
Herkomst *		
België/EU	2,32	1.961
niet-EU	2,27	647

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Mann-Whitney U Test voor verschillen in subschaalscores).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VANCOPPENOLLE & DUPONT (2018)

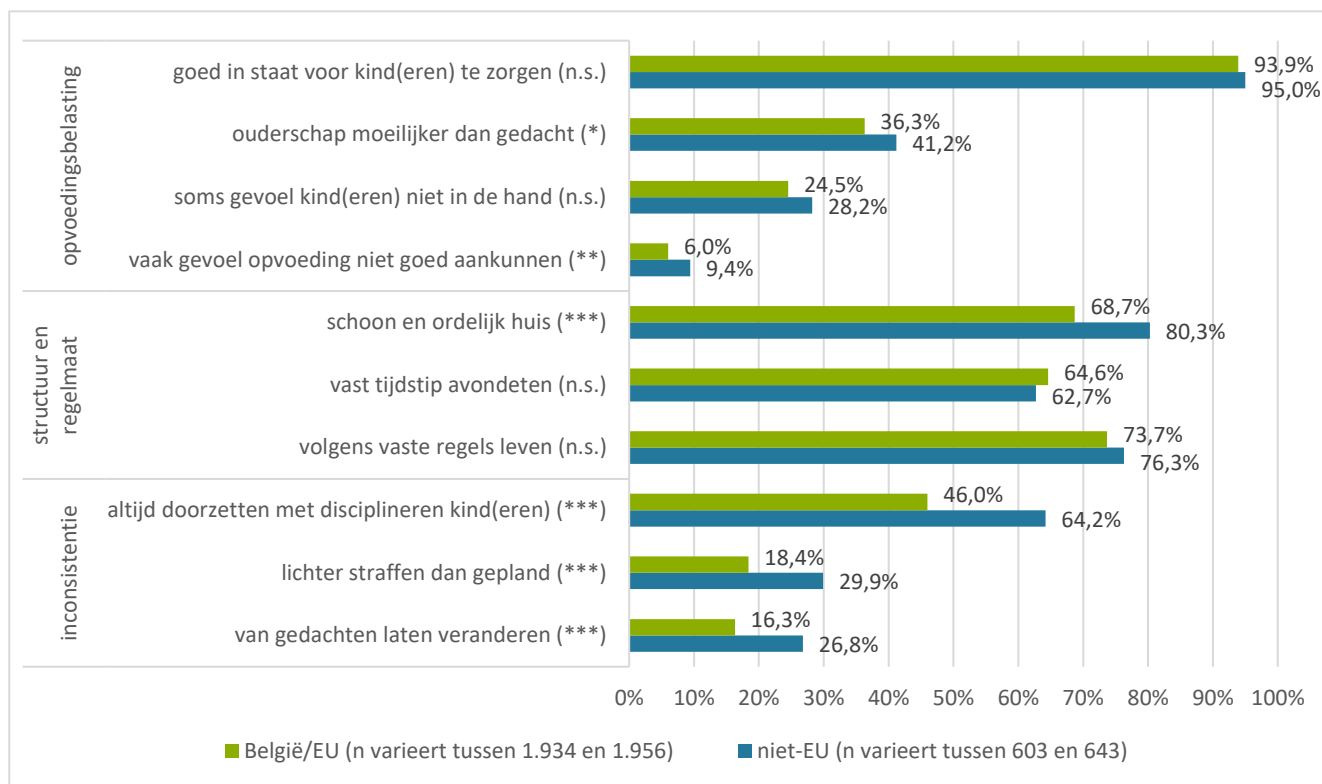
³² Cronbach's α bedraagt 0,70.

We kunnen ook naar de individuele items kijken. In figuur 11 wordt het aandeel respondenten weergegeven dat op de stellingen antwoordde met 'helemaal mee eens' of 'mee eens'. Dan zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker aangeven dat het ouderschap moeilijker is dan ze dachten (41,2% tegenover 36,3%) en dat ze vaak het gevoel hebben dat ze de opvoeding van hun kinderen niet goed aankunnen (9,4% tegenover 6,0%).

Op vlak van *structuur en regelmaat* antwoordt de overgrote meerderheid van de respondenten positief op de stellingen. Respondenten van niet-EU-herkomst geven wel vaker aan dat hun huis schoon en ordelijk is dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (80,3% ten opzichte van 68,7%).

Inzake *inconsistentie* zijn de verschillen tussen de herkomstgroepen groter. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat ze altijd doorzetten met disciplineren, ongeacht hoe lang het duurt (64,2% ten opzichte van 46,0%), dat hun kind hen vaak weet te overhalen om hen lichter te straffen dan de respondent van plan was (29,9% ten opzichte van 18,4%) en dat als ze 'nee' hebben gezegd, hun kind hen vaak toch van gedachten weet te veranderen (26,8% ten opzichte van 16,3%).

Figuur 11. Aandeel respondenten dat het (helemaal) eens is met een aantal aspecten van opvoedingsbelasting, structuur en regelmaat en inconsistentie naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

6.5 TEVREDENHEID OPVOEDING KINDEREN

Tot slot werd gepeild naar de **tevredenheid met het verloop van de opvoeding van de kinderen** (schaal van 0-10). De gemiddelde score is 8,1. Respondenten werden opgedeeld naar de categorieën 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10). Dan zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst significant vaker aangeven zich in deze laatste categorie te bevinden (81,1% tegenover 77,6%) (Vancoppenolle & Dupont, 2018).

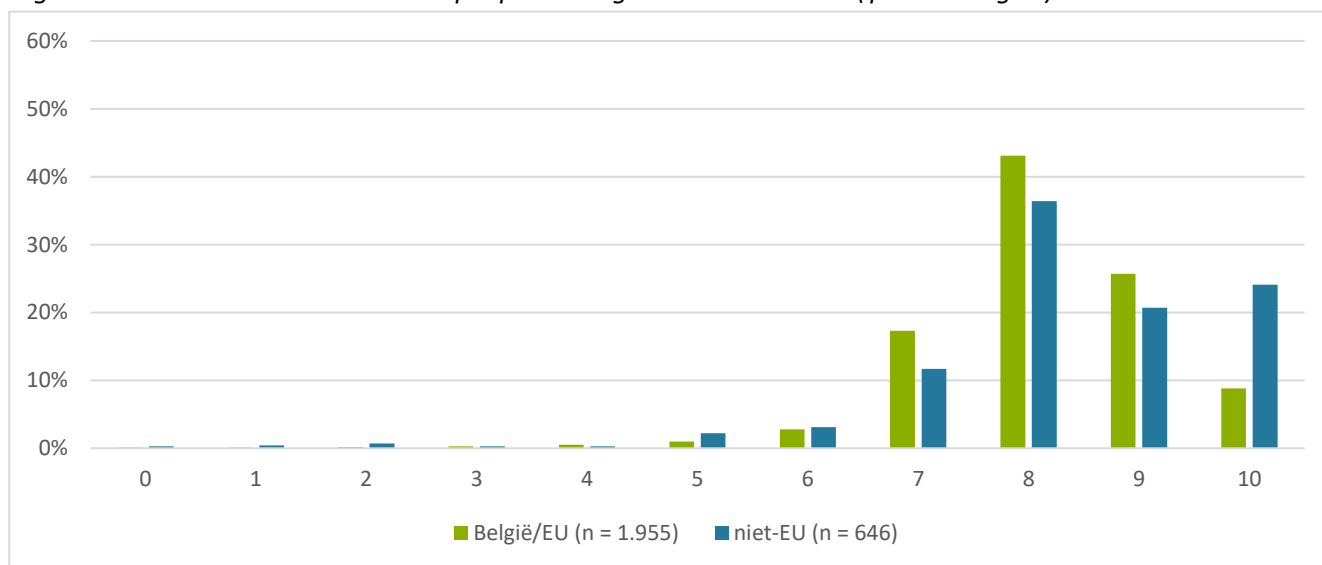
Tabel 34. Tevredenheid verloop opvoeding naar herkomst (percentages)

Hoe tevreden of ontevreden bent u met het verloop van de opvoeding van uw kind(eren)?				
	zeer ontevreden (0-2)	noch tevreden, noch ontevreden (3-7)	perfect tevreden (8-10)	n
Totaal	0,6	21,3	78,1	2.638
Herkomst *				
België/EU	0,5	21,9	77,6	1.955
niet-EU	1,4	17,5	81,1	646

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Pearson χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VANCOPPENOLLE & DUPONT (2018)

Figuur 12. Tevredenheid verloop opvoeding naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

6.6 GEDRAG VAN KINDEREN EN JONGEREN

Inzake gedragsproblemen van kinderen werd eerst bij de respondenten gepeild naar de **sterke kanten en moeilijkheden van hun kind**. Respondenten werden 25 items voorgelegd, die ze moesten beantwoorden met 'niet waar', 'een beetje waar' of 'zeker waar'. Bij deze vraag (en de volgende vragen) dienden de respondenten het kind tussen 3 en 18 jaar dat het eerst jarig is in gedachten te houden, zij dienden hun antwoord te baseren op het gedrag van dit kind de voorbije zes maanden. De items peilden naar vijf schalen:

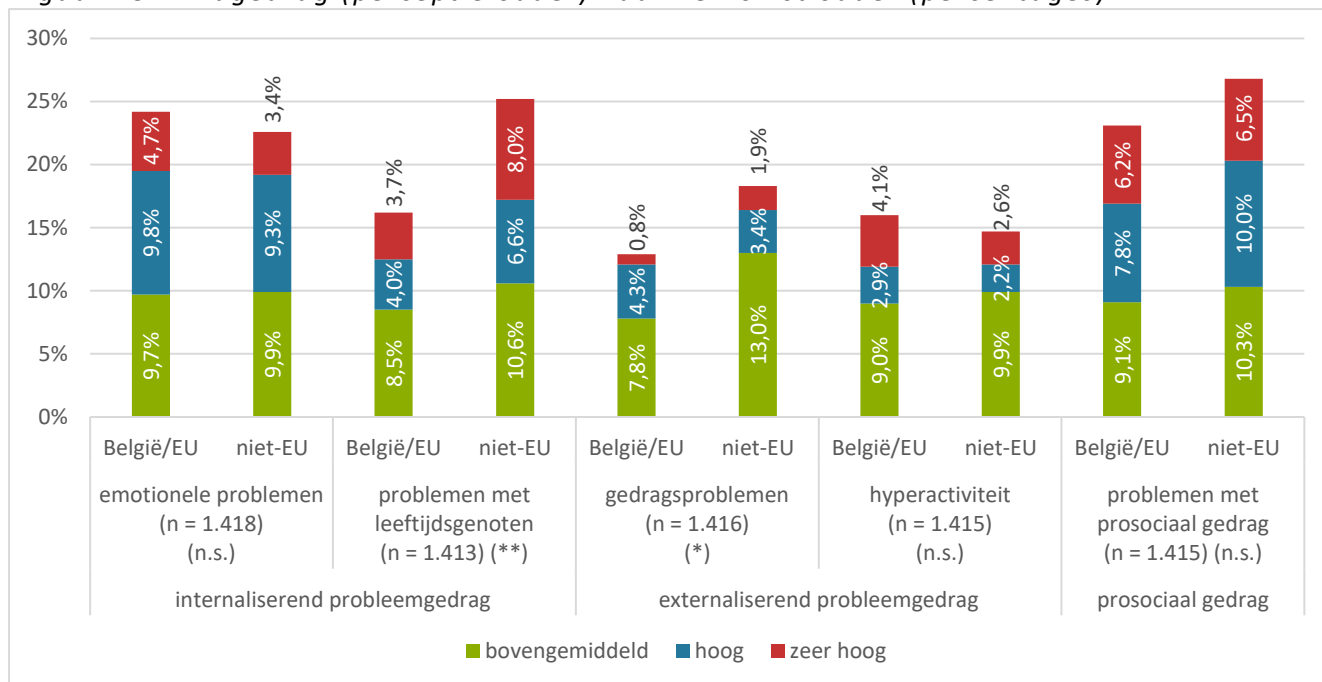
- *Emotionele problemen*: klaagt vaak over hoofdpijn, buikpijn of misselijkheid; heeft veel zorgen, lijkt vaak over dingen in te zitten; is vaak ongelukkig, in de put of in tranen; is zenuwachtig of zich vastklampend in nieuwe situaties, verliest makkelijk zelfvertrouwen; is vaak bang, is snel angstig;
- *Gedragsproblemen*: heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen; is doorgaans gehoorzaam, doet gewoonlijk wat volwassenen vragen; vecht vaak met andere kinderen of pest ze; liegt of bedriegt vaak; steelt dingen thuis, op school of op andere plaatsen;
- *Hyperactiviteit/aandachtstekort*: is rusteloos, overactief, kan niet lang stilzitten; is constant aan het wiebelen of friemelen; is gemakkelijk afgeleid, heeft moeite om zich te concentreren; denkt na voor iets te doen; maakt opdrachten af, kan de aandacht goed vasthouden;
- *Problemen met leeftijdsgenoten*: is nogal op zichzelf, neigt er toe alleen te spelen; heeft minstens één goede vriend of vriendin; wordt over het algemeen aardig gevonden door andere kinderen; wordt getreiterd of gepest door andere kinderen; kan beter opschieten met volwassenen dan met andere kinderen;
- *Prosociaal gedrag*: houdt rekening met gevoelens van anderen; deelt makkelijk met andere kinderen (bijvoorbeeld speelgoed, snoep, potloden, enz.); is behulpzaam als iemand zich heeft bezeerd, van streek is of zich ziek voelt; is aardig tegen jongere kinderen; biedt vaak vrijwillig hulp aan anderen (ouders, leerkrachten, andere kinderen).

De combinatie van de schalen 'emotionele problemen' en 'problemen met leeftijdsgenoten' geeft een zicht op internaliserende problemen; de combinatie van de schalen 'gedragsproblemen' en 'hyperactiviteit/aandachtstekort' geeft een zicht op externaliserende problemen. Bastaits, Van Leeuwen & Travers (2018) berekenden schaalscores³³ en zetten deze vervolgens om naar vier categorieën die aangeven hoe de score zich situeert binnen een internationaal geldende, Britse normgroep, omdat er geen vergelijkingsgroep uit Vlaanderen beschikbaar is. De categorie 'gemiddeld' verwijst naar een score rond het gemiddelde (die bij 80% van de normgroep voorkomt), 'bovengemiddeld' is een score boven het gemiddelde en kan wijzen op lichte problemen (bij 10% van de normgroep), 'hoog' verwijst naar hoge scores die bij 5% van de normgroep voorkomen en 'zeer hoog' betreft de 5% kinderen met de hoogste scores.

Over het algemeen geven de bevroegde ouders aan dat hun kinderen zich goed voelen. Ongeveer drie vierde van de ouders geeft aan dat hun kind geen moeilijkheden heeft op de verschillende domeinen van gedrag. Dat houdt ook in dat een vierde van de ouders aangeeft dat hun kind wel meer gedragsproblemen vertoont dan de normgroep, al verschilt dit naar gedragsaspect. Voor internaliserend probleemgedrag zien we dat kinderen volgens de bevroegde ouders vooral meer emotioneel probleemgedrag vertonen. De percentages liggen over het algemeen lager voor externaliserend probleemgedrag. Bastaits, Van Leeuwen & Travers (2018) concluderen dat kinderen van ouders met een niet-EU-herkomst meer gedragsproblemen vertonen (bijvoorbeeld driftbuien hebben of vaak liegen of bedriegen). Bij de groep respondenten van niet-EU-herkomst heeft 18,3% gedragsproblemen, ten aanzien van 12,9% bij de groep respondenten van Belgische of EU-herkomst. Deze groep vertoont ook vaker problemen met leeftijdsgenoten (bijvoorbeeld ertoe neigen alleen te spelen, getreiterd of gepest worden door andere kinderen); 8,0% van de kinderen uit deze groep heeft zeer hoge scores, in vergelijking met 3,7% van de kinderen van de respondenten van Belgische of EU-herkomst. Bij de andere aspecten van gedrag (emotionele problemen, hyperactiviteit/aandachtstekort, problemen met sociaal gedrag) werden geen significante verschillen waargenomen tussen kinderen met ouders met een niet-EU-herkomst en kinderen met ouders van Belgische of EU-herkomst.

³³ Cronbach's α : 0,68 voor 'emotionele problemen'; 0,51 voor 'problemen met leeftijdsgenoten'; 0,56 voor 'gedragsproblemen'; 0,78 voor 'hyperactiviteit/aandachtstekort'; 0,65 voor 'prosociaal gedrag'.

Figuur 13. Kindgedrag (perceptie ouder) naar herkomst ouder (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Chi-kwadraattoets).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT BASTAITS, VAN LEEUWEN & TRAVERS (2018)

Naast de hierboven gestelde vragen over de sterkte kanten en moeilijkheden van kinderen, werd de respondenten ook gevraagd of zij, over het geheel genomen, denken dat *hun kind moeilijkheden heeft op één of meer van de volgende gebieden: emoties, concentratie, gedrag of vermogen om met andere mensen op te schieten*. Aan de respondenten die antwoordden dat er moeilijkheden waren, werd ook gevraagd *hoe lang deze moeilijkheden bestaan*. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat hun kind geen moeilijkheden heeft op de bevraagde gebieden (79,4% tegenover 67,2%). De meerderheid van de respondenten die aangeven dat er wel moeilijkheden zijn, verwijst naar kleine moeilijkheden. Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan dat deze problemen reeds meer dan één jaar (84,3% tegenover 77,2%) of zes à twaalf maanden bestaan (9,4% en 5,9%); respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat dit korter dan een maand is (4,3% tegenover 2,2%) en één à vijf maanden (12,6% tegenover 4,1%) ($p < 0,01$).

Tabel 35. Moeilijkheden kind op vlak van emoties, concentratie, gedrag of vermogen om met andere mensen op te schieten naar herkomst ouder (percentages)³⁴

Denkt u over het geheel genomen dat uw kind moeilijkheden heeft op één of meer van de volgende gebieden: emoties, concentratie, gedrag of vermogen om met andere mensen op te schieten?					
	nee	kleine moeilijkheden	duidelijke moeilijkheden	ernstige moeilijkheden	n
Totaal	69,2	21,6	7,5	1,7	1.653
Herkomst ***					
België/EU	67,2	23,0	8,2	1,6	1.165
niet-EU	79,4	14,7	4,3	1,5	470

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

³⁴ In tegenstelling tot Bastaits, Van Leeuwen & Travers (2018) werd geen leeftijdsgrens gehanteerd (m.n. kinderen tussen 4 en 18 jaar), ondanks het gegeven dat het meetinstrument voor deze doelgroep bedoeld is. Hierdoor zijn de percentages en aantallen licht afwijkend.

Daarnaast werd gevraagd of *deze moeilijkheden het kind overstuur of van slag maken* (gaande van '(helemaal) niet', 'een beetje maar', 'tamelijk erg' tot 'heel erg') en of deze moeilijkheden *het dagelijks leven van het kind thuis, op het vlak van vriendschappen, op het vlak van leren in de klas of bij activiteiten in de vrije tijd belemmeren* (wederom gaande van '(helemaal) niet' tot 'heel erg'). Tot slot werd gevraagd of deze moeilijkheden *de respondent of het gezin als geheel belasten* (gaande van '(helemaal) niet' tot 'heel erg'). 59,1% van de respondenten zegt dat deze moeilijkheden het kind een beetje overstuur of van slag maken; 17,1% zegt dat deze moeilijkheden het kind redelijk overstuur of van slag maken; 4,5% zegt dat dit het kind tamelijk erg overstuur of van slag maakt. Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst. Respectievelijk 67,2%, 52,7%, 71,9% en 52,6% van de respondenten geeft aan dat deze moeilijkheden het dagelijkse leven van het kind thuis, op het vlak van vriendschappen, op het vlak van leren in de klas of bij activiteiten in de vrije tijd minstens een beetje belemmeren. Een kwart van deze respondenten geeft aan dat deze moeilijkheden de respondent of het gezin als geheel niet belasten (24,5%). 56,4% geeft wel aan dat deze moeilijkheden een beetje belastend zijn; 2,1% ervaart een heel erge belasting. Ook hier werden geen significante verschillen naar herkomst waargenomen.³⁵

6.7 OPVOEDINGSGEDRAG

Als laatste aspect van de opvoeding werd gepeild naar *opvoedingsgedrag*. Aan de hand van 25 items werden vijf ouderlijke sociale vaardigheden bevraagd, nl. positief ouderlijk gedrag, regels, straffen, hard straffen en materieel belonen. Doordat de respondenten van de uitbreiding bij gezinnen van niet-EU-herkomst slechts een beperkt aantal van deze stellingen voorgelegd kregen (en de resultaten in de bijbehorende bijdrage dus enkel gebaseerd zijn op de basissteekproef), worden deze resultaten hier buiten beschouwing gelaten. We willen wel meegeven dat er bij de overgrote meerderheid van de ouders positief opvoedingsgedrag werd waargenomen: positieve betrokkenheid, het aanleren van regels, niet overmatig materieel belonen, straffen en fysiek straffen (Bastait, Van Leeuwen & Travers, 2018).

7 COMBINATIE GEZIN EN WERK

86,9% van de respondenten van de gezinsenquête heeft op het moment van de bevraging (betaald) werk (Audenaert & Stuyck, 2018b). In dit deel van de bijdrage worden enkele aspecten met betrekking tot de werksituatie verder uitgediept. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de werksituatie van de respondent, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen niet-werkende respondenten (redenen geen betaald werk en ooit betaald werk gehad) en werkende respondenten (combinatie jobs, beroepsstatuut en soort contract, voltijds versus deeltijds werken, werkpercentage en formule en redenen om deeltijds of niet te werken, het aantal uren werktijd en een subjectieve inschatting van werkzekerheid), de combinatie van het werk met het gezinsleven (flexibiliteit uurrooster, gezinsvriendelijke maatregelen, invloed van het werk op het gezinsleven en omgekeerd en een goede combinatie van de job met het gezinsleven), de tevredenheid met de job, de werksituatie van de partner (betaalde arbeid op gezinsniveau en een goede combinatie van de job van de partner met het gezinsleven) en de verdeling van werk in het gezin (of dit leidt tot conflicten of spanningen en de tevredenheid met deze verdeling). Voor een meer uitvoerige bespreking van deze cijfers, verwijzen we de lezer graag door naar [werk en de combinatie gezin en werk](#) (Doyen & Stuyck, 2018).

---

³⁵ Ook voor deze analyses werd geen leeftijdsgrens gehanteerd, waardoor de percentages kunnen afwijken van de resultaten gerapporteerd door Bastait, Van Leeuwen & Travers (2018).

7.1 WERKSITUATIE

Wat betreft de werksituatie (het al dan niet **hebben van (betaald) werk**)³⁶ weten we reeds dat er significante verschillen zijn naar herkomst: 90,1% van de respondenten met een Belgische of EU-herkomst heeft (betaald) werk ten opzichte van 67,5% van de respondenten met een niet-EU-herkomst. We zien binnen deze herkomstgroepen echter ook verschillen naar geslacht en leeftijd. Vrouwen met een niet-EU-herkomst hebben beduidend minder vaak (betaald) werk dan mannen, ook na controle voor leeftijd. We keken hiervoor naar de verschillen in het hebben van betaald werk naar herkomst, voor mannen en vrouwen apart, en voor elke leeftijdscategorie. In figuur 14 is duidelijk te zien dat respondenten met een niet-EU-herkomst, in elke leeftijdscategorie, en zowel voor mannen als voor vrouwen, significant minder vaak betaald werk hebben dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst. We zien dit zelfs wanneer het opleidingsniveau hetzelfde is (voor elk opleidingsniveau), bijvoorbeeld: waar meer dan 9 op de 10 hoger opgeleide respondenten met een Belgische of EU-herkomst betaald werk hebben (96,2% voor de mannen, 93,8% voor de vrouwen), is dit voor hoger opgeleide respondenten met een niet-EU-herkomst veel minder vaak (77,4% voor de mannen en 64,1% voor de vrouwen) (niet in tabel) (Audenaert & Stuyck, 2018b; Doyen & Stuyck, 2018).

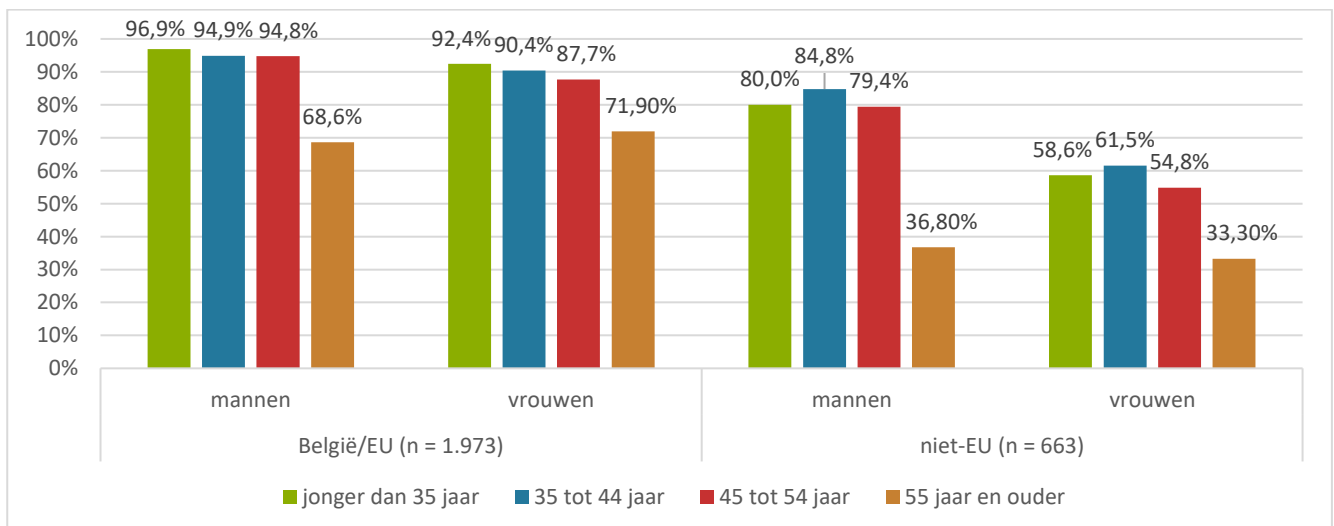
Tabel 36. Betaald werk naar herkomst (percentages)

Heeft u op dit moment (betaald) werk?									
	Mannen			Vrouwen			Totaal		
	ja	neen	n	ja	neen	n	ja	neen	n
Totaal ***	90,2	9,8	992	84,3	15,7	1.682	86,9	13,1	2.674
Herkomst ***	***			***			***		
België/EU	91,9	8,1	742	88,6	11,4	1.231	90,1	9,9	1.973
niet-EU	79,2	20,8	239	58,5	41,5	424	67,5	32,5	663

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018b)

Figuur 14. Betaald werk naar leeftijd, geslacht en herkomst (percentages)

Significantieniveaus voor een betekenisvolle samenhang tussen herkomst en betaald werk verschillen per combinatie van leeftijdscategorie en geslacht, maar zijn allen minstens $p < 0,05$ (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP AUDENAERT & STUYCK (2018b)

³⁶ Respondenten kregen volgende instructie mee: 'Heeft u een geldige arbeidsovereenkomst, maar werkt u nu niet (bijvoorbeeld door loopbaanonderbreking)? Dan moet u hier 'ja' op antwoorden.'

7.1.1 Niet-werkende respondenten

Meer dan één op de tien respondenten (13,1%) is niet (betaald) aan het werk. Aan deze respondenten werd gevraagd **waarom zij geen betaald werk hebben**. Zij kregen volgende antwoordmogelijkheden aangeboden: ik zoek werk; ik studeer nog; omwille van mijn gezondheid of ik ben arbeidsongeschikt; omwille van de werksfeer of werkomstandigheden; ik ben huisvrouw of huisman (en verzorg het huishouden); ik neem de zorg voor mijn kind(eren) op mij; ik neem de zorg voor een kind of een andere persoon met een specifieke zorgbehoefte omwille van ziekte, beperking of ouderdom op mij; ik vind geen voldoende of gepaste opvang voor mijn kind(eren); ik ben op pensioen (inclusief brugpensioen of vervroegd pensioen); ik doe het wat rustiger aan; ik neem meer tijd voor mezelf; een andere reden. Respondenten werden gevraagd de voor hen belangrijkste reden aan te duiden. De redenen 'omwille van de werksfeer of werkomstandigheden', 'ik neem de zorg voor een kind of een andere persoon met een specifieke zorgbehoefte omwille van ziekte, beperking of ouderdom op mij', 'ik vind geen voldoende of gepaste opvang voor mijn kind(eren)', 'ik doe het wat rustiger aan' en 'ik neem meer tijd voor mezelf' werden minder dan vijf keer opgegeven. Deze redenen werden bij de categorie 'andere' ondergebracht. Daarnaast werden de respondenten die met pensioen zijn uit de berekeningen gehouden. Personen van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan geen betaald werk te hebben omwille van gezondheidsredenen of arbeidsongeschiktheid (33,7%) dan respondenten van niet-EU-herkomst (16,6%). Personen van niet-EU-herkomst geven dan weer vaker dan personen van Belgische of EU-herkomst aan dat ze huisvrouw/huisman zijn (23,5% tegenover 15,8%) en dat ze zorgen voor de kinderen (7,8% tegenover 3,7%). Bovendien geeft deze groep ook vaker aan nog te studeren (10,2% tegenover 4,9%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Tabel 37. Redenen geen (betaald) werk naar herkomst (percentages)

Waarom heeft u geen betaald werk?							
	ik zoek werk	ik studeer nog	gezondheid of arbeidsongeschikt	huisvrouw/huisman	ik zorg voor de kinderen	andere	n
Totaal	27,7	8,6	23,7	22,6	6,6	10,9	350
Herkomst **							
België/EU	32,2	4,9	33,7	15,8	3,7	9,7	136
niet-EU	30,1	10,2	16,6	23,5	7,8	11,8	209

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

Aan deze respondenten werd tevens gevraagd of zij **ooit betaald werk hebben gehad**. Verhoudingsgewijs geven personen van niet-EU-herkomst veel vaker aan nog nooit betaald werk gehad te hebben (31,3% ten opzichte van 1,0%) (Doyen & Stuyck, 2018). Hierbij mogen we echter niet vergeten dat de groep respondenten van niet-EU-herkomst binnen de gezinsenquête voornamelijk uit jongere personen bestaat (Audenaert & Stuyck, 2018b).

Tabel 38. Ooit betaald werk gehad bij momenteel niet- werkende respondenten naar herkomst (percentages)

Heeft u ooit betaald werk gehad?			
	ja	neen	n
Totaal	82,4	17,6	403
Herkomst ***			
België/EU	99,0	1,0	186
niet-EU	68,7	31,3	212

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

7.1.2 Werkende respondenten

Aan de werkende respondenten werd gevraagd *hoeveel jobs zij combineren*. 93% van deze respondenten heeft één enkele job, 3% combineert twee (of meer) deeltijdse jobs en 4% combineert een hoofdactiviteit met een zelfstandige activiteit in bijberoep. Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

Daarnaast werd gevraagd naar het *beroepsstatuut*³⁷ van de respondenten en welk *soort contract*³⁸ zij hebben. Respondenten van niet-EU-herkomst zijn oververtegenwoordigd als arbeider in de private sector (44,7% tegenover 16,3%) en ondervertegenwoordigd in de openbare sector (10,0% tegenover 25,6%). Zij hebben proportioneel minder vaak een vaste benoeming (15,0% tegenover 32,3%), daarentegen zijn zij vaker tewerkgesteld met een contract voor onbepaalde duur (71,3% tegenover 63,9%). De andere contracttypes zijn ook vaker aanwezig bij personen van niet-EU-herkomst (13,7% tegenover 3,8%). Het gaat dan hoofdzakelijk over contracten van bepaalde duur (6,6%) en interimcontracten (6,2%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Tabel 39. Beroepsstatuut naar herkomst (percentages)

Wat is uw huidige beroepsstatuut? U bent...					
	arbeider/arbeidster (private sector)	bediende (private sector)	contractueel of statutair ambtenaar (openbare sector)	zelfstandige/vrij beroep of meewerkend familielid	n
Totaal	19,4	45,7	23,9	11,0	2.155
Herkomst ***					
België/EU	16,3	47,0	25,6	11,1	1.707
niet-EU	44,7	35,3	10,0	10,1	418

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

Tabel 40. Soort contract naar herkomst (percentages)

In uw huidige job heeft u...				
	vaste benoeming	contract onbepaalde duur	andere	n
Totaal	30,4	64,8	4,8	1.901
Herkomst ***				
België/EU	32,3	63,9	3,8	1.502
niet-EU	15,0	71,3	13,7	373

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Er werd tevens gevraagd of de werkende respondenten *voltijds of deeltijds werken, of zij op dit moment niet werken omwille van een werkonderbreking*. 67,8% van de respondenten werkt voltijds, 29,7% werkt deeltijds. 2,5% van de respondenten geeft aan op dit moment niet te werken omwille van een werkonderbreking. Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst (Audenaert & Stuyck, 2018b; Doyen & Stuyck, 2018).

³⁷ Respondenten kregen volgende instructie mee: 'Combineert u meerdere jobs, vul deze en de volgende vragen dan in voor uw voornaamste job.'

³⁸ Zelfstandigen werden niet meegenomen bij de berekeningen voor de cijfers rond contracttype (Doyen & Stuyck, 2018).

Bij de vraag **hoeveel procent deeltijds werkende respondenten werken in vergelijking met een voltijdse job**, geven respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aan 80% of meer te werken (55,7% ten opzichte van 38,2%). Meer dan de helft van de deeltijds werkende respondenten van niet-EU-herkomst geeft aan minstens 50% maar minder dan 80% te werken (56,2% ten opzichte van 40,6% bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst) (Doyen & Stuyck, 2018). Het zijn vooral vrouwelijke respondenten die deeltijds werken (74 tegenover 625 vrouwen). Vrouwen van Belgische of EU-herkomst die deeltijds werken, doen dit vaker in een regime van 80% of meer terwijl vrouwen van niet-EU-herkomst vaker minder dan 50% werken of minstens 50% maar minder dan 80%.

Tabel 41. Percentage deeltijdse tewerkstelling naar herkomst (percentages)

Hoeveel procent werkt u in vergelijking met een voltijdse job?				
	minder dan 50%	minstens 50% maar minder dan 80%	80% of meer	n
Totaal	4,0	42,4	53,6	699
Herkomst **				
België/EU	3,7	40,6	55,7	555
niet-EU	5,6	56,2	38,2	132

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Er werd eveneens gepeild naar de **formule die men gebruikt om momenteel niet te werken of deeltijds te werken**. Uit tabel 42 leiden we af dat respondenten van niet-EU-herkomst veel vaker een deeltijds arbeidscontract hebben (61,5% tegenover 46,6%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst halen dan weer vaker een loopbaanonderbreking of tijdskrediet aan (21,9% tegenover 11,3%), geven vaker aan verlof voor medische bijstand of palliatief verlof op te nemen (3,3% tegenover 0,0%) en geven vaker aan verlof te hebben voor deeltijds werken (5,3% tegenover 0,9%). Bij de overige formules zijn de verschillen eerder klein.

Tabel 42. Formule om niet of deeltijds te werken naar herkomst (percentages)

U werkt niet op dit moment, of u werkt deeltijds. Welke formule gebruikt u daarvoor?								
	deeltijds arbeidscontract	loopbaanonderbreking of tijdskrediet	ouderschapsverlof/ moederschapsbescherming, zwangerschapsverlof of bevallingsrust	verlof voor medische bijstand/ palliatief verlof	ziekteverlof	(tijdelijk) volledig of gedeeltelijke werkloosheid	verlof voor deeltijds werken	n
Totaal	48,2	20,8	15,5	2,9	6,7	1,1	4,7	535
Herkomst *								
België/EU	46,6	21,9	15,7	3,3	6,2	1,1	5,3	425
niet-EU	61,5	11,3	16,4	-	8,5	1,3	0,9	102

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Daarnaast werd tevens gepeild naar de **redenen waarom men op dit moment niet of deeltijds werkt**. Er werden meerdere redenen aangeboden: ik vind geen voltijdse job; de job die ik wil, wordt enkel deeltijds aangeboden; omwille van bedrijfseconomische redenen; ik combineer mijn job met een opleiding; omwille van gezondheidsredenen of arbeidsongeschiktheid; omwille van werksfeer of werkomstandigheden; ik verzorg het huishouden; ik neem de zorg voor mijn kind(eren) op mij; ik neem de zorg voor een kind of een andere persoon met een specifieke zorgbehoefte omwille van een ziekte, beperking of ouderdom op mij; ik vind geen gepaste opvang voor mijn kind(eren); ik doe het wat rustiger aan; ik neem (meer) tijd voor mezelf; een andere reden. Respondenten werden gevraagd de voor hen belangrijkste reden aan te duiden.

Opmerkelijk is dat 17,9% van de deeltijds werkende respondenten van niet-EU-herkomst geen voltijdse job gevonden heeft of aangeboden kreeg. Deze herkomstgroep geeft bovendien minder vaak aan dat ze deeltijds werken om meer tijd te hebben voor zichzelf (4,5% ten opzichte van 12,3%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Tabel 43. Redenen om niet voltijds te werken naar herkomst (percentages)

Waarom werkt u op dit moment niet, of waarom werkt u op dit moment deeltijds?							
	geen voltijdse job gevonden/aangeboden	combinatie met een opleiding	gezondheidsredenen	betere combinatie gezin en werk	meer tijd voor mezelf	andere	n
Totaal	6,9	4,0	10,8	50,9	11,4	16,0	474
Herkomst ***							
België/EU	4,6	3,5	11,2	51,7	12,3	16,7	356
niet-EU	17,9	7,6	7,4	50,1	4,5	12,6	114

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

Werkende respondenten konden aangeven *hoeveel uren per week zij voor al hun jobs samen werken*³⁹. Respondenten van niet-EU-herkomst werken verhoudingsgewijs iets vaker minder dan 30 uren in de week. Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven (veel) vaker aan 40 uren of meer per week te werken (28,8% ten opzichte van 13,3%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Tabel 44. Aantal uren werktijd per week (overuren inbegrepen) naar herkomst (percentages)

Hoeveel uren per week werkt u voor al uw jobs samen?					
	minder dan 20u	21u tot 30u	31u tot 40u	40u of meer	n
Totaal	7,8	13,2	52,0	27,0	2.138
Herkomst ***					
België/EU	7,1	12,9	51,3	28,8	1.699
niet-EU	13,3	14,4	59,1	13,3	409

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Er werd bij de respondenten ook gevraagd naar *het aantal uren dat men per week gemiddeld spendeert aan verplaatsingen van en naar het werk*⁴⁰. De meerderheid (52,0%) van de werkende respondenten spendeert per week gemiddeld tussen de 2 en de 5 uren om zich naar en van het werk te verplaatsen; 17,8% doet er 1 uur of minder over, 24,6% tussen de 6 en de 10 uren. 5,6% van de respondenten verplaatst zich per week gemiddeld 10 uren of meer van en naar het werk. Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

Bij de vraag '*Heeft u over 6 maanden nog werk, denkt u?*' werden wel significante verschillen waargenomen naar herkomst. respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan niet te weten of men nog werk zal hebben (4,9% ten opzichte van 1,7%). 2,6% van de respondenten van niet-EU-herkomst denkt waarschijnlijk geen of zeker geen werk meer te hebben over 6 maanden, tegenover 0,7% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

³⁹ Volgende instructie werd meegegeven: 'U telt mee: alle werkuren, ook uw betaalde én niet-betaalde overuren. U telt niet mee: de uren dat u zich van en naar het werk verplaatst en lange onderbrekingen (bijvoorbeeld: een middagpauze).'

⁴⁰ Volgende instructie werd meegegeven: 'Als uw woon-werkverkeer varieert van week tot week, vul dan een gemiddelde in.'

Tabel 45. Al dan niet werkzekerheid naar herkomst (percentages)

Heeft u over 6 maanden nog werk, denkt u?						
	ja, zeker wel	ja, waarschijnlijk wel	neen, waarschijnlijk niet	neen, zeker niet	ik weet het niet	n
Totaal	76,8	20,2	0,8	0,2	2,0	2.126
Herkomst ***						
België/EU	77,2	20,3	0,6	0,1	1,7	1.699
niet-EU	72,6	19,9	1,5	1,1	4,9	396

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

7.2 COMBINATIE WERK EN GEZINSLEVEN

Respondenten konden aangeven in welk **uurrooster** zij werken: de gebruikelijke kantooruren; in een systeem of in ploegen met onderbroken uurroosters ('split shifts'); in vaste ploegen (alleen 's ochtends, 's middags of 's nachts); in wisselende ploegen (afwisselend 's ochtends, 's middags, eventueel ook 's nachts); in een ander uurrooster. Respondenten van niet-EU-herkomst werken opmerkelijk meer in ploegen (40,1% ten opzichte van 17,3%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan tijdens de kantooruren te werken (62,6% ten opzichte van 49,3%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Tabel 46. Uurrooster naar herkomst (percentages)

In welk uurrooster werkt u op dit moment?						
	kantoor-uren	split shifts	vaste ploegen	wisselende ploegen	ander uurrooster	n
Totaal	61,0	3,1	6,5	10,3	19,1	2.094
Herkomst ***						
België/EU	62,6	2,6	5,2	9,5	20,1	1.660
niet-EU	49,3	6,5	16,3	17,3	10,5	404

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

Daarnaast werd gevraagd **wie het uurrooster bepaalt**: mijn werkgever bepaalt mijn uurrooster, ik kan niets aan het uurrooster veranderen; mijn werkgever bepaalt verschillende vaste uurroosters waaruit ik mag kiezen; ik heb glijdende werkuren, ik mag 's ochtends kiezen wanneer ik begin, bijvoorbeeld tussen 8 en 9 uur 's ochtends; ik heb flexibele werkuren, ik mag zelf mijn werktijd kiezen, binnen bepaalde grenzen; ik kan/mag mijn werkuren volledig kiezen. Respondenten van niet-EU-herkomst hebben vaker vaste uurroosters bepaald door de werkgever (61,4% ten opzichte van 43,0%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst hebben vaker glijdende werkuren (18,2% ten opzichte van 11,5%) en flexibele uren binnen bepaalde grenzen (19,4% ten opzichte van 11,8%). Zij kunnen ook iets vaker hun uren volledig zelf kiezen, al zijn de verschillen eerder klein (13,6% ten opzichte van 10,2%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Tabel 47. *Inspraak in het uurrooster naar herkomst (percentages)*

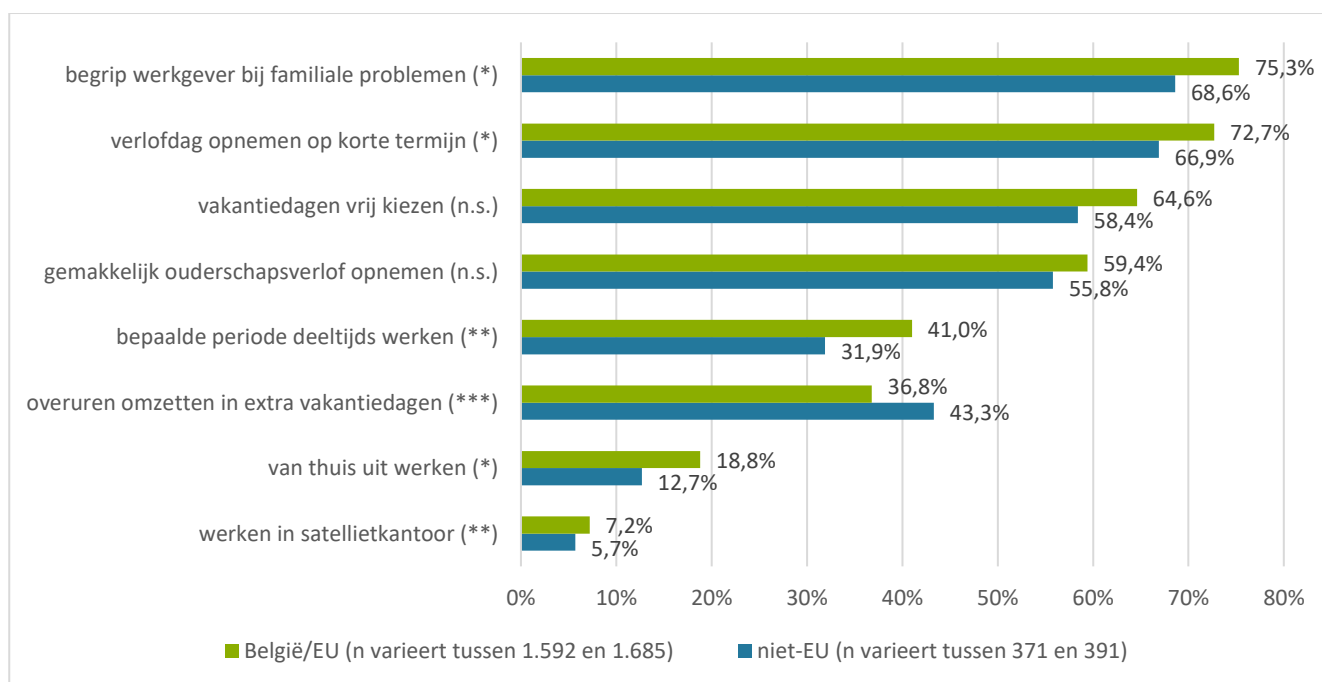
	Wie bepaalt uw uurrooster?					n
	werkgever bepaalt uurrooster	vaste uurroosters waaruit ik kies	glijdende werkuren	flexibele uren binnen grenzen	volledig zelf kiezen	
Totaal	45,2	5,8	17,5	18,3	13,1	2.216
Herkomst ***						
België/EU	43,0	5,8	18,2	19,4	13,6	1.691
niet-EU	61,4	5,1	11,5	11,8	10,2	412

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

Ook **gezinsvriendelijke maatregelen** kwamen in de gezinsenquête aan bod: gemakkelijk ouderschapsverlof kunnen opnemen (zolang het contingent dat toelaat); gedurende een bepaalde periode deeltijds kunnen werken; een aantal dagen per week van thuis uit kunnen werken; een aantal dagen per week in een kantoor dichterbij huis (satellietkantoor) kunnen werken; op korte termijn een verlofdag kunnen opnemen, bijvoorbeeld voor een ziek kind; overuren kunnen omzetten in extra vakantiedagen; vakantiedagen vrij kunnen kiezen; kunnen rekenen op begrip van de werkgever bij familiale problemen. Respondenten konden antwoorden met 'ja', 'soms wel, soms niet' en 'neen'. In figuur 15 wordt het aandeel respondenten weergegeven dat 'ja' geantwoord heeft. Over het algemeen geven respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aan gebruik te kunnen maken van de bevraagde gezinsvriendelijke maatregelen. Respondenten van niet-EU-herkomst geven wel vaker aan dat ze hun overuren kunnen omzetten in extra vakantiedagen (43,3% ten opzichte van 36,8%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Figuur 15. *Gebruik kunnen maken van gezinsvriendelijke maatregelen naar herkomst (percentages)*

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP DOYEN & STUYCK (2018)

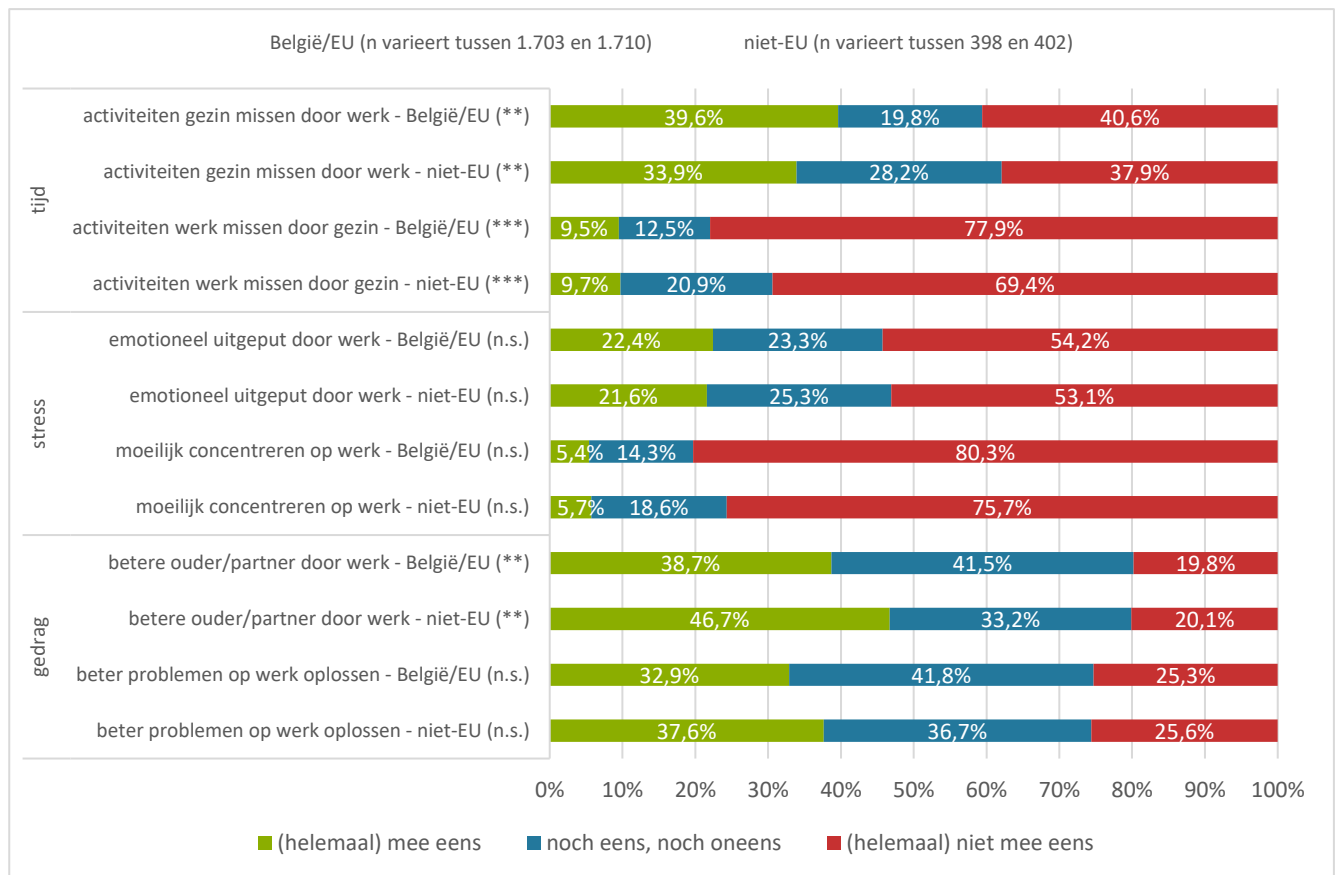
Daarenboven werd aan de respondenten gevraagd *welke invloed hun werk op hun gezinsleven heeft en omgekeerd, welke invloed hun gezinsleven op hun werk heeft*. Dit werd bevraagd aan de hand van zes stellingen, waarbij de respondenten op een vijfpuntenschaal dienden aan te geven in welke mate zij het eens zijn (gaande van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal niet mee eens'). Deze stellingen peilden naar drie concepten:

- *Tijd*: ik moet activiteiten van het gezin missen door de hoeveelheid tijd die ik aan mijn werk moet besteden; ik moet activiteiten op het werk missen door de hoeveelheid tijd die ik moet besteden aan mijn gezin;
- *Stress*: wanneer ik thuiskom van het werk, ben ik vaak emotioneel zo uitgeput dat het mij belemmert om aandacht te geven aan mijn gezin; doordat ik me druk maak over mijn verantwoordelijkheden thuis, kan ik me moeilijk concentreren op mijn werk;
- *Gedrag*: de manier waarop ik dingen aanpak op het werk, helpt me ook om thuis een betere ouder en een betere partner te zijn; de manier waarop ik thuis problemen oplos, helpt me om problemen op het werk op te lossen.

Over het algemeen geven respondenten vaker aan dat ze activiteiten van het gezin moeten missen door de hoeveelheid tijd die ze aan het werk moeten besteden (38,7%) dan dat ze activiteiten van het werk moeten missen door de tijd die ze aan het gezin moeten besteden (9,7%). 22,4% van de respondenten is emotioneel zodanig uitgeput als hij/zij van het werk aankomt, dat het hem/haar belemmert om aandacht te geven aan het gezin. 5,5% van de respondenten geeft aan zich moeilijk te kunnen concentreren op het werk omdat ze zich druk maken over de verantwoordelijkheden thuis. Hieruit kunnen we afleiden dat het werk een grotere (negatieve) invloed heeft op het gezinsleven dan andersom. Toch geeft 39,8% van de respondenten aan een betere ouder/partner te zijn door de manier waarop hij/zij dingen aanpakt op het werk. 33,6% van de respondenten geeft aan dat de manier waarop ze thuis problemen oplossen, hen helpt om problemen op het werk op te lossen. Naar herkomst nemen we enkele significante verschillen waar. Respondenten van niet-EU-herkomst geven minder vaak aan dat zij activiteiten van het gezin moeten missen door de tijd die ze aan het werk moeten besteden (33,9% ten opzichte van 39,6%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst zijn het dan weer vaker (helemaal) oneens met de stelling dat ze activiteiten op het werk moeten missen door de tijd die ze aan hun gezin moeten besteden (77,9% ten opzichte van 69,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst zijn het tot slot vaker (helemaal) eens met de stelling dat de manier waarop zij dingen aanpakken op het werk, hen helpt om thuis een betere ouder en een betere partner te zijn (46,7% ten opzichte van 38,7%) (Doyen & Stuyck, 2018).

Figuur 16. Invloed gezinsleven op het werk en invloed werk op het gezinsleven naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

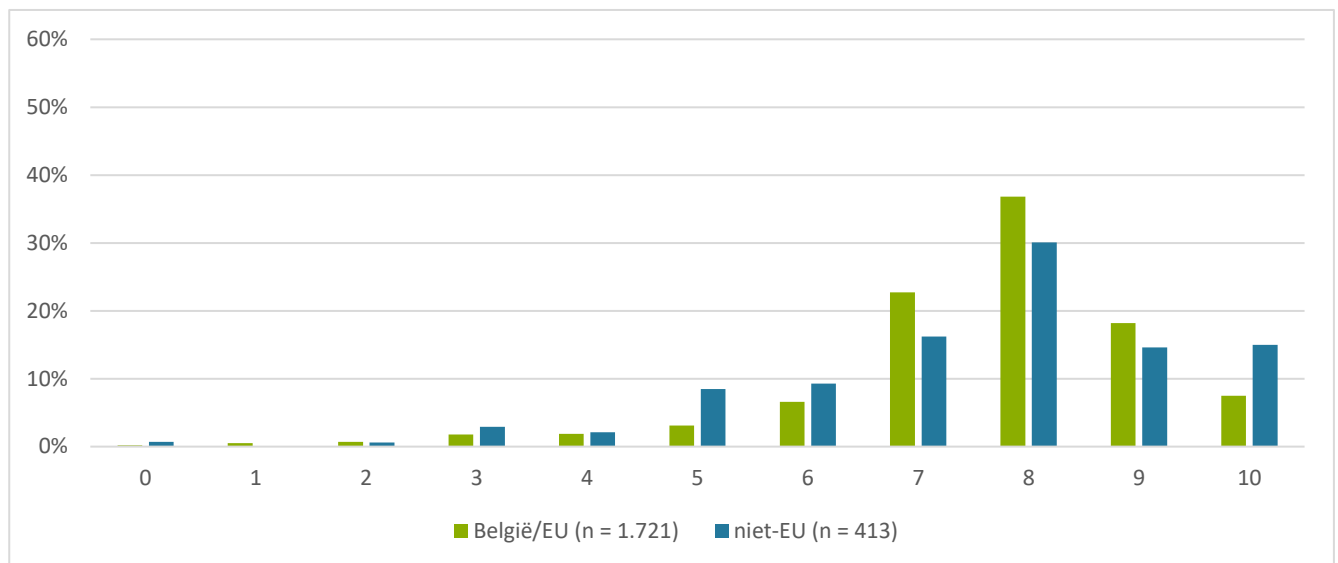
BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP DOYEN & STUYCK (2018)

Tot slot werd aan de respondenten gevraagd *in welke mate hun job goed of niet goed te combineren is met hun gezinsleven* (gaande van 'heel goed' tot 'helemaal niet goed'). Van alle respondenten vindt 78,3% dat zijn/haar eigen job (heel) goed te combineren is met het gezinsleven. Voor 6,4% is die combinatie (helemaal) niet goed. Er werden geen significante verschillen waargenomen naar herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

7.3 TEVREDENHEID JOB

Aan de respondenten werd, ten slotte, ook gevraagd naar de *tevredenheid met de job* (schaal van 0-10). Gemiddeld geven de respondenten een score van 7,6. Opgedeeld naar 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10) zien we geen significante verschillen naar herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

Figuur 17. Tevredenheid job naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

7.4 WERKSITUATIE PARTNER EN VERDELING WERK

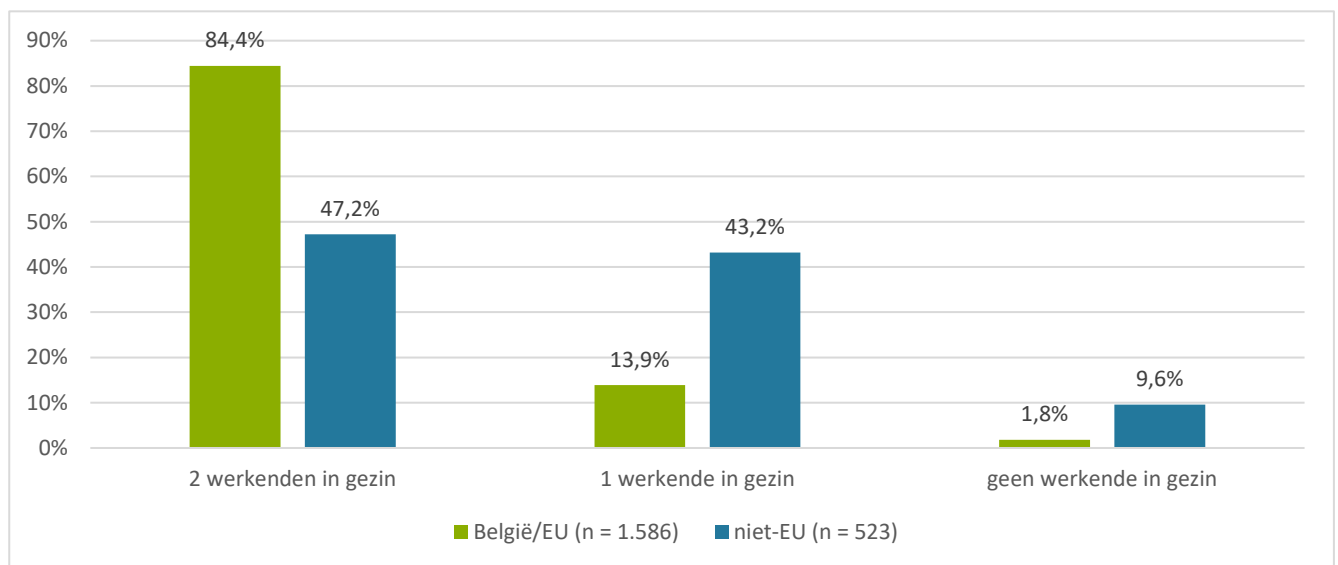
In de gezinsenquête werd ook gepeild naar het (al dan niet hebben van) werk van de partner en, indien deze (betaald) werk heeft, het aantal uren dat de partner gemiddeld werkt per week⁴¹. Er werd ook gevraagd naar het aantal uren dat de partner per week gemiddeld spendeert aan woon-werkverkeer.⁴² Deze vragen worden niet als dusdanig besproken in deze bijdrage, maar worden naar analogie met Doyen & Stuyck (2018) gehanteerd om de *betaalde arbeid op gezinsniveau* te bespreken. Iets minder dan de helft van de respondenten (met een partner) van niet-EU-herkomst leeft in een tweeverdienergezin (47,2%); dit is beduidend lager dan bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst (84,4%). 43,2% van de respondenten van niet-EU-herkomst leeft in een eenverdienergezin en bijna 1 op de 10 (9,6%) leeft in een gezin waar niemand werkt. Bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst gaat het respectievelijk om 13,9% en 1,8%.

Aan de respondenten werd eveneens gevraagd *in welke mate, volgens hen, de job van hun partner goed of niet goed te combineren is met het gezinsleven*. Ongeveer drie kwart van de respondenten vindt dat de job van de partner (heel) goed combineerbaar is met het gezinsleven (73,8%); 10,1% vindt dat dit (helemaal) niet goed te combineren is. Er werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

⁴¹ Volgende instructie werd meegegeven: 'U telt mee: alle werkuren, ook de betaalde én niet-betaalde overuren. U telt niet mee: de uren dat uw partner zich van en naar het werk verplaatst en lange onderbrekingen (bijvoorbeeld: een middagpauze).'

⁴² Volgende instructie werd meegegeven: 'Als het woon-werkverkeer van uw partner varieert van week tot week, vul dan een gemiddelde in.'

Figuur 18. Betaalde arbeid op gezinsniveau naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP DOYEN & STUYCK (2018)

Op de vraag *hoe vaak het werk een onderwerp is van conflict, spanningen of meningsverschillen tussen respondent en partner*, antwoorden iets meer dan 6 op de 10 respondenten (62,6%) dat dit zelden of nooit het geval is. Bij 32,1% van de respondenten zorgt dit soms voor conflict, spanningen of meningsverschillen en bij 5,3% meestal of altijd. Er zijn geen significante verschillen naar herkomst (Doyen & Stuyck, 2018).

Tot slot werd ook hier gevraagd naar de *tevredenheid met de verdeling van betaald werk tussen respondent en partner* (schaal van 0-10). Gemiddeld geven de respondenten een score van 7,7. Wanneer gekeken wordt naar de aandelen respondenten die 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10) zijn, zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst zich verhoudingsgewijs vaker in de eerste groep bevinden (6,0% ten opzichte van 1,7%) (Doyen & Stuyck, 2018).

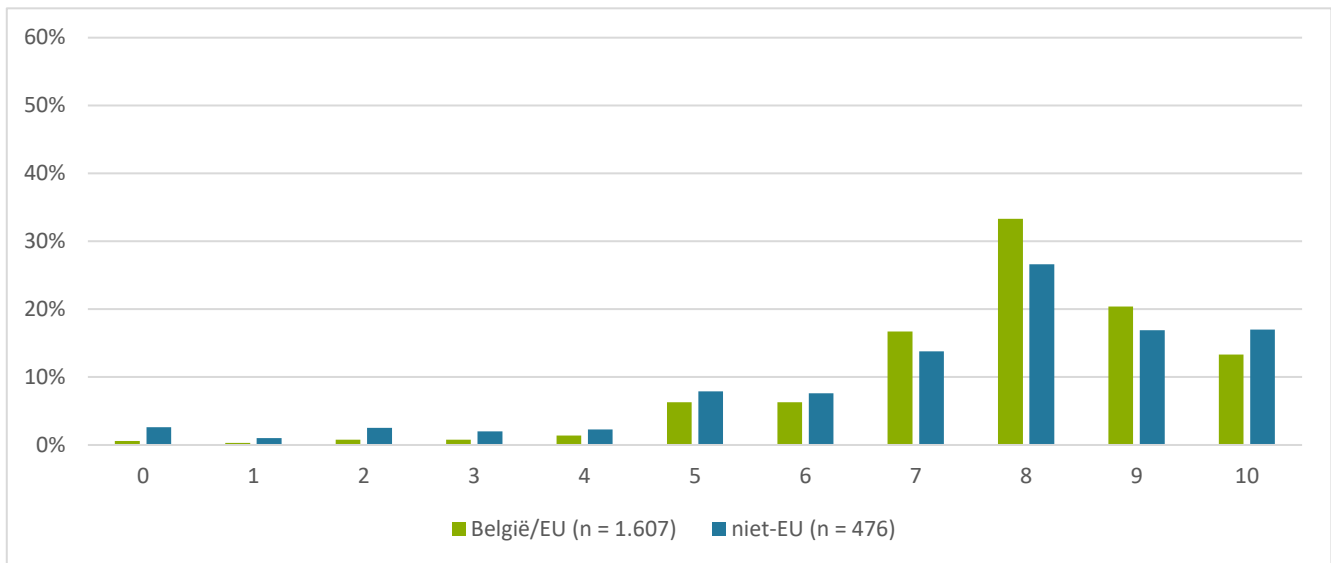
Tabel 48. Tevredenheid huidige verdeling betaald werk naar herkomst (percentages)

Hoe tevreden of ontevreden bent u met de huidige verdeling van betaald werk tussen u en uw partner?				
	zeer ontevreden (0-2)	noch tevreden, noch ontevreden (3-7)	perfect tevreden (8-10)	n
Totaal	2,2	31,9	66,0	2.111
Herkomst ***				
België/EU	1,7	31,4	67,0	1.607
niet-EU	6,0	33,5	60,4	476

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT DOYEN & STUYCK (2018)

Figuur 19. Tevredenheid huidige verdeling betaald werk naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

8 TAAKVERDELING IN HET GEZIN

Wat betreft de taakverdeling tussen beide partners in het gezin gaan we achtereenvolgens in op het zorgen voor de kinderen, ondersteuning bij de zorg en opvang van de kinderen (zowel onbetaalde hulp en opvang als betaalde opvang), de huishoudelijke taken (verdeling binnen het gezin, al dan niet betaalde hulp in het huishouden) en mantelzorg (zowel binnen als buiten het gezin en de belasting hiervan op de respondent en/of diens gezin). Voor een meer uitvoerige bespreking van deze cijfers, verwijzen we de lezer graag door naar [de taakverdeling in het gezin](#) (Audenaert, 2018b).

8.1 ZORGEN VOOR DE KINDEREN

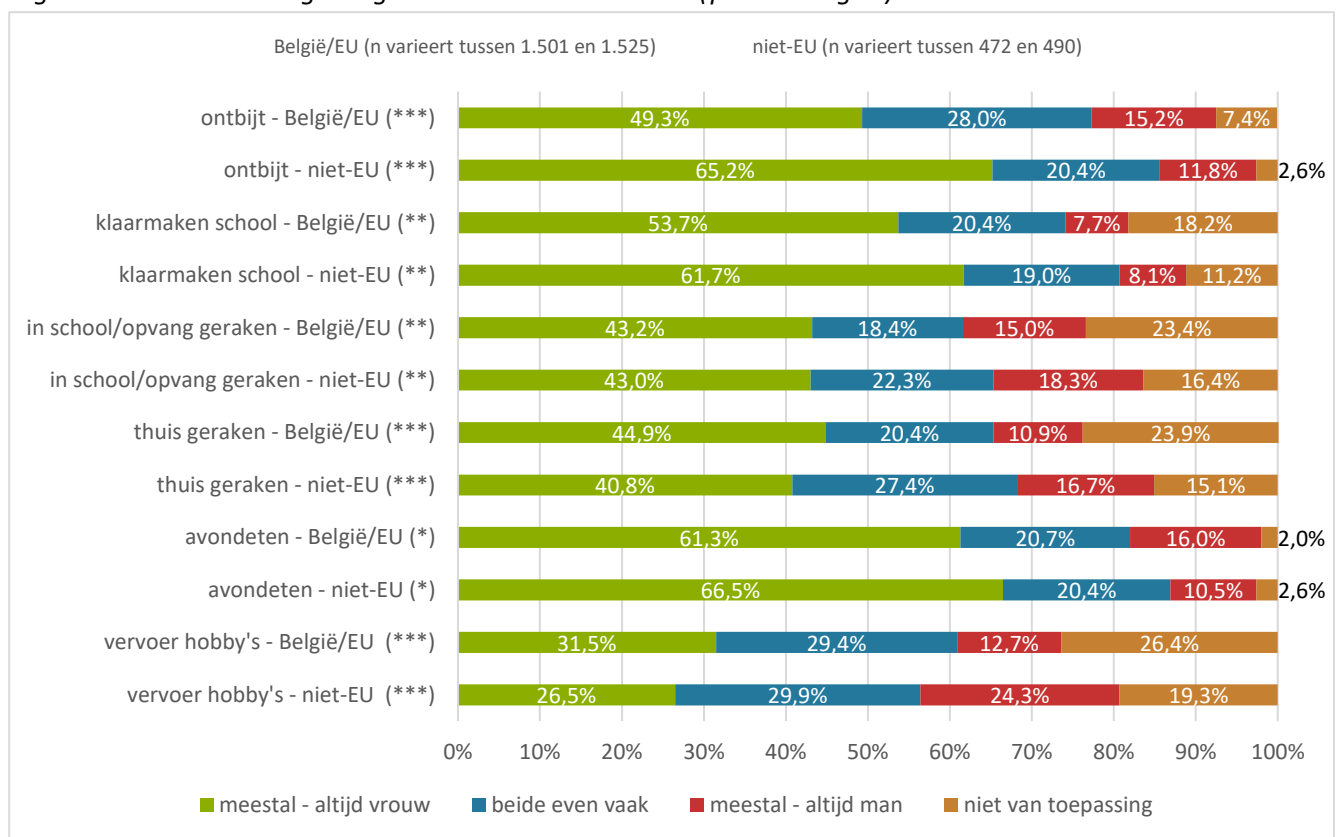
Met 'zorgen voor de kinderen' werd in de gezinsenquête verwezen naar alle zorgtaken die men doet voor de kinderen, bijvoorbeeld het verversen van luiers, de kinderen helpen zich te wassen en aan te kleden, de kinderen naar hun hobby's brengen, de kinderen helpen verhuizen naar hun kot,...

Vooreerst werd bij de respondenten met een partner gepeild **wie de bevraagde zorgtaken voor de kinderen opneemt**. Respondenten konden antwoorden met 'altijd ik', 'meestal ik', 'ik en mijn partner even vaak', 'meestal mijn partner', 'altijd mijn partner' en 'niet van toepassing'. Deze laatste antwoordcategorie werd aangeduid indien de desbetreffende zorgtaak niet (meer) aan de orde is (bijvoorbeeld omdat de kinderen nog te klein zijn of ze dit reeds zelf doen). Volgende zorgtaken werden bevraagd: het **ontbijt**, dat de **kinderen 's ochtends klaar zijn voor school** (aankleden, lunch, boekentassen), dat de **kinderen op school of in de opvang geraken**, dat de **kinderen 's avonds terug thuis geraken**, het **avondeten**, het **vervoer van de kinderen naar hun hobby's**, het **begeleiden van de kinderen bij hun huiswerk**, het **wassen van de kinderen**, het **in bed leggen** van de kinderen, **zieke kinderen**, dat de **kinderen zich goed gedragen**, het **bijhouden van de gezinsagenda**.

Vrouwen nemen het merendeel van de zorgtaken op zich, al dan niet samen met de partner. Het aandeel respondenten dat aangeeft dat de vrouw altijd of meestal instaat voor de bevraagde zorgtaken, varieert naargelang de zorgtaak tussen 14,6% en 62,0% (Audenaert, 2018b).

In figuur 20 wordt de verdeling van de zorgtaken, per zorgtaak, naar herkomst weergegeven.⁴³ We gaan dus na welke taken meer door mannen, meer door vrouwen of door beide partners evenveel worden opgenomen. Uit onderstaande figuren kunnen we in één oogopslag afleiden dat, voor beide herkomstgroepen, de vrouw nog steeds de meeste zorgtaken op zich neemt. Het leidt ons te ver om alle verschillen in detail te bespreken, maar we lichten er graag een paar uit, zoals de begeleiding van de kinderen bij hun huiswerk. Mannen van niet-EU-herkomst nemen deze taak vaker op zich dan mannen van Belgische of EU-herkomst (17,0% ten opzichte van 6,8%). Een nog opmerkelijker verschil vinden we terug bij de zorgtaak 'gezinsagenda bijhouden'. Waar 62,6% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst aangeeft dat deze taak vooral door de vrouw wordt opgenomen, is dit bij de respondenten van niet-EU-herkomst 39,5%. Deze taak wordt bij de respondenten van niet-EU-herkomst bijna even vaak door beide partners samen opgenomen (35,9%) als door de vrouw alleen (39,5%). Echter, wat het meest in het oog springt is de taak 'zorgen dat de kinderen zich goed gedragen'. Deze taak wordt, in vergelijking met de overige zorgtaken, beduidend vaker opgenomen door beide partners samen, bij beide herkomstgroepen. 77,7% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst en 73,8% van de respondenten van niet-EU-herkomst geeft aan dat ze deze taak even vaak opnemen als de partner (Audenaert, 2018b).

Figuur 20a. Verdeling zorgtaken naar herkomst (percentages)

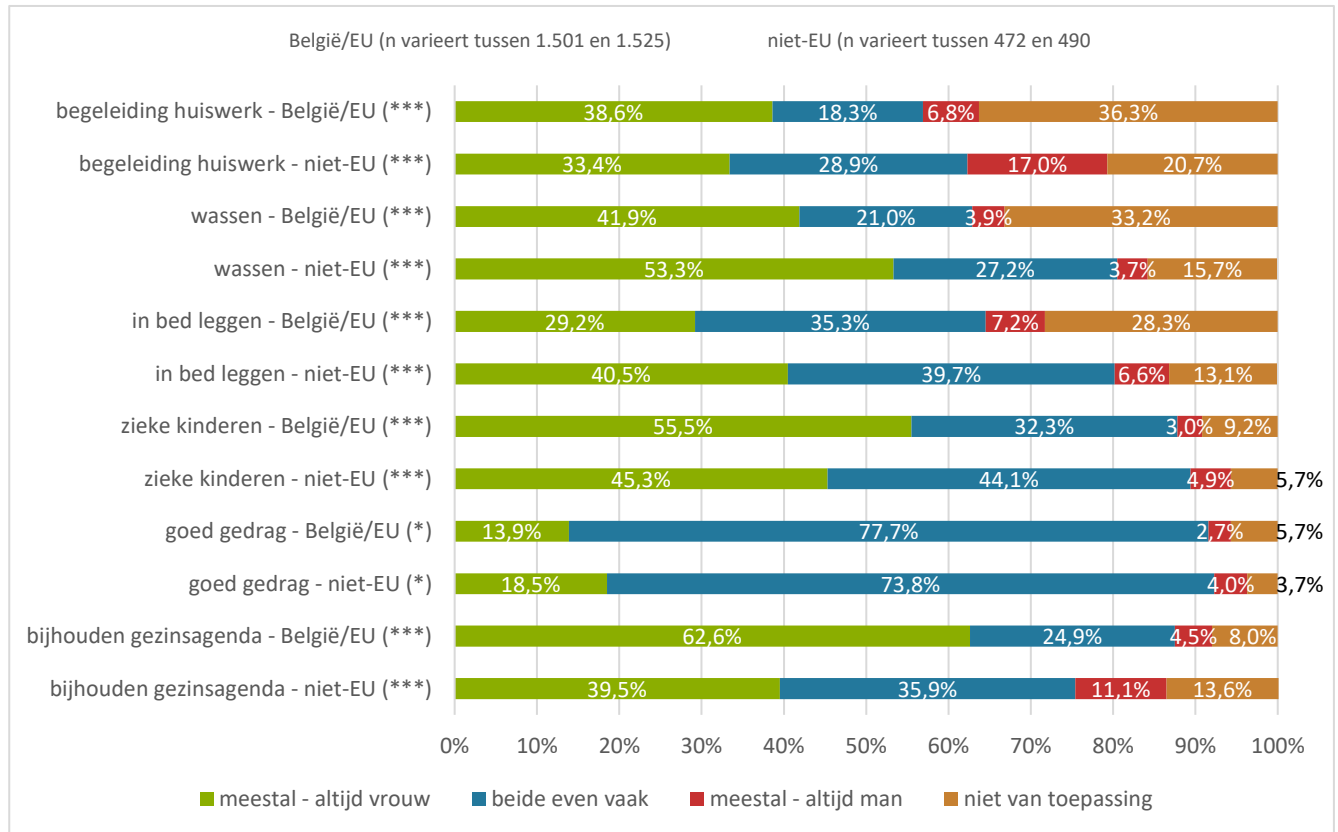

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP AUDENAERT (2018b)

⁴³ We selecteerden voor deze berekeningen alleen de respondenten met een partner van een verschillend geslacht.

Figuur 20b. Verdeling zorgtaken naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, GEBASEERD OP AUDENAERT (2018b)

Voor acht van de twaalf bevroegde zorgtaken zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker dan respondenten van Belgische of EU-herkomst aangeven dat de man 'altijd', 'meestal' of 'even vaak als de partner' instaat voor de zorg van de kinderen (Audenaert, 2018b).

Vervolgens konden de respondenten aangeven *hoe eerlijk zij hun aandeel vinden in de zorg voor hun kind(eren)*. Ze konden aangeven dat ze meer zorgen voor hun kinderen dan eerlijk is, dat respondent en partner de zorg eerlijk verdelen of dat ze minder zorgen voor hun kinderen dan eerlijk is.⁴⁴ 75,5% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst vindt dat er sprake is van een eerlijke verdeling; bij de respondenten van niet-EU-herkomst ligt dit aandeel lager (65,3%). Zij geven vaker aan dat ze meer zorgtaken opnemen dan eerlijk is (23,2% ten opzichte van 13,0%). Audenaert (2018b) merkt echter op dat we dit verschil niet zien bij mannen, alleen bij vrouwen: 39,4% van de vrouwen met een niet-EU-herkomst vindt dat ze meer zorgen voor de kinderen dan eerlijk is. Voor vrouwen met een Belgische of EU-herkomst is dit 23,6%. Dus nog meer dan vrouwen met een herkomst in België of binnen Europa, ervaren vrouwen met een herkomst buiten de EU dat ze meer zorgen voor de kinderen dan eerlijk is.⁴⁵

⁴⁴ We selecteerden voor deze berekeningen alleen de respondenten met een partner van een verschillend geslacht.

⁴⁵ Rao-Scott χ^2 voor een eerlijke verdeling van de zorgtaken en herkomst: voor mannen: $p = 0,1777$ (n.s.) en voor vrouwen: $p < 0,001$.

Tabel 49. Eerlijke verdeling van de zorgtaken naar herkomst (percentages)

Hoe eerlijk vindt u uw aandeel in de zorg voor uw kind(eren)?				
	ik vind dat ik meer zorg voor de kinderen dan eerlijk is	ik vind dat mijn partner en ik de zorg eerlijk verdelen	ik vind dat ik minder zorg voor de kinderen dan eerlijk is	<i>n</i>
Totaal	14,3	74,1	11,6	2.058
Herkomst ***				
België/EU	13,0	75,5	11,4	1.504
niet-EU	23,2	65,3	11,5	480

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Daarna werd hen gevraagd *hoe vaak de zorgtaken voor hun kind(eren) een onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen zijn tussen respondent en partner* (op een schaal van 'altijd' tot 'nooit'). Respondenten van niet-EU-herkomst geven iets vaker aan dat deze zorgtaken meestal of altijd een onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen zijn (6,0% ten opzichte van 4,2%). Audenaert (2018b) stelt dat we dit verschil zowel bij mannen als bij vrouwen zien.⁴⁶

Tabel 50. Zorgtaken als onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen naar herkomst (percentages)

Hoe vaak zijn de zorgtaken voor uw kind(eren) een onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen tussen u en uw partner?					
	altijd of meestal	soms	zelden	nooit	<i>n</i>
Totaal	4,4	33,5	46,2	15,9	2.025
Herkomst *					
België/EU	4,2	33,9	47,1	14,8	1.519
niet-EU	6,0	31,2	39,8	23,0	481

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

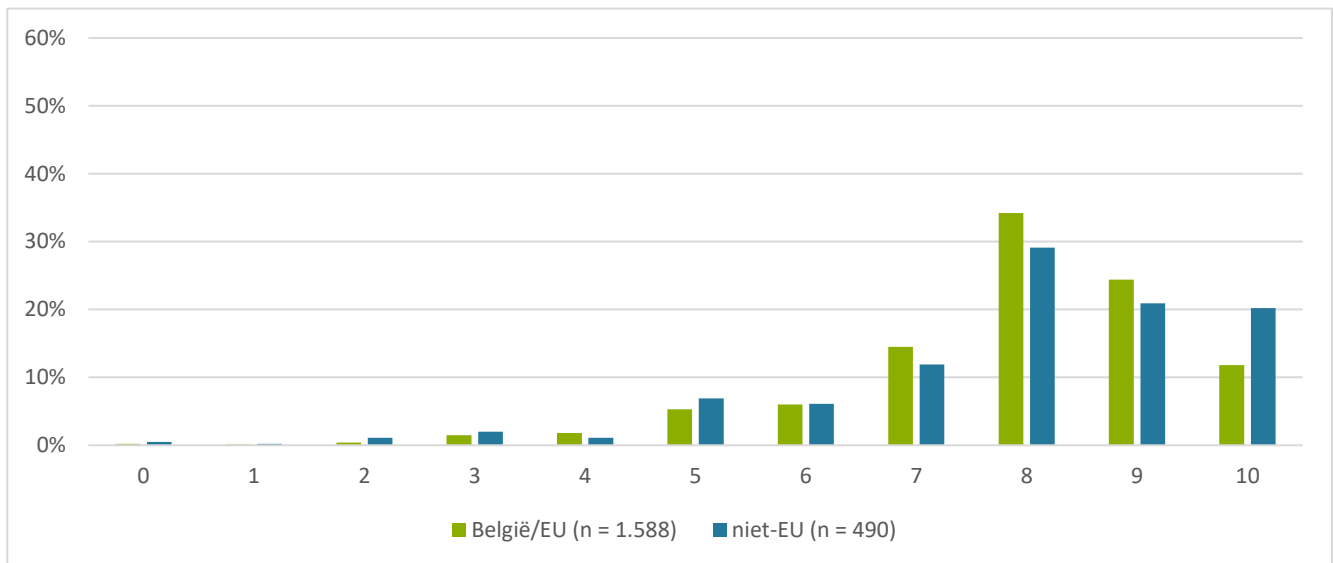
BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tot slot werd gevraagd naar de *tevredenheid met de huidige verdeling van de zorgtaken voor de kinderen tussen respondent en partner* (schaal van 0-10). De gemiddelde tevredenheid van respondenten met de wijze waarop de zorgtaken verdeeld zijn tussen henzelf en hun partner is 7,8 (Audenaert, 2018b). Wanneer we de opdeling 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10) maken, zien we een significant verschil naar herkomst. Dit verschil verdwijnt echter wanneer we controleren voor geslacht. Geslacht blijkt in dit geval de doorslaggevende factor te zijn.

⁴⁶ Rao-Scott χ^2 voor de mate waarin de zorgtaken voor de kinderen het onderwerp zijn van conflicten, spanningen of meningsverschillen naar herkomst: voor mannen: $p < 0,01$ en voor vrouwen: $p < 0,05$.

Figuur 21. Tevredenheid huidige verdeling zorgtaken naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

8.2 ONDERSTEUNING BIJ DE ZORG EN OPVANG VOOR DE KINDEREN

8.2.1 Onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen

De respondenten kregen vooreerst volgende vraag voorgelegd: *'Krijgt u bij de zorg en opvang voor uw kind(eren) doorgaans onbetaalde hulp van iemand anders?'* Aan de respondenten die de vraag positief beantwoordden, werd ook gevraagd *hoeveel uren per week* zij onbetaalde hulp krijgen.⁴⁷ Respondenten van niet-EU-herkomst krijgen beduidend minder vaak onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor de kinderen (24,8%) dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (44,7%). We zien dit verschil in onbetaalde hulp naar herkomst zowel voor mannen als voor vrouwen en in elke leeftijdsgroep (uitgezonderd de 55-jarigen en oudere respondenten die, zoals te verwachten is, minder vaak beroep doen op onbetaalde hulp).⁴⁸ Gezinnen die wel onbetaalde hulp krijgen, krijgen gemiddeld 7 uren en 57 minuten onbetaalde hulp per week. Hierbij werden geen significante verschillen waargenomen naar herkomst (Audenaert, 2018b).

⁴⁷ Volgende instructie werd meegegeven: 'Indien u een week-om-week verblijfsregeling hebt voor uw kind(eren), vul dan het aantal uren in voor de week dat de kinderen bij u zijn.'

⁴⁸ Rao-Scott χ^2 voor het krijgen van onbetaalde hulp van iemand voor de zorg en opvang voor de kinderen en herkomst: voor de mannen: $p < 0,001$ en voor de vrouwen: $p < 0,001$; voor de respondenten jonger dan 35 jaar: $p < 0,001$; voor de 35-44-jarigen: $p < 0,001$; voor de 45-54-jarigen: $p < 0,001$; voor de 55-jarigen en oudere respondenten: $p = 0,9018$ (n.s.).

Tabel 51. Onbetaalde hulp en opvang voor kinderen en gemiddeld aantal uren per week naar herkomst (percentages en gemiddelden)

(Gemiddeld aantal uren per week) onbetaalde hulp en opvang voor de kinderen				
	% dat onbetaalde hulp krijgt van iemand anders	n	gemiddeld aantal uren onbetaalde hulp per week ⁴⁹	n
Totaal	41,8	2.624	7u 57min	855
Herkomst	***		n.s.	
België/EU	44,7	1.932	-	-
niet-EU	24,8	658	-	-

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2 voor verschillen in wel of niet krijgen van onbetaalde hulp en Kruskal-Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren onbetaalde hulp).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT (2018b)

Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd **van wie zij onbetaalde hulp krijgen bij de zorg en opvang voor hun kind(eren)**: ouder(s); schoonouder(s); (andere) kind(eren); zussen/broers; burenen/mensen uit de buurt; vrienden; iemand anders. Het gaat hierbij telkens om de verwantschapsrelatie ten aanzien van de respondent (bijvoorbeeld de kinderen van de respondent). Respondenten van Belgische of EU-herkomst doen vaker beroep op (schoon)ouders (95,2% ten opzichte van 80,6%). Respondenten van niet-EU-herkomst doen vaker beroep op (andere) kind(eren) (7,0%), zussen/broers (32,5%) en vrienden (16,5%).

Tabel 52. Personen van wie men onbetaalde hulp of opvang krijgt naar herkomst (percentages)

Van wie krijgt u onbetaalde hulp bij de zorg en opvang voor uw kind(eren)?			
	totaal	België/EU	niet-EU
(Schoon)ouder(s) ***	93,9	95,2	80,6
(Andere) kind(eren) ***	2,7	2,2	7,0
Zussen/broers **	21,5	20,5	32,5
Burenen/mensen uit de buurt (n.s.)	6,3	-	-
Vrienden *	10,8	10,4	16,5
Iemand anders (n.s.)	5,9	-	-
n	1.018	848	160

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

8.2.2 Betaalde opvang voor de kinderen

De respondenten werden eerst gevraagd aan te geven of zij **gebruik maken van betaalde opvang voor hun kind(eren)** (uitgezonderd het af en toe beroep doen op een babysit). Vervolgens werd gevraagd **welke betaalde hulp zij gebruiken** (onthaalmoeder, kinderdagverblijf, buitenschoolse kinderopvang, betaalde oppas bij hen thuis) en **hoeveel uren per week** (per vorm van betaalde opvang). 28,8% van de respondenten geeft aan betaalde opvang voor de kinderen te gebruiken. Wanneer we kijken naar alle opvangvormen samen, dan zien we dat de respondenten die aangeven gebruik te maken van betaalde opvang, gemiddeld genomen 17 uren en 48 minuten per week gebruik maken van deze opvang. Naar herkomst zien we geen significant verschil in het wel of niet

⁴⁹ Het aantal waarop het gemiddelde is berekend is kleiner dan het aantal respondenten dat 'ja' antwoordde omwille van item non respons op de vraag naar het aantal uren dat men onbetaalde hulp krijgt per week (Audenaert, 2018b).

gebruiken van betaalde opvang voor de kinderen. Echter, de respondenten met een niet-EU-herkomst die gebruik maken van betaalde opvang, doen dit gemiddeld genomen wel minder uren per week (net geen 15 uren) dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst (18 uren en 21 minuten) (Audenaert, 2018b).

Tabel 53. Betaalde opvang voor kinderen naar herkomst (percentages en gemiddelden)

(Gemiddeld aantal uren per week) betaalde opvang voor de kinderen				
	% dat betaalde opvang voor de kinderen gebruikt	n	gemiddeld aantal uren betaalde opvang per week	n
Totaal	28,8	2.613	17u 48min	677
Herkomst	(n.s.)		*	
België/EU	-	-	18u 21min	500
niet-EU	-	-	14u 59min	173

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2 voor verschillen in wel of niet gebruik maken van betaalde hulp en Kruskal Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren betaalde hulp).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT (2018b)

80,8% van de respondenten die beroep doen op betaalde opvang, doet beroep op één vorm van betaalde opvang, 17,7% op twee vormen en 1,1% op drie vormen. Deze cijfers zijn gebaseerd op alle respondenten, ongeacht de leeftijd van het jongste kind. Voor al deze opvangvormen geldt wel dat het gebruik van betaalde hulp uitdooft vanaf het moment dat het jongste kind 12 jaar of ouder is (Audenaert, 2018b). Ook binnen de leeftijdsgroepen tot en met 11 jaar zien we verschillen. Respondenten doen vaker beroep op een onthaalmoeder of kinderdagverblijf indien ze een jongste kind tot de leeftijd van 3 jaar hebben (respectievelijk 25,1% en 38,0% bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst en 11,2% en 18,1% bij de respondenten van niet-EU-herkomst). Dit geldt niet voor de buitenschoolse kinderopvang; deze vorm van betaalde opvang wordt bij alle drie de leeftijdsgroepen gebruikt, zij het vaker bij een jongste kind van 3-5 jaar (respectievelijk 42,6% bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst en 32,2% bij de respondenten van niet-EU-herkomst).

Tabel 54. Soort betaalde opvang naar herkomst (percentages)

Welke betaalde opvang gebruikt u?					
	onthaalmoeder	kinderdagverblijf	buitenschoolse kinderopvang	betaalde oppas	n
Totaal⁵⁰	5,8	8,2	16,4	4,1	2.608
Herkomst (naar leeftijd jongste kind)					
België/EU	***	***	***	**	
0-2 jaar	25,1	38,0	20,3	7,4	371
3-5 jaar	1,0	1,6	42,6	11,1	218
6-11 jaar	1,7	0,3	28,4	4,9	426
niet-EU	***	***	***	(n.s.)	
0-2 jaar	11,2	18,1	18,3	-	213
3-5 jaar	2,3	1,8	32,2	-	120
6-11 jaar	1,2	1,4	26,5	-	148

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

⁵⁰ Bij de berekeningen van de totaalcijfers werden alle respondenten meegenomen, ongeacht de leeftijd van het jongste kind.

8.3 HUISHOUDELIJKE TAKEN

Met 'huishoudelijke taken' werd in de gezinsenquête verwezen naar het geheel van taken die horen bij het 'runnen' of 'managen' van een huishouden zoals opruimen, koken, wassen, strijken, poetsen, administratie, tuinonderhoud, klusjes in en rond het huis,...

8.3.1 Verdeling huishoudelijke taken

Eerst werd aan respondenten met een partner gevraagd *hoe eerlijk de respondent zijn/haar aandeel in de huishoudelijke taken vindt*. Respondenten konden antwoorden dat ze meer huishoudelijke taken opnemen dan eerlijk is, dat zij en hun partner de huishoudelijke taken eerlijk verdelen of dat ze minder huishoudelijke taken opnemen dan eerlijk is.⁵¹ Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat ze vinden dat ze meer huishoudelijke taken doen dan eerlijk is (28,0% ten opzichte van 22,0%). De meerderheid van beide herkomstgroepen vindt de verdeling eerlijk. Voor de vrouwen verdwijnt het verschil naar herkomst, voor de mannen blijft het verschil naar herkomst significant.⁵² Zo vindt 57,1% van de mannen met een niet-EU-herkomst dat ze de huishoudelijke taken eerlijk verdelen, tegenover 70,9% van de mannen met een Belgische of EU-herkomst. En meer mannen met een niet-EU-herkomst (10,8%) vinden dat ze meer huishoudelijke taken opnemen dan eerlijk is dan mannen met een Belgische of EU-herkomst (3,6%) (Audenaert, 2018b).

Tabel 55. Eerlijke verdeling van de huishoudelijke taken naar herkomst (percentages)

Hoe eerlijk vindt u uw aandeel in de huishoudelijke taken?				
	ik vind dat ik meer huishoudelijke taken doe dan eerlijk is	ik vind dat mijn partner en ik de huishoudelijke taken eerlijk verdelen	ik vind dat ik minder huishoudelijke taken doe dan eerlijk is	n
Totaal	22,9	62,8	14,3	2.161
Geslacht ***				
mannen	4,8	68,8	26,4	887
vrouwen	41,3	56,6	2,1	1.194
Herkomst **				
België/EU	22,0	64,1	13,9	1.550
niet-EU	28,0	55,1	16,9	507
Herkomst (naar geslacht)				
België/EU		***		
mannen	3,6	70,9	25,5	668
vrouwen	40,8	57,1	2,0	882
niet-EU		***		
mannen	10,8	57,1	32,2	211
vrouwen	44,9	53,2	2,0	296

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd *hoe vaak de huishoudelijke taken een onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen zijn tussen respondent en partner* (schaal gaande van 'altijd' tot 'nooit').

⁵¹ We selecteerden voor deze berekeningen alleen de respondenten met een partner van een verschillend geslacht.

⁵² Rao-Scott χ^2 voor een eerlijke verdeling van de huishoudelijke taken naar herkomst: voor mannen: p < 0,001 en voor vrouwen: p = 0,4817 (n.s.).

Respondenten met een niet-EU-herkomst geven significant vaker aan een minder hoge frequentie conflicten, spanningen of meningsverschillen te hebben over de huishoudelijke taken dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst. Bijvoorbeeld: 23,8% van de respondenten met een niet-EU-herkomst geeft aan nooit conflicten, spanningen of meningsverschillen te hebben over de huishoudelijke taken tegenover 11,2% van de respondenten met een Belgische of EU-herkomst. We zien dit verschil zowel bij mannen als bij vrouwen⁵³ (Audenaert, 2018b).

Tabel 56. Huishoudelijke taken als onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen naar herkomst (percentages)

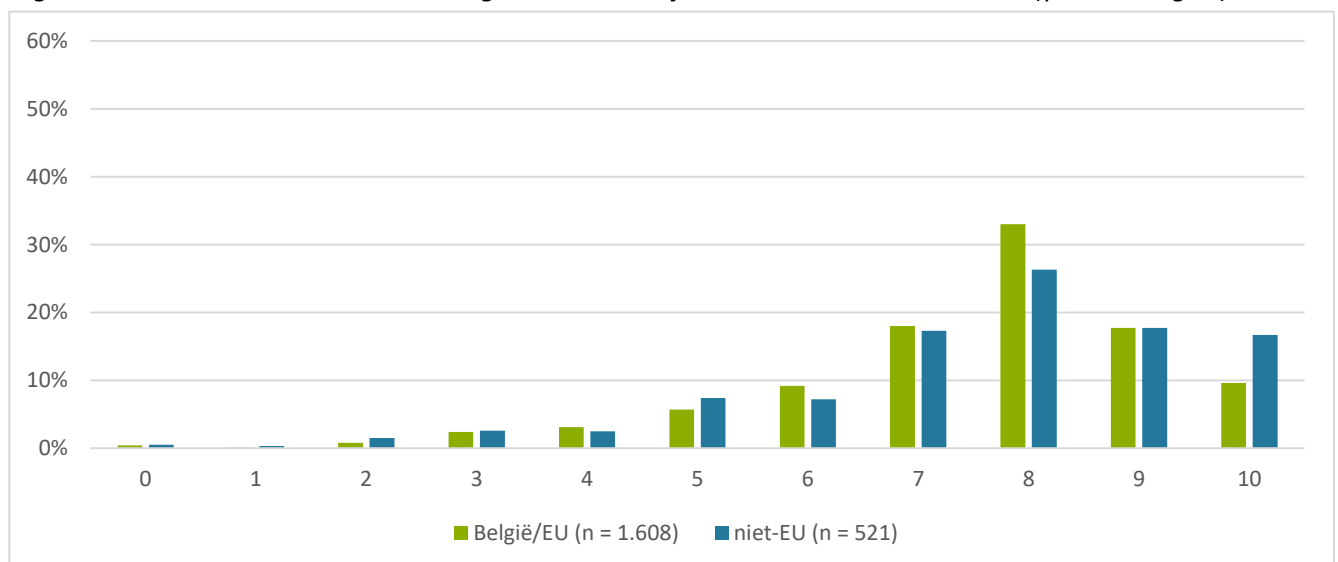
Hoe vaak zijn de huishoudelijke taken een onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen tussen u en uw partner?					
	altijd of meestal	soms	zelden	nooit	n
Totaal	6,7	37,2	43,2	12,9	2.130
Herkomst ***					
België/EU	6,6	37,9	44,3	11,2	1.552
niet-EU	8,0	32,8	35,4	23,8	513

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tot slot werd gepeild naar de *tevredenheid met de huidige verdeling van huishoudelijke taken tussen respondent en partner* (schaal van 0-10). De gemiddelde tevredenheid van respondenten met de wijze waarop de huishoudelijke taken verdeeld zijn tussen henzelf en hun partner is 7,5. We zien geen significante verschillen naar herkomst wanneer we de verdeling 'zeer ontevreden' (0-2), 'noch tevreden, noch ontevreden' (3-7) en 'perfect tevreden' (8-10) maken (Audenaert, 2018b).

Figuur 22. Tevredenheid verdeling huishoudelijke taken naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

⁵³ Rao-Scott χ^2 voor conflicten, spanningen of meningsverschillen over de huishoudelijke taken naar herkomst: voor mannen: $p < 0,01$ en voor vrouwen: $p < 0,05$.

8.3.2 Betaalde hulp in het huishouden

Wat betreft het huishouden werd aan de respondenten ook gevraagd of zij **betaalde hulp hebben in het huishouden** (bijvoorbeeld poetsvrouw, strijkatelier, e.d.) en zo ja, **hoeveel uren per week**. Respondenten van niet-EU-herkomst doen beduidend minder vaak beroep op betaalde hulp in het huishouden (10,9% ten opzichte van 37,8%). Respondenten die wel beroep doen op dergelijke hulp, doen dit gemiddeld per week 4 uren en 27 minuten. Hierbij zien we geen significante verschillen naar herkomst (Audenaert, 2018b).

Tabel 57. Betaalde hulp in het huishouden en gemiddeld aantal uren per week naar herkomst (percentages en gemiddelden)

(Gemiddeld aantal uren per week) betaalde hulp in het huishouden				
	% dat betaalde hulp in het huishouden heeft	n	gemiddeld aantal uren betaalde hulp in het huishouden per week	n
Totaal	34,0	2.623	4u 27min	800
Herkomst	***		n.s.	
België/EU	37,8	1.944	-	-
niet-EU	10,9	646	-	-

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2 voor verschillen in het wel of niet gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden en Kruskal Wallis Test voor mediaanverschillen in het aantal uren betaalde hulp in het huishouden).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT (2018b)

Hierbij werd ook gevraagd **in welke mate de respondenten gebruik maken van dienstencheques voor de betaalde hulp in het huishouden** (gaande van 'altijd' tot 'nooit'). Van de respondenten die gebruik maken van betaalde hulp in het huishouden, maakt 83,8% altijd gebruik van dienstencheques, 4,2% maakt meestal gebruik van dienstencheques, 4,0% soms of zelden en 8,0% maakt nooit gebruik van dienstencheques (Audenaert, 2018b). We zien geen significante verschillen naar herkomst.

8.4 MANTELZORG

Met 'mantelzorg' werd in de gezinsenquête verwezen naar de zorg voor personen met een specifieke zorgbehoefte omwille van een beperking, ziekte of ouderdom. De gewone zorg voor (kleine) kinderen werd niet opgevat als mantelzorg. Mantelzorg kan zich voordoen binnen het gezin of ten aanzien van een persoon die niet tot het gezin behoort. Uit tabel 58 lezen we af dat 7,0% van de respondenten in een gezin leeft met minstens één gezinslid met een specifieke zorgbehoefte (dit kan ook de respondent zelf zijn). Hierbij werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst. Dit is wel het geval bij mantelzorg buiten het gezin: 8,1% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst draagt zorg voor één of meerdere personen die niet tot het gezin behoren (tegenover 5,8% bij de respondenten van niet-EU-herkomst).⁵⁴

⁵⁴ Van alle respondenten die een gezinslid hebben met een specifieke zorgbehoefte of die hulp verlenen aan of zorg dragen voor iemand die niet tot het gezin behoort, combineert slechts 8,7% van deze respondenten beide. 43,1% heeft wel één of meerdere leden in het gezin (dit kan ook de respondent zelf zijn) met een specifieke zorgbehoefte (maar niemand in het gezin verleent hulp aan of draagt zorg voor iemand buiten het gezin), 48,1% van de respondenten verleent enkel hulp aan of draagt enkel zorg voor iemand die niet tot het gezin behoort. Als we kijken naar alle respondenten die deelnamen aan de gezinsenquête, dan bedragen de aandelen respectievelijk 1,2%, 5,8% en 6,4%.

Tabel 58. Aanwezigheid van gezinsleden met een specifieke zorgbehoefte en het opnemen van mantelzorg naar herkomst (percentages)

Specifieke zorgbehoeftes in het gezin en mantelzorg buiten het gezin				
	één of meerdere gezinsleden met een specifieke zorgbehoefte	n	mantelzorg voor één of meerdere personen die niet tot het gezin behoren	n
Totaal	7,0	2.595	7,8	2.577
Herkomst	n.s.		*	
België/EU	-	-	8,1	1.897
niet-EU	-	-	5,8	649

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT (2018b)

8.4.1 Specifieke zorgbehoefte(n) in het gezin en gebruik van betaalde opvang hiervoor

Vooreerst werd volgende vraag gesteld: *‘Heeft uzelf, of een of meerdere leden van uw gezin een specifieke zorgbehoefte omwille van een beperking, ziekte of ouderdom?’* Aan personen die positief antwoordden op de vraag, werd onder meer ook gevraagd welk gezinslid dit is en hoe ernstig de zorgbehoefte is (mild, ernstig of zeer ernstig). Uit tabel 58 weten we reeds dat er geen significant verschil naar herkomst is voor het al dan niet hebben van een gezinslid met een specifieke zorgbehoefte. Bijna drie kwart van de respondenten die wel in een gezin leven waarin minstens één gezinslid een specifieke zorgbehoefte heeft, geeft aan dat hij/zij zelf een specifieke zorgbehoefte heeft (22,8%), 22,7% verwijst naar de partner, 45,9% naar een kind en 15,9% naar iemand anders (Audenaert, 2018b). Naar de ernst van de zorgbehoefte zien we ook geen significante verschillen. Van alle respondenten die aangeven minstens één gezinslid met een specifieke zorgbehoefte te hebben (7,0%), geeft 15,8% aan dat minstens één van deze gezinsleden een zeer ernstige zorgbehoefte heeft ($n = 26$), 38,6% geeft aan dat minstens één gezinslid een ernstige zorgbehoefte heeft (maar niemand een zeer ernstige zorgbehoefte) ($n = 72$) en 45,6% geeft aan dat het gezinslid ten hoogste een milde zorgbehoefte heeft ($n = 78$).

Vervolgens werd aan deze respondenten gevraagd *of zij, of hun gezin, gebruik maken van betaalde hulp voor deze zorg* en zo ja, *hoeveel uren per week*. Van de 7,0% respondenten met een gezinslid met een specifieke zorgbehoefte ($n = 185$), maakt 25,7% (1,8% van alle respondenten) gebruik van betaalde hulp⁵⁵; gemiddeld doen ze dit 13 uren en 12 minuten per week. Daarnaast werd gevraagd van *welke dienst(en)* deze respondenten op regelmatige basis betaalde hulp krijgen⁵⁶: jeugdhulpvoorziening (7,2%); gehandicaptenvoorziening (23,5%); ziekenhuis, revalidatiecentrum of een psychiatrische voorziening (29,3%); diensten voor gezinszorg, aanvullende thuiszorg of logistieke hulp (52,9%); diensten voor oppashulp (7,0%); diensten voor gastopvang (3,3%); diensten voor thuisverpleging (18,7%); diensten van een lokaal of regionaal dienstencentrum (1,9%); dienst voor maatschappelijk werk van het ziekenfonds (8,2%). Tot slot werd aan deze respondenten gevraagd *in welke mate deze betaalde hulp hen of hun gezin geholpen heeft bij het opnemen van zorg*. Meer dan acht op de tien respondenten die betaalde hulp gebruiken, zeggen heel veel (45,3%) of tamelijk veel (37,4%) geholpen te zijn. 13,7% is maar een beetje geholpen en 3,5% helemaal niet⁵⁷ (Audenaert, 2018b). Omwille van het lage aantal respondenten dat deze vragen heeft ingevuld, werden geen herkomstspecifieke analyses uitgevoerd.

⁵⁵ Percentages en bijhorend gemiddelde zijn minder betrouwbaar wegens $n = 45$.

⁵⁶ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens $n = 47$.

⁵⁷ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens $n = 43$.

Aan de respondenten die aangaven geen beroep gedaan te hebben op betaalde hulp, werd gevraagd naar *de reden(en) waarom zij of hun gezin geen beroep hebben gedaan op betaalde hulp bij de zorg voor het zorgbehoevende gezinslid*. Zij kregen volgende antwoordmogelijkheden voorgelegd: we hadden geen behoefte (32,7%); we kregen voldoende hulp van familie en vrienden (22,6%); we konden voldoende terecht in boeken, folders, websites (2,0%); we kenden dit hulpaanbod niet (9,7%); we durfden de stap niet te zetten (3,5%); we vonden geen gepast aanbod in mijn buurt (1,4%); het is te duur (de kostprijs) (21,0%); mijn partner wilde niet (2,0%); het gezinslid dat mantelzorg nodig heeft, wilde niet (8,2%); we wilden het zelf oplossen (20,6%); we geloofden niet dat men ons zou kunnen helpen (3,0%); we waren bang voor de mening van anderen (0,4%); we vonden de specifieke zorgbehoefte niet ernstig genoeg (2,6%); een andere reden (11,4%) (Audenaert, 2018b).⁵⁸ Omwille van het lage aantal respondenten dat deze vraag heeft ingevuld (93 respondenten van Belgische of EU-herkomst en 40 respondenten van niet-EU-herkomst), werden geen herkomstspecifieke analyses uitgevoerd.

8.4.2 Mantelzorg buiten het gezin

De respondenten kregen volgende vraag voorgelegd: *'Bent u of is iemand anders in uw gezin mantelzorger voor één of meerdere personen die niet tot uw gezin behoren?'* Indien men deze vraag positief beantwoordde, werd onder meer ook gevraagd aan wie hulp verleend wordt of voor wie zorg wordt gedragen. 7,8% van de respondenten geeft aan dat iemand in hun gezin zorg draagt voor één of meerdere personen die niet tot het gezin behoren. Respondenten van niet-EU-herkomst nemen op het eerste zicht minder vaak mantelzorg op voor iemand buiten het gezin (5,8%) dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst (8,1%), maar dit is te wijten aan het feit dat respondenten met een niet-EU-herkomst binnen de gezinsenquête in verhouding jonger zijn dan respondenten met een Belgische of EU-herkomst (zie Audenaert & Stuyck, 2018b), want de verschillen verdwijnen wanneer we de leeftijd van de respondenten mee in rekening nemen.⁵⁹ Respondenten dragen, buiten het gezin, het vaakst zorg voor de ouders (50,8%) of schoonouders (37,5%), niet-familieleden (8,2%) en kinderen (5,1%) (Audenaert, 2018b).

8.4.3 Belasting mantelzorg

Tot slot werd inzake mantelzorg gevraagd naar *de mate waarin de mantelzorg de respondent of diens gezin als geheel belast*⁶⁰. 15,1% geeft aan dat de mantelzorg hen of het gezin (helemaal) niet belast; 34,1% geeft aan dat de mantelzorg hen of het gezin een beetje belast; 17,3% geeft aan dat de mantelzorg hen of het gezin tamelijk erg belast en 5,6% geeft aan dat de mantelzorg hen of het gezin heel erg belast. 27,9% gaf geen antwoord of wist het antwoord op deze vraag niet (n = 358) (Audenaert, 2018b). Er werden geen significante verschillen waargenomen naar herkomst.

⁵⁸ Deze analyses zijn slechts gebaseerd op 112 respondenten.

⁵⁹ Rao-Scott χ^2 voor verschillen in het opnemen van mantelzorg naar herkomst: voor de respondenten jonger dan 35 jaar: $p = 0,3940$ (n.s.); voor de 35-44-jarigen: $p = 0,2453$ (n.s.); voor de 45-54-jarigen: $p = 0,0517$ (n.s.); voor de 55-jarigen en ouder: $p = 0,0687$ (n.s.).

⁶⁰ Respondenten waarbij niemand in het gezin mantelzorg opneemt, werden gevraagd de antwoordcategorie 'niet van toepassing' aan te duiden.

9 WELBEVINDEN

Het welbevinden staat voor de mate waarin iemand zich lichamelijk, geestelijk en sociaal goed voelt om met de 'uitdagingen' op lichamelijk, geestelijk en sociaal vlak om te gaan. Er wordt achtereenvolgens dan ook op deze drie aspecten ingegaan. Daarnaast worden de gezinsinteracties (gezinsfunctioneren) onder de loep genomen. Voor een meer uitvoerige bespreking van de cijfers inzake lichamelijk welbevinden of gezondheid, verwijzen we de lezer graag door naar [ervaren gezondheid en chronische ziekte bij ouders](#) (Van den Bergh, 2018a). Voor een meer uitvoerige bespreking van de cijfers betreffende psychisch welbevinden, sociaal welbevinden en gezinsinteracties, verwijzen we de lezer graag door naar [gezinsinteracties, sociale relaties en het psychisch welzijn van ouders](#) (Van den Bergh, 2018b).

9.1 LICHAMELIJK WELBEVINDEN OF GEZONDHEID

Inzake het **lichamelijk welbevinden** van de respondenten werd volgende vraag gesteld: *'Hoe is het met uw gezondheid in het algemeen?'* Respondenten konden antwoorden met 'zeer goed', 'goed', 'gaat wel (redelijk)', 'slecht' en 'zeer slecht'. 77,8% van de respondenten ervaart hun gezondheid als (zeer) goed, 22,2% als redelijk of (zeer) slecht. Er werden geen significante verschillen waargenomen naar herkomst (Van den Bergh, 2018a).

Daarnaast werd bij de respondenten gepeild naar een eventuele **langdurige ziekte of aandoening (gezondheidsprobleem)**. In geval men deze vraag positief beantwoordde, werd ook volgende vraag gesteld: *'Bent u, vanwege dit gezondheidsprobleem, sinds 6 maanden of langer beperkt geweest in activiteiten die mensen gewoonlijk doen?'* 82,1% van de respondenten geeft aan geen chronische ziekte of aandoening te hebben, bij 17,9% is dit wel het geval. 36,9% van deze respondenten geeft aan niet beperkt te zijn door deze ziekte of aandoening, 49,2% geeft aan beperkt te zijn, 13,8% geeft aan erg beperkt te zijn. Ook hier werden geen significante verschillen naar herkomst waargenomen (Van den Bergh, 2018a).

9.2 PSYCHISCH WELBEVINDEN

Voor het **psychisch welbevinden** werd gepeild naar twee concepten: mentale gezondheid en vitaliteit/energie (nl. een algemeen gevoel van tevredenheid, de mate waarin men enerzijds kan omgaan met de stress van het dagelijkse leven en anderzijds ook in staat is om te genieten). Deze concepten werden bevraagd aan de hand van een aantal stellingen die peilden naar de frequentie waarmee de respondenten zich de afgelopen vier weken een bepaalde manier hebben gevoeld (altijd, meestal, soms, zelden, nooit):

- **Mentale gezondheid:** hoe vaak voelde u zich erg zenuwachtig; hoe vaak zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken; hoe vaak voelde u zich kalm en rustig; hoe vaak voelde u zich neerslachtig en somber; hoe vaak voelde u zich gelukkig;
- **Vitaliteit of energie:** hoe vaak voelde u zich levenslustig; hoe vaak voelde u zich energiek; hoe vaak voelde u zich uitgeblust; hoe vaak voelde u zich moe.

Van den Bergh (2018b) berekende voor beide concepten een somscore, die via een lineaire transformatie werd omgerekend naar een score tussen 0 en 100. Hoe hoger de score voor mentale gezondheid, hoe meer een persoon psychisch gezond is; hoe lager de score, hoe meer psychisch ongezond (angstig, depressief) een persoon zich voelt. Hoe hoger de score voor vitaliteit, hoe vitaler, levenslustig, energiek iemand zich voelt; hoe lager de score, hoe minder vitaal, energiek en hoe meer vermoeid en uitgeblust iemand zich voelt.⁶¹ De gemiddelde score voor psychische gezondheid is 70,2. De verschillen betreffende **psychische gezondheid** naar herkomst zijn niet

⁶¹ Cronbrach's α : 0,81 voor 'mentale gezondheid'; 0,77 voor 'vitaliteit'.

significant. De gemiddelde score voor *vitaliteit* in de voorbije maand is 62,8. Respondenten van niet-EU-herkomst behalen een lagere score voor vitaliteit (59,0) dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (63,0) (Van den Bergh, 2018b).

Tabel 59. Gemiddelde score vitaliteit naar herkomst

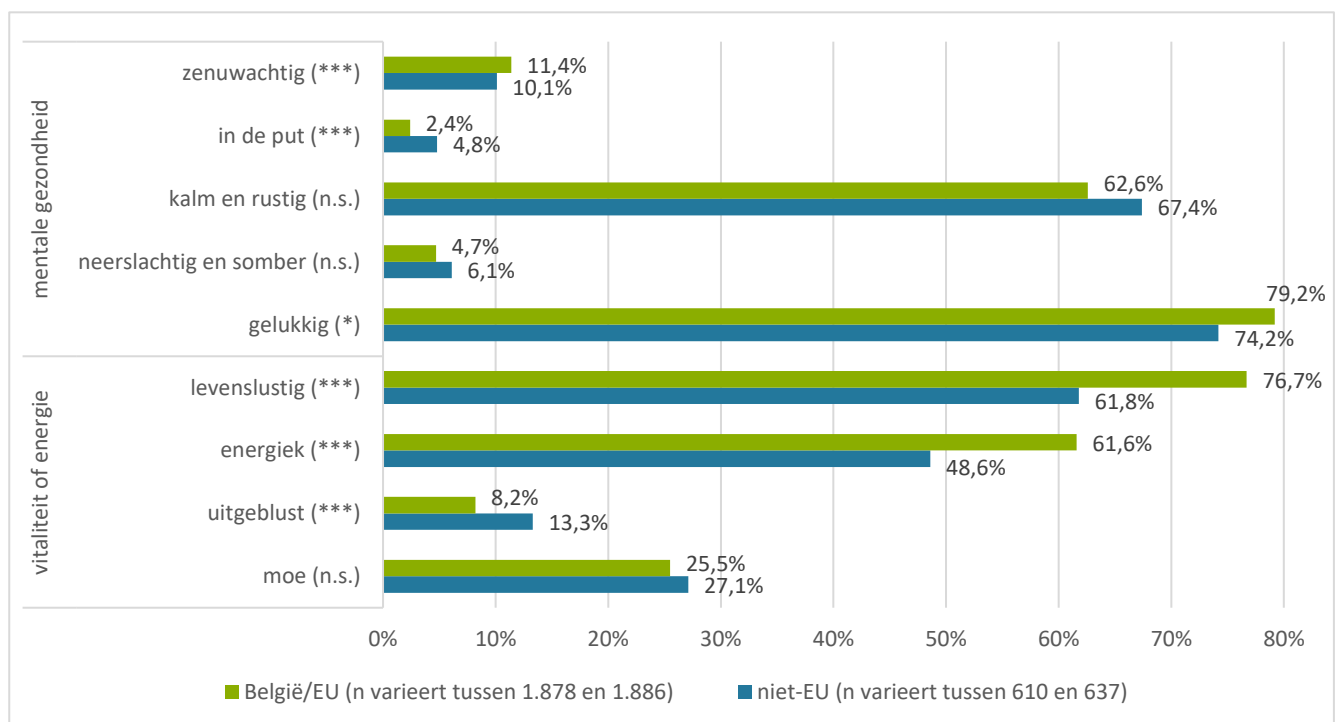
Vitaliteit		
	gemiddelde score	n
Totaal	62,8	2.440
Herkomst ***		
België/EU	63,0	1.851
niet-EU	59,0	589

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT VAN DEN BERGH (2018B)

Daarnaast kunnen we ook kijken naar de individuele items. In figuur 23 wordt het aandeel respondenten (per herkomstgroep) weergegeven dat bij een bepaald item aangeeft dat dit de afgelopen vier weken 'altijd' of 'meestal' het geval was. We zien in één oogopslag dat de respondenten zich doorgaans goed hebben gevoeld. Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan zich gelukkig (79,2%), levenslustig (76,6%) en energiek (61,6%) te hebben gevoeld, maar tegelijkertijd ook iets vaker dat ze zich zenuwachtig gevoeld hebben (11,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan weer iets vaker aan in de put gezeten te hebben (4,8%) en zich uitgeblust te hebben gevoeld (13,3%).

Figuur 23. Het (altijd of meestal) ervaren van bepaalde aspecten van psychisch welzijn naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

9.3 SOCIAAL WELBEVINDEN

Het **sociaal welbevinden** werd bevraagd aan de hand van twee vragen. Eerst werd gevraagd **hoe vaak respondenten deelnemen aan sociale activiteiten**. Met sociale activiteiten werd verwezen naar het op bezoek gaan bij of bezoek krijgen van familie, vrienden, kennissen en mensen uit de omgeving of buurt en het doen van gezamenlijke activiteiten met deze personen. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan zelden of nooit (12,1% tegenover 6,3%) en minder dan één keer per maand (11,8% tegenover 7,3%) deel te nemen aan sociale activiteiten, maar geven ook iets vaker aan dit (bijna) dagelijks te doen (6,3% tegenover 5,1%). 57,0% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst geeft aan minstens één keer per week deel te nemen aan sociale activiteiten (ten opzichte van 42,0% bij de respondenten van niet-EU-herkomst).

Tabel 60. Deelname aan sociale activiteiten naar herkomst (percentages)

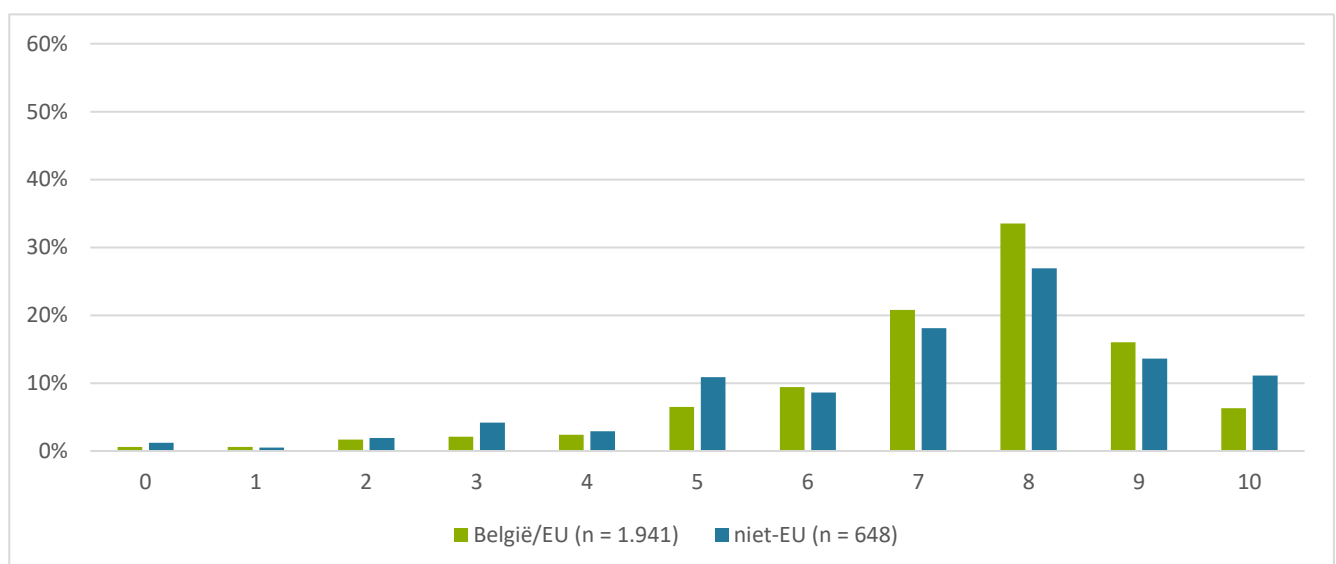
Hoe vaak neemt u deel aan sociale activiteiten?						
	(bijna) dagelijks	minstens één keer per week	minstens één keer per maand	minder dan één keer per maand	zelden of nooit	n
Totaal	5,2	55,1	24,8	7,8	7,1	2.644
Herkomst ***						
België/EU	5,1	57,0	24,4	7,3	6,3	1.958
niet-EU	6,3	42,0	27,7	11,8	12,1	652

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Daarnaast werd gepeild naar de **tevredenheid met het sociaal leven** (schaal van 0-10), waarbij scores van 0-2 staan voor 'zeer ontevreden', scores van 3-7 voor 'noch tevreden, noch ontevreden' en scores van 8-10 voor 'perfect tevreden'. We zien hierbij geen significante verschillen naar herkomst. De gemiddelde score is 7,3 (Van den Bergh, 2018b).

Figuur 24. Tevredenheid sociaal leven naar herkomst (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

9.4 GEZINSINTERACTIES

Het laatste gedeelte van de gezinsenquête ging in op de *gezinsinteracties*. Aan de respondenten werden twaalf uitspraken voorgelegd waarbij zij op een vijfpuntenschaal (gaande van ‘helemaal niet mee eens’ tot ‘helemaal mee eens’) dienden aan te geven in welke mate zij het daarmee eens waren. Ze werden gevraagd om, bij het beantwoorden van onderstaande stellingen, hun eigen gezin in gedachten te houden.

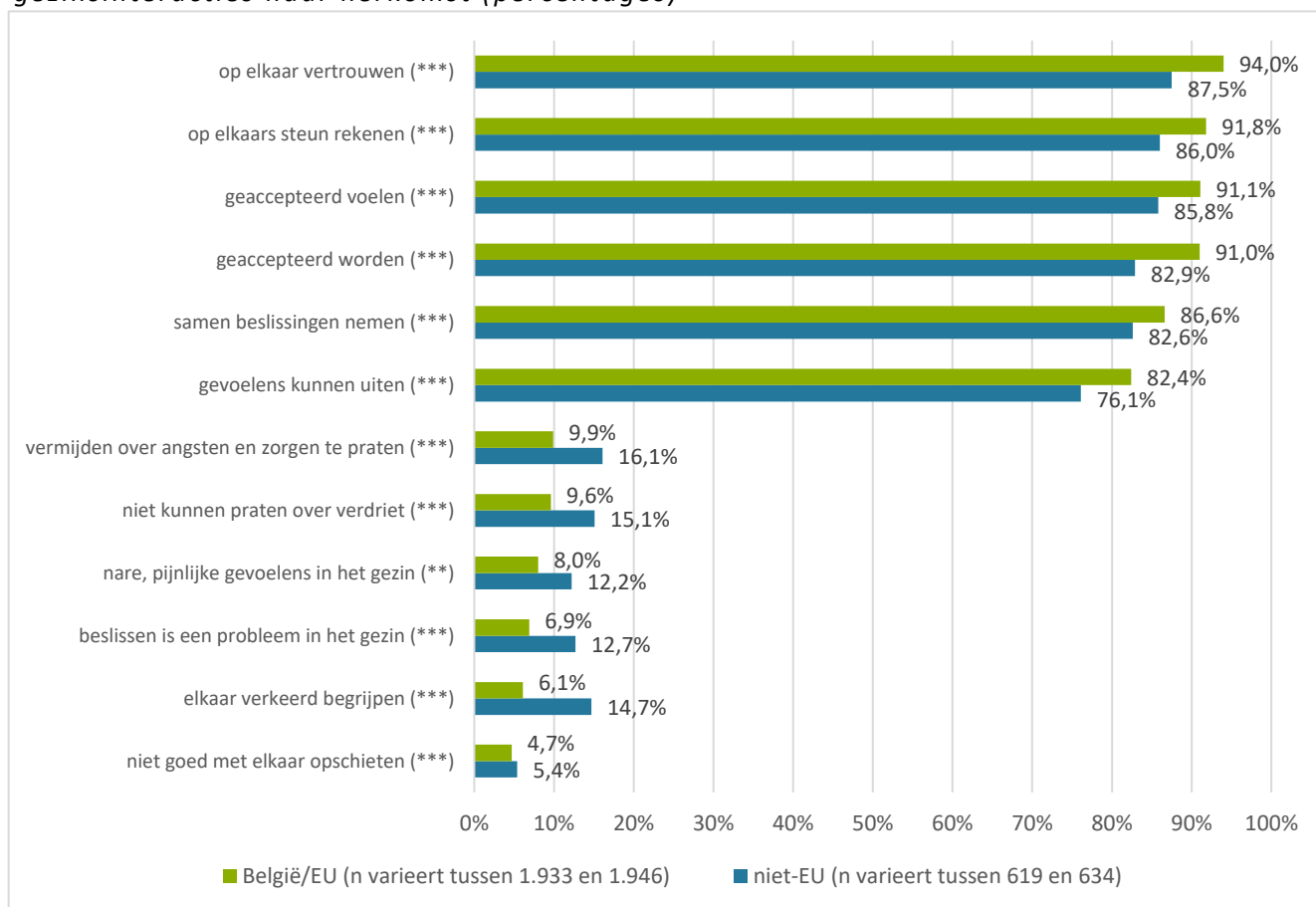
1. Wanneer er moeilijkheden zijn kunnen we *op elkaars steun rekenen*.
2. Plannen maken om iets met het gezin te gaan doen is moeilijk omdat we elkaar *verkeerd begrijpen*.
3. Andere gezinsleden *worden geaccepteerd* zoals ze zijn.
4. We kunnen *niet met elkaar praten over het verdriet* dat we voelen.
5. We kunnen *gevoelens naar elkaar toe uiten*.
6. We *vermijden het om over onze angsten en zorgen te praten*.
7. In ons gezin *voelen we ons geaccepteerd* zoals we zijn.
8. Er zijn heel wat *nare, pijnlijke gevoelens* in het gezin.
9. We kunnen *samen beslissingen nemen* over hoe we problemen moeten oplossen.
10. *Beslissen is een probleem* in ons gezin.
11. We *vertrouwen* op elkaar.
12. We kunnen *niet goed met elkaar opschieten*.

Van den Bergh (2018b) berekende ook voor de gezinsinteracties een totaalscore, die vervolgens via een lineaire transformatie werd omgezet naar een 100-puntenschaal.⁶² Een hogere score weerspiegelt betere gezinsinteracties, een lagere score verwijst naar slechtere gezinsinteracties. De gemiddelde score is 78,6. Er is geen verschil tussen respondenten met Belgische of EU-herkomst en respondenten van niet-EU-herkomst. Bij de overgrote meerderheid van de respondenten worden positieve gezinsinteracties gerapporteerd. We zien bij de individuele items wel verschillen naar herkomst. In figuur 25 worden, per herkomstgroep, de aandelen respondenten weergegeven die het ‘helemaal eens’ of ‘eens’ zijn met de bevroagde stellingen. Voor elk van de bevroagde aspecten werden significante verschillen gevonden naar herkomst. Respondenten van Belgische of EU-herkomst antwoorden vaker positief op de stellingen rond vertrouwen (94,0%), steun (91,8%), dat gezinsleden zich geaccepteerd voelen (91,1%) en dat ze geaccepteerd worden (91,0%), dat ze samen beslissingen nemen over hoe ze problemen moeten oplossen (86,6%) en dat ze gevoelens naar elkaar toe kunnen uiten (82,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan weer vaker aan dat de gezinsleden vermijden om over angsten en zorgen te praten (16,1%), dat ze niet over het verdriet dat ze voelen kunnen praten (15,1%) en dat er nare, pijnlijke gevoelens in het gezin zijn (12,2%), dat beslissen in het gezin een probleem is (12,7%), dat ze elkaar verkeerd begrijpen waardoor plannen maken om met het gezin iets te gaan doen moeilijk is (14,7%) en ook net iets vaker dat de gezinsleden niet goed met elkaar kunnen opschieten (5,4%).

---

⁶² Cronbach's α bedraagt 0,81.

Figuur 25. Aandeel respondenten dat het (helemaal) eens is met een aantal stellingen over gezinsinteracties naar herkomst (percentages)

Significantieniveau: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

10 SAMENVATTING

De gezinsenquête is een postenquête bij personen van 18 jaar en ouder met minstens één kind jonger dan 25 jaar in Vlaanderen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest met het oog op een beter geïntegreerd gezinsbeleid. Deze enquête werd opgezet door het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Vanuit de bezorgdheid dat personen met een niet-EU-herkomst vaak ondervertegenwoordigd zijn in enquêtes, werd vanuit het Agentschap Binnenlands Bestuur, team Integratie en Inburgering, een tweede steekproef getrokken, specifiek van gezinnen met minstens één ouderfiguur van niet-EU-herkomst (zie ook het [methodologisch rapport](#)). Begin 2016 is 20,5% van de bevolking in Vlaanderen immers van buitenlandse herkomst, 11,3% is van niet-EU-herkomst. Bij de jongste leeftijdsgroepen ligt dat aandeel nog hoger (Noppe et al., 2018). In deze bijdrage werden, over de gehele vragenlijst heen, de gelijkenissen en (significante) verschillen tussen respondenten van Belgische of EU-herkomst en respondenten van niet-EU-herkomst besproken. In deze samenvatting lichten we de belangrijkste elementen er nog eens uit.

Achtergrondkenmerken (zie ook het [methodologisch rapport](#) en [wie nam deel aan de gezinsenquête?](#))

Van de 2.683 respondenten die deelnamen aan de gezinsenquête, hadden er 1.835 een Belgische herkomst (76,3%), 142 een EU-herkomst (9,8%) en 666 een niet-EU-herkomst (13,8%). De respondent heeft een niet-EU-herkomst indien hij-/zijzelf een huidige niet-EU-nationaliteit of niet-EU-geboortenationaliteit heeft, ofwel minstens één van zijn/haar ouders een niet-EU-geboortenationaliteit heeft. 8,9% van de respondenten had op het moment van de bevraging een buitenlandse nationaliteit; 8,4% had een andere geboortenationaliteit maar momenteel wel de Belgische nationaliteit. 6,0% van de respondenten heeft minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit, maar heeft zelf een huidige Belgische nationaliteit en een Belgische geboortenationaliteit. 108 verschillende herkomstlanden werden geïdentificeerd; naast België, kwamen de landen Marokko, Turkije en Nederland het vaakst voor.

De aandelen mannen en vrouwen verschillen nauwelijks naar herkomst; naar leeftijd zien we dat respondenten met een niet-EU-herkomst in deze enquête iets meer vertegenwoordigd zijn in de jongere leeftijdscategorieën. Respondenten van niet-EU-herkomst hebben minder vaak hoger onderwijs genoten dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (38,1% tegenover 57,4%). Zij hadden, op het moment van de bevraging, ook minder vaak (betaald) werk (67,5% ten opzichte van 90,1%). Respondenten van niet-EU-herkomst wonen vaker in grote, middelgrote of kleine steden (57,4% ten opzichte van 23,2%). Terwijl meer dan de helft van de respondenten van Belgische of EU-herkomst zichzelf als noch gelovig, noch ongelovig beschouwt (59,9%), beschouwt meer dan de helft van de respondenten van niet-EU-herkomst zich als zeer gelovig (58,9%). Deze laatste groep woont ook vaker religieuze of levensbeschouwelijke diensten bij (40,7% doet dit dagelijks of minstens wekelijks ten opzichte van 3,5% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst). De meerderheid van de respondenten van Belgische of EU-herkomst is christelijk (63,6%), bij de respondenten van niet-EU-herkomst is bijna de helft moslim (45,5%). Tot slot blijkt dat de respondenten van niet-EU-herkomst vaker meer dan één taal met hun partner (51,5%) en kinderen (61,8%) spreken dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (respectievelijk 9,5% en 7,7%). Ze spreken in grote mate Nederlands met hun partner (60,4%) en kinderen (75,5%), maar ook Frans, Engels, Arabisch, Turks en nog andere talen werden vaak vernoemd.

Sociaaleconomisch profiel (zie ook [inkomen, armoede en schulden](#))

Respondenten van niet-EU-herkomst zijn minder vaak (mede-)eigenaar of vruchtgebruiker van hun woning dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (52,8% ten opzichte van 87,2%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst rapporteren vaker volgende inkomensbronnen: wedden of lonen (87,7%), netto-bedrijfsinkomen (voor zelfstandigen) (16,0%), uitkering voor loopbaanonderbreking of tijdscrediet (11,3%), alimentatiegelden (8,4%), huuropbrengsten (8,5%) en interesten (4,8%). Respondenten van niet-EU-herkomst krijgen dan weer vaker inkomsten door middel van een uitkering voor werkloosheid of activering (15,2%), een uitkering voor ziekte, invaliditeit of ongeval (10,7%), een leefloon (of bestaansminimum) of een andere uitkering van het OCMW (6,5%), financiële steun van familie, vrienden of kennissen (3,4%) en een schooltoelage (35,5%). Wanneer we kijken naar de mate waarin respondenten bijdragen aan het gezinsinkomen, blijkt dat 19,4% van de respondenten van niet-EU-herkomst niet bijdraagt aan het gezinsinkomen tegenover 2,0% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst. Het zijn vooral de vrouwen van niet-EU-herkomst die aangeven niet financieel bij te dragen (27,3% tegenover 9,4% bij de mannen van niet-EU-herkomst).

Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan (zeer) moeilijk rond te kunnen komen met het gezinsinkomen (23,4% ten opzichte van 8,7%). Als indicator voor materiële deprivatie werd gevraagd of respondenten het zich kunnen veroorloven een week per jaar op vakantie te gaan en of het gezin een onverwachte uitgave van ongeveer 1.000 euro met eigen middelen kan betalen. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat ze dit niet kunnen (respectievelijk 35,1% en 49,8%). Zij signaleren ook vaker dat ze problemen hebben met het betalen van facturen (28,7% tegenover 6,9%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven wel vaker aan dat ze huishoudelijke facturen minstens één keer niet (op tijd) konden betalen het voorbije jaar (94,3% ten opzichte van 84,3%).

Gezinssamenstelling (zie ook [de samenstelling van het gezin](#))

Het aandeel koppels en het aandeel alleenstaande ouders is ongeveer even groot bij beide herkomstgroepen. Wel zijn koppels van niet-EU-herkomst vaker gehuwd (70,8% ten opzichte van 61,4%) en koppels van Belgische of EU-herkomst vaker ongehuwd (21,2% ten opzichte van 11,8%). Respondenten van niet-EU-herkomst rekenen vaker drie of meer kinderen tot het gezin dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (32,6% ten opzichte van 22,7%). Deze kinderen zijn verhoudingsgewijs jonger: deze respondenten geven vaker aan dat hun jongste kind tussen 0 en 5 jaar oud is; respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan dat hun jongste kind tussen 12 en 24 jaar oud is. Respondenten van Belgische of EU-herkomst doen vaker aan co-verblijfsouderschap: respectievelijk 6,2% en 6,7% van deze respondenten geeft aan dat minstens één van hun kinderen een aantal dagen per week bij de familie van de andere ouder inwoont of dat er bij minstens één van deze kinderen een week-om-week-regeling geldt (ten opzichte van 1,7% en 1,6% bij de respondenten van niet-EU-herkomst). Tot slot geven respondenten van niet-EU-herkomst iets vaker aan dat ze één of meerdere overleden of doodgeboren kinderen hebben (4,2% ten opzichte van 2,5%).

Bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst bestaat het gezin gemiddeld uit 3,9 gezinsleden, bij de respondenten van niet-EU-herkomst uit 4,1 gezinsleden. Wanneer we dan kijken naar welke personen de respondenten tot hun gezin rekenen, zien we weinig verschillen. Wel rekenen respondenten van niet-EU-herkomst iets vaker een (schoon)ouder tot het gezin (3,5% ten opzichte van 1,1%). Respondenten van niet-EU-herkomst leven ook iets vaker in een meergeneratiefamilie (3,9% ten opzichte van 1,5%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven dan weer vaker aan dat minstens één van hun gezinsleden zijn/haar domicilie elders heeft (9,7% tegenover 5,9%). Zij geven dus aan dat deze gezinsleden tot hun gezin behoren (subjectieve gezinssamenstelling), ondanks dat de persoon in kwestie zijn/haar wettelijke verblijfplaats ergens anders heeft. Gemiddeld geven de respondenten een score van 8,9 (op een schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met de gezinssamenstelling.

Partnerrelatie (zie ook [partnerrelaties in gezinnen](#) en [de relatie met de partner](#))

Wat betreft de partnerrelatie werd enerzijds gepeild naar de relatiekwaliteit en anderzijds naar de mate waarin respondenten zich gesteund voelen door hun partner. Inzake de kwaliteit van de relatie werden drie concepten bevraagd: consensus (de mate waarin met het eens is met de partner over het nemen van beslissingen, waarden en het tonen van affectie), satisfactie (de mate van stabiliteit en conflict in de relatie) en cohesie (de mate waarin men samen activiteiten doet en discussies voert). Mannen van niet-EU-herkomst ervaren een hogere mate van consensus en van cohesie; mannen van Belgische of EU-herkomst ervaren dan weer een hogere mate van satisfactie. Bij de vrouwen is er een significant verschil naar herkomst in consensus en cohesie, maar niet in satisfactie. Vrouwen van niet-EU-herkomst ervaren een hogere mate van consensus, vrouwen van Belgische of EU-herkomst ervaren een hogere mate van cohesie. Ook bij de mate van gepercipieerde steun zien we enkele verschillen. Bij de mannen wordt er naar herkomst een verwaarloosbaar verschil in gepercipieerde steun vastgesteld. Bij de vrouwen zien we een iets groter verschil: vrouwen van niet-EU-herkomst ervaren iets meer steun van hun partner dan vrouwen van Belgische of EU-herkomst. Dit neemt niet weg dat de meerderheid van de respondenten zich tamelijk veel of heel veel gesteund voelt door de partner in de verschillende domeinen. De verschillen naar herkomst zijn dan ook aan de lage kant. Dit verschil is het kleinst bij de steun die men ervaart bij het opvoeden van de kinderen (90,5% ten opzichte van 90,1%) en het grootst bij de steun die men krijgt met betrekking tot de vrije tijd/het sociaal leven (84,4% tegenover 76,4%). Gemiddeld geven de respondenten een score van 8,5 (op een schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met hun relatie.

Opvoeding (zie ook [opvoeding en opvoedingsondersteuning](#) en [kindgedrag en opvoedingsgedrag](#))

Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan perfect tevreden te zijn over het verloop van de opvoeding van hun kinderen (81,1% ten opzichte van 77,6%). Gemiddeld geven de respondenten een score van 8,1 (op een schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met het verloop van de opvoeding van de kinderen.

Opvoedingsdoelen

In de gezinsenquête werd gepeild naar de mate waarin ouders bepaalde opvoedingsdoelen nastreven bij het opvoeden van hun kinderen. Achter deze opvoedingsdoelen gingen vijf opvoedingsoriëntaties schuil, nl. autonomie, assertiviteit, sociaal gevoel, conformiteit en prestatie. Het opvoedingsdoel 'respect hebben voor andere mensen' wordt bij beide herkomstgroepen het vaakst naar voren geschoven in de top 3. Verder plaatsen ouders van niet-EU-herkomst de op prestatie gerichte opvoedingsdoelen vaker in de top drie (goed opgeleid zijn, ijverig en ambitieus zijn); ouders van Belgische of EU-herkomst plaatsen de op assertiviteit gerichte opvoedingsdoelen vaker in de top 3 (voor zichzelf kunnen opkomen, hun eigen doelen nastreven).

Opvoedingsbeleving

De term opvoedingsbeleving verwijst naar de emotionele en cognitieve processen die samengaan met het opvoedingsproces; het gaat dus om de gedachten en gevoelens die ouders beleven bij het opvoeden. In de gezinsenquête werd vooreerst gepeild naar de verrijking, isolatie en instrumentele kost die het opvoeden met zich meebrengt. In het algemeen kunnen we concluderen dat bij zeer veel ouders een positief gevoel van verrijking over het opvoeden bestaat, maar dat een deel van de ouders een aanzienlijke instrumentele kost vermeldt en dat een beperkter deel van de ouders een duidelijke impact ondervindt op zijn/haar relationeel en sociaal leven. Wat de schaalscores van isolatie en instrumentele kost betreft, zien we geen verschillen naar herkomst. Dit is wel het geval bij de subschaal 'verrijking': respondenten van niet-EU-herkomst ervaren de opvoeding op dit vlak iets positiever dan respondenten van Belgische of EU-herkomst. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat het opvoeden van de kinderen hen gelukkig maakt (97,3% tegenover 92,1%), dat het opvoeden verrijkend (95,2% tegenover 92,1%) en plezierig is (91,8% tegenover 86,6%) en dat het hen trots maakt (95,7% ten opzichte van 92,4%).

Daarnaast werd ook de opvoedingsbelasting die ouders ervaren gemeten. Er werd een gemiddelde schaalscore berekend, waaruit blijkt dat ouders met een niet-EU-herkomst de opvoeding als iets minder belastend ervaren dan ouders met een Belgische of EU-herkomst. Vervolgens kwamen de aspecten 'structuur en regelmaat' en 'inconsistentie' aan bod. Wat betreft structuur en regelmaat, zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker aangeven dat hun huis schoon en ordelijk is dan respondenten van Belgische of EU-herkomst (80,3% ten opzichte van 68,7%). Inzake inconsistentie geven respondenten van niet-EU-herkomst vaker aan dat ze altijd doorzetten met disciplineren, ongeacht hoe lang het duurt (64,2% ten opzichte van 46,0%), dat hun kind hen vaak weet te overhalen om hen lichter te straffen dan de respondent van plan was (29,9% ten opzichte van 18,4%) en dat als ze 'nee' hebben gezegd, hun kind hen vaak toch van gedachten weet te veranderen (26,8% ten opzichte van 16,3%).

Vragen en zorgen over opvoeding

De gezinsenquête peilde ook bij ouders in welke mate zij het afgelopen jaar vragen of zorgen hadden over de opvoeding. Vier op de tien ouders (39,6%) hebben het afgelopen jaar (helemaal) geen vragen of zorgen over de opvoeding gehad, 4,1% van de ouders heeft heel veel vragen of zorgen over de opvoeding van zijn/haar kinderen. Als we naar de herkomst van de respondenten kijken, geven respondenten van niet-EU-herkomst vaker aan dat ze het afgelopen jaar (helemaal) geen zorgen hebben gehad over de opvoeding van hun kinderen (52,7% ten opzichte van 37,6%), maar deze herkomstgroep geeft tegelijkertijd ook iets vaker aan dat ze heel veel zorgen hadden (6,1% ten opzichte van 3,7%). De onderwerpen waarover meer dan één op de vijf ouders zich zorgen maakt, zijn school of studieprestaties, emotionele problemen, koppig, dwars en opstandig gedrag, ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen en het stellen van regels/grenzen en toezicht daarop. Ouders van niet-EU-herkomst geven minder vaak aan dat ze zich zorgen maken over school of studieprestaties (34,6% ten opzichte van 41,4%), de band met hun kind (11,8% ten opzichte van 16,7%) en gaming (7,9% ten opzichte van 12,9%); zij maken zich wel vaker zorgen over de vrijetijdsbesteding van hun kind (12,1% ten opzichte van 7,6%) en hun vriendenkeuze (9,3% ten opzichte van 4,4%).

Gebruik van opvoedingsondersteuning

Bijna vier op de tien ouders heeft ooit gebruik gemaakt van hulp, steun en advies van een deskundige bij de opvoeding van hun kinderen (39,5%). Ouders met een niet-EU-herkomst maken minder gebruik van opvoedingsondersteuning dan ouders van Belgische of EU-herkomst (29,3% ten opzichte van 41,2%). Ruim de helft van de ouders wendt zich tot een therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (52,0%). 43,4% van de ouders doet beroep op het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) of de school. Meer dan één op de vier ouders richt zich bij vragen of problemen met betrekking tot de opvoeding tot de huisarts (26,7%). Wanneer we kijken naar het verschil tussen de vergelijkingsgroepen, zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker beroep deden op de huisarts (33,9% ten opzichte van 25,9%), de kinderarts (29,3% ten opzichte van 16,5%) en de verpleegkundige van Kind & Gezin (31,4% ten opzichte van 14,4%); ze deden minder vaak beroep op een therapeut/psycholoog/kinder- of jeugdpsychiater (26,9% ten opzichte van 54,5%). Deze verschillen kunnen ook verband houden met het gegeven dat de ouders van niet-EU-herkomst gemiddeld jonger zijn en jongere kinderen hebben. Op de vraag waarom men geen beroep heeft gedaan op dergelijke hulp gaven respondenten van niet-EU-herkomst minder vaak aan dat ze hier geen behoefte aan hadden (62,4% ten opzichte van 73,8%). Dat wil zeggen dat er bij hen, ondanks dat ze zich wel zorgen maakten over de opvoeding van hun kinderen, andere redenen zijn om geen gebruik te maken van professionele opvoedingsondersteuning. Respondenten van niet-EU-herkomst, die geen beroep hebben gedaan op dergelijke hulp, gaven als reden hiervoor vaker op voldoende hulp van familie en vrienden te krijgen (35,3% ten opzichte van 27,9%), het hulpaanbod niet te kennen (7,0% ten opzichte van 2,0%) of dat het hulpaanbod te duur is (3,3% ten opzichte van 1,6%).

Gedrag van kinderen en jongeren

Inzake gedragsproblemen werd eerst bij de respondenten gepeild naar de sterke kanten en moeilijkheden van hun kind. Respondenten werden 25 items voorgelegd, die vijf aspecten meten: emotionele problemen, gedragsproblemen, hyperactiviteit/aandachtstekort, problemen met leeftijdsgenoten en problemen met prosociaal gedrag. De combinatie van de schalen 'emotionele problemen' en 'problemen met leeftijdsgenoten' geeft een zicht op internaliserende problemen; de combinatie van de schalen 'gedragsproblemen' en 'hyperactiviteit/aandachtstekort' geeft een zicht op externaliserende problemen. Over het algemeen geven de bevraagde ouders aan dat hun kinderen zich goed voelen. Ongeveer drie vierde van de ouders geeft aan dat hun kind geen moeilijkheden heeft op de verschillende domeinen van gedrag. Dat houdt ook in dat een vierde van de ouders aangeeft dat hun kind wel meer gedragsproblemen vertoont dan de normgroep, al verschilt dit naar gedragsaspect. Voor internaliserend probleemgedrag zien we dat kinderen volgens de bevraagde ouders vooral meer emotioneel probleemgedrag vertonen. De percentages liggen over het algemeen lager voor externaliserend probleemgedrag.

Kinderen van ouders met een niet-EU-herkomst vertonen meer gedragsproblemen (bijvoorbeeld driftbuien hebben of vaak liegen of bedriegen). Bij de groep respondenten van niet-EU-herkomst heeft 18,3% gedragsproblemen, ten aanzien van 12,9% bij de groep respondenten van Belgische of EU-herkomst. Deze groep vertoont ook vaker problemen met leeftijdsgenoten (bijvoorbeeld ertoe neigen alleen te spelen, getreiterd of gepest worden door andere kinderen); 8,0% van de kinderen uit deze groep heeft zeer hoge scores, in vergelijking met 3,7% van de kinderen van de respondenten van Belgische of EU-herkomst. Bij de andere aspecten van gedrag (emotionele problemen, hyperactiviteit/aandachtstekort, problemen met prosociaal gedrag) werden geen significante verschillen waargenomen tussen kinderen met ouders met een niet-EU-herkomst en kinderen met ouders van Belgische of EU-herkomst.

Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan dat hun kinderen kleine (23,0% ten opzichte van 14,7%), duidelijke (8,2% ten opzichte van 4,3%) of ernstige moeilijkheden (1,6% ten opzichte van 1,5%) hebben op het vlak van emoties, concentratie, gedrag of vermogen om met andere mensen op te schieten. Ongeveer drie kwart van de respondenten (75,7%) geeft aan dat deze moeilijkheden de respondent of het gezin als geheel een beetje, tamelijk veel of heel veel belasten.

Combinatie gezin en werk (zie ook [werk en de combinatie gezin en werk](#))

Wat betreft de werksituatie van de respondenten (en hun partner) werden allerlei aspecten bevestigd betreffende hun werkomstandigheden, de werkverdeling binnen het gezin en de combinatie van het werk met het gezinsleven. Gemiddeld geven de respondenten een score van 7,6 (op een schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met hun huidige job; inzake de tevredenheid met de verdeling van (betaald) werk tussen respondent en partner geven de respondenten gemiddeld een 7,7 (op een schaal van 0-10). Wat dit laatste betreft geven respondenten van niet-EU-herkomst wel vaker aan dat ze zeer ontevreden zijn (6,0% ten opzichte van 1,7%).

Werksituatie

86,9% van de respondenten van de gezinsenquête had op het moment van de bevestiging (betaald) werk, maar dit is veel minder vaak het geval bij de respondenten van niet-EU-herkomst (67,5% ten opzichte van 90,1%). Vrouwen van niet-EU-herkomst hebben opmerkelijk minder vaak (betaald) werk dan mannen, ook na controle voor leeftijd. Als reden voor het niet hebben van betaald werk geven respondenten van niet-EU-herkomst vaker op dat ze nog studeren (10,2% ten opzichte van 4,9%), dat ze huisvrouw/huisman zijn (23,5% ten opzichte van 15,8%) en dat ze zorgen voor de kinderen (7,8% ten opzichte van 3,7%). Ze geven iets minder vaak aan dat ze op zoek zijn naar werk (30,1% ten opzichte van 32,2%) en geven veel minder vaak aan dat dit komt door hun gezondheid of omwille van arbeidsongeschiktheid (16,6% ten opzichte van 33,7%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven veel vaker aan dat ze nooit betaald werk hebben gehad (31,3% ten opzichte van 1,0%).

Van de werkende respondenten zijn de respondenten van niet-EU-herkomst ondervertegenwoordigd in de openbare sector (10,0% ten opzichte van 25,6%) en oververtegenwoordigd als arbeid(st)er in de private sector (44,7% ten opzichte van 16,3%). Ze hebben minder vaak een vaste benoeming (15,0% ten opzichte van 32,3%), maar zijn vaker tewerkgesteld met een contract voor onbepaalde duur (71,3% ten opzichte van 63,9%).

Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan 40 uren of meer per week te werken (28,8% ten opzichte van 13,3%); respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan minder dan 20 uren per week te werken (13,3% ten opzichte van 7,1%). Eenzelfde trend zien we bij de deeltijds werkende respondenten. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan per week minder dan 50% te werken (5,6% ten opzichte van 3,7%); respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan 80% of meer (maar niet voltijds) te werken (55,7% ten opzichte van 38,2%). Het zijn vooral vrouwelijke respondenten die aangeven deeltijds te werken. Vrouwen van Belgische of EU-herkomst doen dit vaker in een regime van 80% of meer terwijl vrouwen van niet-EU-herkomst vaker minder dan 50% werken of minstens 50% maar minder dan 80%.

Van de respondenten die op het moment van de bevestiging deeltijds of niet werkten omwille van een werkonderbreking, geven respondenten van niet-EU-herkomst vaker aan dat ze een deeltijds arbeidscontract hebben (61,5% ten opzichte van 46,6%), dat dit komt doordat ze op ouderschapsverlof/ moederschapsbescherming, zwangerschapsverlof of bevallingsrust zijn (16,4% ten opzichte van 15,7%) of door ziekteverlof (8,5% ten opzichte van 6,2%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven vaker aan beroep te doen op loopbaanonderbreking of tijdskrediet (21,9% ten opzichte van 11,3%) of verlof voor deeltijds werken (5,3% ten opzichte van 0,9%). 3,3% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst geeft bovendien aan dat ze verlof voor medische bijstand of palliatief verlof opnemen.

Van de deeltijds werkende respondenten geeft ongeveer de helft van beide herkomstgroepen aan dat ze dit doen voor een betere combinatie tussen gezin en werk (respectievelijk 51,7% bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst en 50,1% bij de respondenten van niet-EU-herkomst). Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat dit is omdat ze geen voltijdse job vonden of aangeboden kregen (17,9% tegenover 4,6%) of dat ze dit combineren met een opleiding (7,6% tegenover 3,5%). Ze geven minder vaak aan dat dit komt door gezondheidsredenen (7,4% tegenover 11,2%) of omdat ze meer tijd voor zichzelf willen (4,5% tegenover 12,3%).

Tot slot werd aan de respondenten gevraagd of zij denken over 6 maanden nog werk te hebben. Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan niet te weten of ze nog werk zullen hebben over zes maanden (4,9% ten opzichte van 1,7%). Respondenten van Belgische of EU-herkomst geven iets vaker aan te denken dat ze zeker wel (77,2% ten opzichte van 72,6%) of waarschijnlijk wel (20,3% ten opzichte van 19,9%) nog werk zullen hebben.

Combinatie werk en gezinsleven

Respondenten van niet-EU-herkomst werken vaker in ploegen (40,1% ten opzichte van 17,3%) en hebben vaker vaste uurroosters die bepaald worden door de werkgever (61,4% ten opzichte van 43,0%). Zij geven ook minder vaak aan dat ze gebruik kunnen maken van de volgende gezinsvriendelijke maatregelen: gemakkelijk ouderschapsverlof kunnen opnemen, gedurende een bepaalde periode deeltijds kunnen werken, een aantal dagen per week van thuis uit kunnen werken, een aantal dagen per week in een kantoor dichtbij huis (satellietkantoor) kunnen werken, op korte termijn een verlofdag kunnen opnemen (bijvoorbeeld voor een ziek kind), vakantiedagen vrij kunnen kiezen en op begrip van de werkgever kunnen rekenen bij familiale problemen. Wel kunnen zij hun overuren gemakkelijker omzetten in extra vakantiedagen (43,3% ten opzichte van 36,8%).

Respondenten van niet-EU-herkomst geven minder vaak aan dat ze activiteiten van het gezin moeten missen door de hoeveelheid tijd die ze spenderen aan het werk (33,9% ten opzichte van 39,6%), maar geven iets vaker aan dat ze activiteiten van het werk moeten missen door de hoeveelheid tijd die ze aan het gezin spenderen (9,7% ten opzichte van 9,5%). Deze respondenten geven daarnaast ook vaker aan dat de manier waarop ze dingen aanpakken op het werk, hen helpt om thuis een betere ouder en partner te zijn (46,7% ten opzichte van 38,7%).

Verdeling werk

Respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dat er in hun gezin slechts één partner (43,2% ten opzichte van 13,9%) of geen van beide partners werkt (9,6% ten opzichte van 1,8%). De meerderheid van de respondenten (62,6%) geeft aan dat het werk zelden of nooit het onderwerp is van conflict, spanningen of meningsverschillen tussen hen en hun partner. Wel geven respondenten van niet-EU-herkomst vaker aan zeer ontevreden te zijn over de verdeling van betaald werk tussen hen en hun partner (6,0% ten opzichte van 1,7%), zoals hierboven reeds aangehaald.

Taakverdeling in het gezin (zie ook [de taakverdeling in het gezin](#))

Wat betreft de taakverdeling in het gezin werd bij de respondenten gepeild naar (de verdeling van) de zorgtaken voor hun kinderen, de verdeling van de huishoudelijke taken en het al dan niet opnemen van. Gemiddeld geven respondenten een score van 7,8 (op een schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met de verdeling van de zorgtaken; ze geven gemiddeld een score van 7,5 (op een schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met de verdeling van de huishoudelijke taken.

Zorgtaken kinderen

Vrouwen nemen het merendeel van de zorgtaken (bijvoorbeeld zorgen voor het ontbijt of avondeten) op zich, al dan niet samen met de partner. Voor acht van de twaalf bevroegde zorgtaken zien we dat respondenten van niet-EU-herkomst vaker dan respondenten van Belgische of EU-herkomst aangeven dat de man 'altijd', 'meestal' of 'even vaak als de partner' instaat voor de zorg van de kinderen. Mannen van niet-EU-herkomst nemen de taak 'begeleiding van de kinderen bij hun huiswerk' bijvoorbeeld vaker op zich dan mannen van Belgische of EU-herkomst (17,0% ten opzichte van 6,8%). De taak 'gezinsagenda bijhouden' wordt bij de respondenten van niet-EU-herkomst bijna even vaak door beide partners samen opgenomen (35,9%) als door de vrouw alleen (39,5%). Echter, wat het meest in het oog springt is de taak 'zorgen dat de kinderen zich goed gedragen'. Deze taak wordt, in vergelijking met de overige zorgtaken, beduidend vaker opgenomen door beide partners samen, bij beide herkomstgroepen. 77,7% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst en 73,8% van de respondenten van niet-EU-herkomst geeft aan dat ze deze taak even vaak opnemen als de partner.

Wat betreft de verdeling van de zorgtaken vindt 75,5% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst dat er sprake is van een eerlijke verdeling; bij de respondenten van niet-EU-herkomst ligt dit aandeel lager (65,3%). Zij geven vaker aan dat ze meer zorgtaken opnemen dan eerlijk is (23,2% ten opzichte van 13,0%). Dit verschil zien we niet bij mannen van niet-EU-herkomst, alleen bij vrouwen: 39,4% van de vrouwen van niet-EU-herkomst vindt dat ze meer zorgen voor de kinderen dan eerlijk is. Voor vrouwen met een Belgische of EU-herkomst is dit 23,6%. Respondenten van niet-EU-herkomst geven ook iets vaker aan dat de zorgtaken altijd of meestal een onderwerp zijn van conflict, spanningen of meningsverschillen tussen respondent en partner (6,0% ten opzichte van 4,2%).

Respondenten van niet-EU-herkomst doen minder vaak beroep op *onbetaalde hulp* bij de zorg en opvang van hun kinderen (24,8% ten opzichte van 44,7%). Wanneer respondenten hier toch beroep op doen, krijgen ze het vaakst hulp van (schoon)ouders, al gebeurt dit significant minder vaak dan bij de respondenten van Belgische of EU-herkomst (80,6% ten opzichte van 95,2%). De respondenten van niet-EU-herkomst krijgen wel vaker hulp van (andere) kinderen (7,0% ten opzichte van 2,2%), zussen of broers (32,5% ten opzichte van 20,5%) en vrienden (16,5% ten opzichte van 10,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst die beroep doen op *betaalde opvang* voor hun kinderen, doen dit gemiddeld minder dan de respondenten van Belgische of EU-herkomst (net geen 15 uren per week ten opzichte van 18 uren en 10 minuten per week). Tot slot blijkt in dit verband dat respondenten van niet-EU-herkomst met een jongste kind tussen 0-2 jaar oud minder vaak beroep doen op een onthaalmoeder (11,2% tegenover 25,1% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst met een jongste kind tussen 0-2 jaar) en een kinderdagverblijf (18,1% tegenover 38,0%); respondenten van niet-EU-herkomst met een jongste kind tussen 3-5 jaar doen daarnaast minder vaak beroep op een buitenschoolse kinderopvang (32,2% tegenover 42,6% van de respondenten van Belgische of EU-herkomst met een jongste kind tussen 3-5 jaar).

Huishoudelijke taken

Wat betreft de verdeling van de huishoudelijke taken vindt de meerderheid van beide herkomstgroepen dat de verdeling eerlijk is, al geven respondenten van niet-EU-herkomst dit iets minder vaak aan (55,1% ten opzichte van 64,1%). Vrouwen vinden veel vaker dat ze meer huishoudelijke taken opnemen dan eerlijk is dan mannen; dit geldt voor beide herkomstgroepen. Bij de mannen is er een verschil naar herkomst: zo vindt 57,1% van de mannen van niet-EU-herkomst dat ze de huishoudelijke taken eerlijk verdelen, tegenover 70,9% van de mannen van Belgische of EU-herkomst. En meer mannen met een niet-EU-herkomst (10,8%) vinden dat ze meer huishoudelijke taken opnemen dan eerlijk is dan mannen met een Belgische of EU-herkomst (3,6%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan ook vaker aan dat de huishoudelijke taken altijd of meestal een onderwerp van conflict, spanningen of meningsverschillen tussen respondent en partner zijn (8,0% ten opzichte van 6,6%). Respondenten van niet-EU-herkomst doen ten slotte veel minder vaak beroep op betaalde hulp in het huishouden (10,9% ten opzichte van 37,8%).

Mantelzorg

Mantelzorg kan zich voordoen binnen het gezin of ten aanzien van een persoon die niet tot het gezin behoort. Voor wat betreft het eerste werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst: 7,0% van alle respondenten geeft aan dat minstens één van hun gezinsleden een specifieke zorgbehoefte heeft omwille van een beperking, ziekte of ouderdom. Respondenten van niet-EU-herkomst blijken wel iets minder vaak mantelzorg op te nemen voor een persoon die niet tot het gezin behoort (5,8% ten opzichte van 8,1%), maar dit verschil valt weg wanneer er gecontroleerd wordt voor leeftijd.

Welbevinden (zie ook [ervaren gezondheid en chronische ziekte bij ouders](#) en [gezinsinteracties, sociale relaties en het psychisch welzijn van ouders](#))

Tot slot werden enkele vragen gesteld rond het lichamelijk, psychisch en sociaal welbevinden van de respondenten en de gezinsinteracties binnen hun gezin.

Lichamelijk welbevinden

77,8% van de respondenten ervaart zijn/haar gezondheid als (zeer) goed. 17,9% van de respondenten geeft aan een langdurige ziekte of aandoening (gezondheidsprobleem) te hebben; 13,8% van deze respondenten geeft aan hierdoor erg beperkt te zijn in activiteiten die mensen gewoonlijk doen. Op het gebied van lichamelijk welbevinden werden geen significante verschillen gevonden naar herkomst.

Psychisch welbevinden

Wat betreft het psychisch welbevinden werd gepeild naar twee concepten, nl. de mentale gezondheid (zich zenuwachtig, in de put, kalm en rustig, neerslachtig en somber en gelukkig voelen) en vitaliteit of energie (zich levenslustig, energiek, uitgeblust en moe voelen). Voor psychische gezondheid werden geen significante verschillen waargenomen naar herkomst. Inzake vitaliteit behalen de respondenten van niet-EU-herkomst wel een lagere gemiddelde score dan respondenten van Belgische of EU-herkomst. Deze laatste groep geeft vaker aan zich gelukkig (79,2%), levenslustig (76,6%) en energiek (61,6%) te hebben gevoeld, maar tegelijkertijd ook iets vaker dat ze zich zenuwachtig gevoeld hebben (11,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan weer iets vaker aan in de put gezeten te hebben (4,8%) en zich uitgeblust te hebben gevoeld (13,3%).

Sociaal welbevinden

Wat betreft het sociaal welbevinden zien we dat respondenten van Belgische of EU-herkomst vaker aangeven (bijna) dagelijks of minstens één keer per week deel te nemen aan sociale activiteiten (62,1% ten opzichte van 48,3%); respondenten van niet-EU-herkomst geven vaker aan dit minder dan één keer per maand (11,8% ten opzichte van 7,3%) of zelden of nooit te doen (12,1% ten opzichte van 6,3%). Gemiddeld geven de respondenten een score van 7,3 (op eens schaal van 0-10) inzake de tevredenheid met het sociaal leven.

Gezinsinteracties

Voor de gezinsinteracties werd een (gemiddelde) totaalscore berekend, waarbij we geen verschil zien tussen de herkomstgroepen. Bij de overgrote meerderheid van de respondenten worden positieve gezinsinteracties gerapporteerd. We zien bij de individuele items wel verschillen naar herkomst. Respondenten van Belgische of EU-herkomst antwoorden vaker positief op de stellingen rond vertrouwen (94,0%), steun (91,8%), dat gezinsleden zich geaccepteerd voelen (91,1%) en dat ze geaccepteerd worden (91,0%), dat ze samen beslissingen nemen over hoe ze problemen moeten oplossen (86,6%) en dat ze gevoelens naar elkaar toe kunnen uiten (82,4%). Respondenten van niet-EU-herkomst geven dan weer vaker aan dat de gezinsleden vermijden om over angsten en zorgen te praten (16,1%), dat ze niet over het verdriet dat ze voelen kunnen praten (15,1%) en dat er nare, pijnlijke gevoelens in het gezin zijn (12,2%), dat beslissen in het gezin een probleem is (12,7%), dat ze elkaar verkeerd begrijpen waardoor plannen maken om met het gezin iets te gaan doen moeilijk is (14,7%) en ook net iets vaker dat de gezinsleden niet goed met elkaar kunnen opschieten (5,4%).

11 REFERENTIES

- Audenaert, V. (2018a). *Gezinsenquête 2016: De samenstelling van het gezin. Gezinnen in Vlaanderen over hoe het gezin er uit ziet, wie bij het gezin hoort, waar gezinsleden wonen, over hun kinderwens en wat men liever anders had gezien in de samenstelling van het gezin.* www.gezinsenquête.be
- Audenaert, V. (2018b). *Gezinsenquête 2016: De taakverdeling in het gezin. Gezinnen in Vlaanderen over de verdeling van de zorg voor de kinderen, betaalde en onbetaalde opvang van de kinderen, een eerlijke verdeling van de zorgtaken en de huishoudelijke taken, hulp in het huishouden en het opnemen van mantelzorg.* www.gezinsenquête.be
- Audenaert, V., & Stuyck, K. (2018a). *Gezinsenquête 2016: Methodologisch rapport.* www.gezinsenquête.be
- Audenaert, V., & Stuyck, K. (2018b). *Gezinsenquête 2016: Wie nam deel aan de gezinsenquête?* www.gezinsenquête.be
- Audenaert, V., & Van Lancker, W. (2018). *Gezinsenquête 2016: Inkomen, armoede en schulden. Gezinnen in Vlaanderen over het bezit van de gezinswoning, het bijdragen aan het gezinsinkomen, de eindjes aan elkaar kunnen knopen en problemen met het betalen van facturen.* www.gezinsenquête.be
- Bastaits, K., Van Leeuwen, K., & Travers, N. (2018). *Gezinsenquête 2016: Kindgedrag en opvoedingsgedrag: sterktes en moeilijkheden. Gezinnen in Vlaanderen over kindgedrag, opvoedingsgedrag en de sterktes en eventuele moeilijkheden hierbij.* www.gezinsenquête.be
- Doyen, G., & Stuyck, K. (2018). *Gezinsenquête 2016: Werk en de combinatie gezin en werk. Gezinnen in Vlaanderen over werken en niet werken, over arbeidsomstandigheden, gezinsvriendelijke maatregelen van werkgevers en over de combinatie gezin en werk.* www.gezinsenquête.be
- Emmery, K., & Pasteels, I. (2018). *Gezinsenquête 2016: De relatie met de partner. Gezinnen in Vlaanderen over de relatie met de partner, relatiekwaliteit, steun van de partner, tevredenheid met de partnerrelatie en het gebruik van relatieondersteuning.* www.gezinsenquête.be
- Noppe, J., Vanweddingen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., & Buysschaert, P. (2018). *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018.* Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.
- Pasteels, I., & Emmery, K. (2018). *Gezinsenquête 2016: Partnerrelaties in gezinnen. Gezinnen over single zijn en LAT-relaties, over gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonen en over vorige partnerrelaties.* www.gezinsenquête.be
- Vancoppenolle, D., & Dupont, G. (2018). *Gezinsenquête 2016: Opvoeding en opvoedingsondersteuning. Wat vinden gezinnen belangrijk in de opvoeding van hun kinderen, hoe beleven ze het opvoeden, welke vragen en zorgen hebben ze en maken ze gebruik van opvoedingsondersteuning?* www.gezinsenquête.be
- Van den Bergh, B. (2018a). *Gezinsenquête 2016: Ervaren gezondheid en chronische ziekte bij ouders. Gezinnen in Vlaanderen over hun gezondheid en het hebben van chronische ziekten of langdurige aandoeningen.* www.gezinsenquête.be
- Van den Bergh, B. (2018b). *Gezinsenquête 2016: Gezinsinteracties, sociale relaties en het psychisch welzijn van ouders. Gezinnen in Vlaanderen over hoe gezinsleden met elkaar omgaan, over hun sociaal leven, het ervaren van sociale steun en over enkele aspecten van psychisch welzijn.* www.gezinsenquête.be

Bronvermelding:

De gezinsenquête is eigendom van de Vlaamse overheid. Bij gebruik van informatie uit deze bijdrage moet de volgende bronvermelding opgenomen worden: 'Feys, Y. (2018). *Gezinsenquête 2016: Gezinnen van niet-EU-herkomst.* www.gezinsenquête.be'

BIJLAGE

Tabel 1.1. Geloofsovertuiging naar geslacht, leeftijd, opleiding, betaald werk en herkomst (percentages)

Welke geloofsovertuiging heeft u?															
	Totaal					België/EU					Niet-EU				
	christ.	islam.	andere	geen	n	christ.	islam.	andere	geen	n	christ.	islam.	andere	geen	n
Totaal	59,7	6,5	1,3	32,5	2.628	63,6	0,4	0,4	35,7	1.953	34,3	45,5	7,4	12,8	652
Geslacht			*					n.s.					***		
mannen	57,9	7,4	0,9	33,8	975	62,6	0,2	0,3	36,9	734	27,2	54,6	5,2	13,0	234
vrouwen	61,1	5,8	1,6	31,5	1.653	64,3	0,5	0,4	34,8	1.219	39,8	38,5	9,1	12,6	418
Leeftijd			***					***					n.s.		
jonger dan 35 jaar	51,1	10,4	0,9	37,6	549	55,6	0,4	0,0	44,0	360	32,6	50,9	4,7	11,8	189
35 - 44 jaar	58,6	7,4	1,6	32,5	961	63,0	0,5	0,2	36,2	672	35,1	42,9	8,4	13,5	281
45 - 54 jaar	66,1	4,1	1,5	28,3	888	69,0	0,3	0,6	30,1	724	34,9	42,6	10,0	12,5	152
55 jaar en ouder	59,6	3,1	0,6	36,7	230	61,6	0,0	0,5	37,9	197	36,4	47,2	3,2	13,3	30 ⁶³
Diploma			***					***					***		
lager secundair onderwijs	56,3	18,1	3,2	22,4	423	68,7	1,6	0,5	29,2	226	22,6	61,3	10,4	5,7	193
hoger secundair onderwijs	59,7	7,0	0,8	32,4	763	64,0	0,3	0,0	35,7	559	32,5	47,7	5,8	13,9	197
hoger onderwijs of universiteit	60,4	2,9	1,0	35,7	1.375	61,9	0,1	0,5	37,5	1.123	46,7	30,0	5,7	17,6	241
Betaald werk			***					n.s.					***		
ja	60,9	4,7	1,0	33,4	2.202	63,8	0,4	0,3	35,5	1.757	35,4	41,3	7,2	16,1	426
neen	51,3	18,4	3,3	27,0	420	60,8	0,0	0,9	38,3	192	32,4	53,6	7,9	6,0	224

Significantieniveau: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (Rao-Scott χ^2).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016, UIT AUDENAERT & STUYCK (2018B)

⁶³ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens n < 100.